

12001

LELT.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI:

DR. MARCZINKÓ FERENC

LIII. ÉVFOLYAM. ✂
1920 ÁPRILIS HÓ 1.
1—7. SZÁM.

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET, BUDAPEST,
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS
NYOMDAI R.-T. NYOMÁSA

KIADÓHIVATAL : BUDA-
PEST, J. FEHÉRVÁRI-ÚT
56/a.

TARTALOMMUTATÓ.

	Oldal
<i>Dr. Léway Ede</i> : Elnöki megnyitó	1
Változások a közoktatástügyi kormányban	5
<i>Dr. Pintér Jenő</i> : Új középiskolai tanterv	7
<i>Dr. Koczogh András</i> : Jellemnevelés	18
—s. : Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szö- /vetsége	21

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Státuszrendezés	23
-----------------------	----

EGYESÜLETI ÉLET.

—6. : Egyesületünk az utolsó 12 hónapban	25
Rendkívüli közgyűlés	29
<i>Petrován Oszkár</i> : Budapesti kör.....	33

KRÓNIKA.

A szerkesztő beköszöntője	35
XV. kimutatás a Tanárok Nevelő Házáról	35
<i>Sajó Sándor</i> : Barczán Endre †	40
<i>Hankó Vilmos</i> : Paszlavszky József †	41
<i>Szöts Gy.</i> : Tanárok Özvegyeit és Árváit Seg. Egy.	43

KÖNYVSZEMLE.

Imre Sándor : A magyar nevelés körvonalai. <i>B. L.</i>	45
Vikár-Dengl : Vitagyorsírás. <i>W. J.</i>	47

K É R E L E M !

A Közlöny további megjelenését csak úgy biztosíthatjuk, ha tagdíjfizetési kötelezettségének mindenki minél előbb eleget tesz; fizetéseket legjobb a mellékelt csekkklappal eszközölni. — Tagdíjhátralékosok kérdezősködésére posta fordultával felelek. — A Közlöny következő számát csak ama t. tagjaink fogják kapni, kik hátralékukat rendbe hozzák. Oly tag, ki áthelyezés vagy más oknál fogva e számot nem kapta meg, legyen szíves e körülményt alulírott nál bejelenteni. A folyó évi tagdíj: 20 korona. Felvételi díj: 2 korona.

DR. ROMSAUER LAJOS

pénztáros

I., Fehérvári-út 56/a.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület ügyeiben minden irat Dr. MADAI GYULA főtitkárhoz küldendő VIII., Eszterházy-utca 14. sz. alá	Szerkeszti: DR. MARCZINKÓ FERENC II., Toldy Ferenc u. 9.	Az egyesület anyagi ügyei, valamint a lap kiadását illető ügyek Dr. ROMSAUER LAJOS pénztárnok (I., Fehérvári-út 56/a) hatáskörébe tartoznak.
---	---	---

Előfizetési díj évfolyamra 20 korona. — Évi tagdíj 20 korona.

ELNÖKI MEGNYITÓ BESZÉD

mondotta *dr. Lévy Ede*

az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek Budapesten, 1920 március 28.-án tartott rendkívüli közgyűlésén.

Sugártalan, sötét és hideg a magyar jövő. Így tervezték ki ellenségeink. Szellemi életünk apostolaira, írókra és művészekre, politikusokra és tudósokra, lelkészekre és tanárookra vár a feladat, hogy ebbe a komor jövőbe a jó reménység napjának sugarait, a mindent átfogó keresztény kultúra világosságát, a magyar testvéri szeretet melegét árasszák széjjel.

A világháború tengernyi vérvesztése, a forradalmak soha nem sejtett borzalmai és gaszágai, a megszálló csordák kegyetlen pusztításai és a győzők velünk szemben tanusított égbekiáltó igazságtalanságai után megdöbbenve, szárnyaszegetten, tétlenül álltunk a romok felett s vártuk a csodát, mely varázsütésre véget vet a szenvedéseknek és visszavezet bennünket a nagy katasztrófát megelőző korba, hogy zavartalanul folytassuk akkor abbahagyott életfolyásunkat s a szerzett tapasztalatokkal megokosodva munkálkodjunk történelmi feladatunk teljesítésén.

Idő kellett, míg beláttuk, hogy minden ilyen reménykedés hiábavaló, hogy csakis a magunk erejében szabad bizakodnunk; minden egyéb hiú ábránd, melyre nem építhetünk, különben veszve vagyunk.

Most már tudjuk, hogy magunkra vagyunk hagyatva. A magyarság testén ütött sebeknek kell erőforrásokká válniok, ezekből kell képességet merítenünk türelemre és összetartásra, szeretetre és gyűlöletre, öntudatos munkára és célszerű alkotásokra és mindarra, ami a nemzeti lét fenntartásához szükséges.

A dermedtséget felocsudásnak, a csüggedést makacs élni akarásnak, az ábrándozást reális megfontolásoknak, az elernyedést bátor lendületnek, a tétlenséget lázas munkának kell felváltani. Nagy cselekedetekre, nemzeti szent örökségünk csorbítatlan továbbadására, üdvös refor-

417/1920

mokra van szükség, különösen közoktatásügyünk terén, mert az országot és a nemzetet elsősorban a jól átgondolt és következetesen keresztülvitt közoktatásügyi politika állíthatja lábra. Ebbe kell az egyesület és a magyar tanárság lelkes, odaadó, buzgó munkájának bekapcsolódnia. Ennek a módjáról a magyar tanárságra és annak egyetemes nagy, szabad egyesületére váró feladatokról óhajtanék jelen alkalommal megemlékezni.

Mint állami és társadalmi életünk minden táján, úgy egyesületünkben és az iskolákban is, már a forradalmak előtt tapasztaltuk, hogy két elemek a bomlasztás munkáját megkezdve arra törekedtek, hogy tökretegyék és felborítsák létünk alapjait. Láttuk a veszedelmet, de kisebbnek hittük, mint amekkora volt s nem védekeztünk elég határozottan és hatásosan ellene. Balhitünk szomorú következményei most kényszerítőleg arra köteleznek bennünket, hogy elsősorban a *tisztogatás munkáját* végezzük el úgy az egyesületben, mint az iskolákban. A rombolás szomorú lovagai nem lehetnek tagjai a mi egyesületünknek, nem lehetnek oktatói és egyben megrontói a mi ifjúságunknak. Intézményes biztosítékokról kell gondoskodnunk az elsőre nézve alapszabályainkban, a másodikra nézve országos törvényekben, melyeknek megalkotását szorgalmaznunk kell.

Sürgős és nagyjelentőségű feladata egyesületünknek, hogy a *középiszkola reformjának* munkájából kivége a maga részét.

A megváltozott életviszonyok, amelyek közé sodródtunk, a középiszkolákban is mélyreható reformok megvalósítását sürgetik. Iskoláinknak a tudományos igények kielégítése mellett gyakorlati célokra, nemkülönben azokra a társadalmi feladatokra is tekintettel kell lenniök, amelyek az életbe kilépő ifjúságunkra várnak.

Középiskoláinkból *művelt, keresztény magyar ifjúságnak* kell kikerülni. Ezt a szükségszerű követelményt kell a létesítendő reformok alapelvévé tenni. Megreformált középiszkoláinkban ennél fogva helyet kell foglalnia minden olyan tanulmánynak, amit a nagy nemzetek a *műveltség* elengedhetetlen kellékeinek tartanak; de egyszersmind helyet kell találni minden olyan ismeretnek is, ami *keresztény-nemzeti* szempontból fontos és szükséges.

A reformoknak tehát amellett, hogy a gyakorlati célokat szolgálják, feltétlenül a Nyugat kultúrájához és mindenekfölött a keresztény magyarság szent hagyományaihoz kell simulniok.

A középiszkola reformját az országos egyesületünkbe tömörült egyetemes tanárság meghallgatása nélkül megvalósítani nem engedhetjük.

A középiszkola reformjánál azonban nem szabad megállapodnunk. Ha megépítettük annak biztos alapjait, gondoskodnunk kell arról is, hogy az onnan kilépő ifjúság keresztény világfelfogásában és erős magyar nemzeti érzésében szilárdan megmaradjon s áldozatul ne essék a Galilei és hasonló körök lélekrontó aknamunkájának.

Napirendre került újabban a *középiszkolák felügyeletének* a kérdése is. A budapesti tankerületben most folynak a szakfelügyeletre vonatkozó kísérletek. Az Országos Közoktatásügyi Tanács már a múltban is megtette, hogy az egyes tárgyak tanításának megfigyelésére egyes iskolákhoz

jeles szakembereket küldött ki. Ezt azonban rendszeres szakfelügyeletnek, az iskolai munka olyan terjedelmű és célú szemmel tartásának és irányításának, amint az legkifejlődöttebb formájában Franciaországban van meg, nem tekinthetjük. Hogy a megindított kísérletek milyen elhatározásokat fognak eredményezni, most még nem tudhatjuk. Mielőtt azonban ezen nagy horderejű kérdésben az utolsó szót kimondanók, egyesületünkben is összegezni kell a reá vonatkozó véleményeket.

Úgy a középiskolai reform, mint a középiskolából kilépő ifjúság megóvásának kérdésével, valamint a szakfelügyelettel köreinknek már a legközelebbi jövőben foglalkozniok kell.

Magában a középiskolában új feladatot ró reánk ama tudat ápolásának a kötelessége, hogy a magyar haza *területi integritásáról* magyar embernek lemondania soha még gondolatban és egy percre sem szabad. Fel kell használnunk minden eszközt annak a szent meggyőződésnek az ébrentartására és megszilárdítására, hogy erővel elszakított véreinknek és nem magyarajkú magyar testvéreinknek, akikkel ezeréves multunk dicső küzdelmei, mélységes fájdalmai és közös örömei elválaszthatatlanul kötnek bennünket, a megcsonkítatlan magyar földön, velünk egy közösségben van a helyük. A történeti mult kötelékeit erővel eltépni nem engedhetjük. A magyar kultúra fensőbbiségével kell az ideig-óráig megszakítottnak látszó kapcsolatot még szorosabbra fűznünk. Amíg tehát egyrészt ennek a kultúrának a legmagasabb fokra emelésén serényen fáradozunk, rajta kell lennünk, hogy a testvéri szeretet, az egy családhoz tartozás érzését okosan és hatásosan ápoljuk belső és egyelőre megszállott külső területünkön élő ifjúságunk körében egyaránt. Módot kell keresnünk és találnunk arra, hogy ezen kettéválasztott ifjúság egymásra leljen s érzésében, kereszténységében és magyarságában mindörökre összetartozóznak, egynek tudja magát.

A most érintett feladathoz céljában szervesen kapcsolódik hozzá az *iskolán kívüli oktatás* kérdése is. A magyar középiskolai tanárságnak régi, sokszor dicsérettel emlegetett, nemes hagyománya, hogy magasabb műveltségét, tudásának kincseit szívesen megosztotta azokkal is, akiknek nem állott módjában iskolákat végezniök. A magyar középiskolai tanárság már évtizedekkel ezelőtt felismerte a felnőttek oktatásának fontosságát s körei útján előadás-sorozatokban, szabad lyceumokban s más hasonló intézményekben végezte a szellemi és erkölcsi javak szétosztását. Sokszoros fontosságot nyer ily irányú működésünk a közeljövőben, amikor általa a környező népekénél magasabb nemzeti közműveltség elérését célozzuk, amely egyrészt tiszteletet követel, másrészt ellenállhatatlan vonzóerőként hat. Köreinknek itt nem kell új területet törniök, csak a megváltozott viszonyokhoz, az új nemzetépítő magasabb célhoz kell alkalmazkodniök s akkor elérik a magyar szellemnek ezt a győzelmét, mely még a fegyvereknél is biztosabban védi meg határainkat.

Sokszor halljuk, hogy borzalmas szerencsétlenségünket nagyrészt az zúdította reánk, hogy a külföldet nem tájékoztattuk eléggé itthoni állapotainkról, nemzeti törekvéseinkről, most diadalmaskodó, aljas ellenségeink hazugságaival, ámtásaival és gonoszságával szemben a mi

igazainkról, törekvéseink jogosságáról és célszerűségéről. Csakis így alkalhatott ki a békeszerető magyarsággal szemben általánosnak mondható ellenséges hangulat s nem volt, aki ennek ellensúlyozásáról gondoskodjék. Ezentúl lelkiismeretes buzgalommal kell keresnünk és ápolnunk az érintkezést a külföldi tudományos és tanügyi egyesületekkel, a külföldi időszakos és napisajtóval s meg kell ismertetnünk a világot a dolgok valódi állásával. Ebben a tekintetben is fontos feladatok várnak a tanárságra és egyesületünkre. A tanulmányi utakra menő, vagy a csak szórakozás céljából is külföldet látogató magyar tanároknak a nemzeti ügy apostolaiává kell lenniök s nekünk gondot kell fordítanunk arra, hogy csak nemzeti szempontból, kétségen felül megbízható egyének juthassanak külföldi ösztöndíjakhoz, de arról is, hogy az ilyenek számára tényleg legyenek megfelelő számban a külföldi megélhetést teljesen biztosító ösztöndíjak.

Alapszabályainkban megszabott kötelessége egyesületünknek, hogy a tanárság erkölcsi megbecsüléséről és anyagi jólétének előmozdításáról gondoskodjék. A tanügyi kormánynak ebben a tekintetben velünk együtt kell a mi javunkra dolgoznia. Hogyan tudjon igazi kultúrmunkát végezni a nyomorgó tanár? Megfelelhet-e a tanárság nemzetépítő nagy hivatásának, ha a megélhetés súlyos gondjaival kell küzdenie?

Nem kívánunk mi kiváltságokat egyenlő képesítésű tisztviselőtársainkkal szemben, de elvárjuk, hogy a magyar tanár megkapja mindazt, ami tisztességes megélhetéséhez s emellett kultúrigényeinek kielégítésére szükséges. Elszorult lélekkel kell megállapítanunk, hogy most, amikor lelketlen harácsolók, betolakodott gaz idegenek soha nem álmodott nagy vagyonokra tesznek itt szert; akkor a magyar tisztviselők, a magyar tanárok hajlékában állandó lakó lett a sötét arculatú gond. Miből teremtsük elő a napi szükségleteket, honnan fedezzük a ruházkodás költségeit, hogyan biztosítsuk serdülő gyermekeink testi és lelki megerősödését? Betegség, haláleset a családban, ma végromlást jelent a tisztviselőre. Ez már így nem folytatható tovább. Nyomatékosan rá kell mutatnunk illetékes helyen arra, hogy a többi tisztviselői ágazattal együtt a magyar tanári rend anyagi és erkölcsi összeomlásának veszedelme küszöbön áll s ez a nemzetre nézve soha helyre nem hozható szerencsétlenséget jelent.

Bizonyos közös érdekek előmozdítására, más tisztviselői egyesületekkel közösen kell eljárni. Ezekkel az összeköttetést országos egyesületünknek kell megteremtteni és fenntartani. Vonatkozik ez a háborúban megrokkantak, a hadiözvegyek és árvák, a menekültek, a nyugdíjasok érdekeinek védelmére és gondozására; a beteg tanárok és családtagok orvosi és szanatóriumi kezelésének lehetőségessé tételére; a nyaraltatás intézményes megszervezésére; a természetben nyújtandó ellátás állandósítására és valamennyi olyan kívánságra, melyet minden tisztviselő jogosan támaszthat a fenntartóval szemben. Ennek az együttműködésnek nemcsak az egyesületek központjaiban, tehát a fővárosban, hanem a központok erősítése céljából, köreink útján a vidéken is létre kell jönnie. A tanárok jeles munkaezők, akiknek közreműködését szívesen látják mindenütt.

Itt kell megemlékezni arról a nagy és szép feladatról, mely a kiváló

elődöm, Gaal Mózes kezdeményezésére tervbevett »Tanárok Nevelőháza« létesítése tekintetében reánk várnak. Ha az áldatlan forradalmak közbe nem jönnek, talán már állana a tanári hadiársvák nevelőháza. Gaal Mózes közel egyharmad milliót hozott össze reá. Ma kevés a terv kivételére ez az összeg, éppen azért buzgón folytatnunk kell a gyűjtést, hogy a tanárság e nagyszabású alkotása létrejöhessen.

Sok a tennivaló, mélyen tisztelt közgyűlés; nem csüggedő lélekkel, a sikerbe vetett rendületlen bizalommal, testvéri szeretettel, a tette való képesség szilárd tudatával kell munkához fognunk. Ápolnunk kell a magyar középiskolai tanárság *testületi szellemét*, gondoskodnunk kell utódokról, akik átveszik tőlünk a munkát s tovább képesek adni a következő tanárnemzedéknek; ezért zászlónk alá kell sorakoztatnunk minden magyar tanárt. A szétforgácsolt erő is érhet el eredményt, de biztos sikerrel csak a közös erővel végzett céltudatos munka kecsegtet. Ezért van szükség egyesületünkre, ezért van szükség rá, hogy abban minden tanár megtalálja a helyét s ott kifejtse erőit a közös érdekek előmozdítására.

Szent a meggyőződés, hogy egyesületünk nélkül a magyar középiskolai tanárság sohasem jutott volna el az anyagi és erkölcsi megbecsülés mai fokáig. A múltban — de még ma is — egyesek félre nem ismerhető rosszakaratból, mások — az előbbieket után indulva — egyesületünk múltjának ismerete híján, tájékozatlanságból lebecsülni iparkodnak egyesületünk létének jelentőségét. Aki azonban elfogulatlanul és teljes tájékozottsággal mérlegeli azt a küzdelmet, amelyet egyesületünk úgy az iskola, mint a tanárság érdekében több mint félszázadon át kifejtett, az csak elismeréssel gondolhat erre az egyesületre és azokra a kiváló férfiakra, kik legjobb tehetségüket és erejüket szentelték a mi ügyünknek. Bizton állíthatom, hogy a magyar tanárság színe-javából kerültek ők ki s bennem a büszkeséggel párosult tisztelet és nagybecsülés lobog fel, ha reájuk visszatekintek. Az ő nemes példájukból iparkodom erőt meríteni, hogy kartársaim bizalmának, mint az egyesület ezidőszerinti vezetője megfelelni tudjak.

A Mindenható segítségét kérem kitűzött céljaink eléréséhez; kérem kartársaim ragaszkodását egyesületünkhöz, buzgóságát, odaadását a közös munkához. Most pedig a keresztény nemzeti újjászületés jegyében lelkem egész melegével köszöntve tagtársaimat, rendkívüli közgyűlésünket megnyitom.

VÁLTOZÁSOK A KÖZOKTATÁSÜGYI KORMÁNYBAN.

Az utolsó év szomorú tanulságai után végre a magyar politikai életben is a vallás- és közoktatásügyi tárca bizonyos erős ártérékelésen ment keresztül, amit úgy foglalhatnánk össze, hogy ma már nem tartozik a másodrendű tárcák sorába. Úgy látszik megszűnt miniszteri tárcaigények kielégítésének egyszerű eszköze lenni — mint ahogy a múltban nem egyszer volt — és komoly, nagy felelősséggel járó pozícióvá változott, melyre a vezérlőpolitikuskok java közül választják ki a vezető államférfit.

Amikor a múlt év augusztusában a nemzet lerázta a proletárdiktatúra béklyóit, dr. Imre Sándor rövid átmeneti minisztersége után a politikusokból alakult kabinetben Huszár Károly vette át a vallás- és közoktatásügyi tárcát. Szakminisztert kaptunk a szó legszorosabb értelmében, akire épen ezért nagy reménységgel tekintettek a magyar iskola munkásai. Sajnos, a politika rövid idő múlva a miniszterelnöki székbe szólította s így a romok eltakarításának, a tisztogatás nagy munkájának megkezdésén kívül nagyobb szabású alkotó munkára nem jutott ideje. De rövid ideig tartó minisztersége alatt is megmutatta, hogy megértette a kor szavát s teljes egészében le akarta vonni a multak tanulságait. Rendeletein végighúzódik kultúrpolitikai programjának vezető eszméje: a nevelést a nemzeti politika szolgálatába kell állítani s a nevelés centrális gondolatául a nemzeti gondolatot kell kitűzni.

A magunk szűkebbkörű érdekeinek szempontjából hálásan gondolunk arra, amit Huszár Károly státusunk rendezése terén tett s arra, hogy a szakszerű adminisztráció terén elért régebbi vívmányainkat, — melyekhez a tanárság minden erejével ragaszkodik — úgy az adminisztratív államtitkári, mint az ügyosztályfőnöki állás betöltésénél teljes mértékben respektálta.

Utóda Haller István. Talán Eötvös József óta soha nem vártak olyan nagy feladatok a magyar közoktatásügy vezetőjére, mint mostani miniszterünkre. Az elemi iskolától kezdve föl az egyetemig minden közoktatási szervünk reform után kiált. E reformokat egységes állami és művelődési szempontok szerint helyesen megalkotni s végrehajtani, jelenti a jövődő magyar kultúra magasságát s a multnak területileg nagy Magyarországot. Örülünk, hogy ily felelősségteljes körülmények közt épen Haller István, politikai életünknek eme fejlet kimagasló, nagy szervezőképességű és tisztán látó egyénisége került a közoktatásügyi miniszter székébe. A nagy célokért megindított küzdelemben a magyar tanárság szívesen felajánlja az új miniszternek lelkes támogatását.

Ugyanezzel a bizalommal és reménységgel nézünk a közoktatásügyi tárca politikai államtitkárának, a magyar művelődés régi munkásának dr. Pekár Gyulának működése elé is.

A minisztérium adminisztratív államtitkári pozíciójába még Huszár Károly kitünő érzékkel az augusztusi ideiglenes kormány ügyvivő miniszterét, dr. Imre Sándort ültette s ezzel úgy a maga, mint utóda számára olyan munkatárs közreműködését biztosította, akinél jobban talán senki sem ismeri a magyar közoktatásügy szervezetét, s akinek egész eddigi munkássága — katedrán és az irodalom terén — azokat a célokat szolgálta, melyek elérésétől művelődésünk fajsúlyva és nemzetünk jövője függ. A nemzetnevelés szükségének nagy gondolata Imre Sándor vezető eszméje s e gondolat immár kezd utat vágni magának a köztudatba. Soha nem volt égetőbb a nemzetnevelés kérdése, soha nem volt szembeötlőbb, hogy e terén mily nagy mulasztások terhelik közoktatásunkat, mint épen ma. S megnyugvás és reménység számunkra, hogy e nagy eszme lelkes harcosa ma közoktatásügyünk egyik

legfőbb vezetője. S megnyugvással látjuk, hogy ezt az előkelő helyet egy kartársunk, Egyesületünk egyik értékes vezérémbere és munkása tölti be.

A magyar tanárság örömmel veszi tudomásul azt is, hogy a középiskolai ügyosztály vezetői állását most végre szakember foglalja el. Az átalakulás első idejében Gagyh Gyula Dénés kartársunk került e fontos pozícióba s midőn képességei más irányú munkakörbe szőlították, a miniszter ügyeink vezetésével Viszota Gyula tanker. főigazgatót bízta meg. Viszota Gyulában ezen állásba ízig-vérig tanár, tehát merőben olyan szakember jutott, amilyen után, hosszú évtizedekre visszanyúló harcos követeléssel vágyódott a tanárság. Kartársi bizalommal nézünk feléje: készültségénél, egyéni rátermettségénél fogva odaillő férfi irányítja a középiskolákat; olyan szakember, akinél jobban, áttekintőbben nem sokan ismerik a mi ügyeinket. Az a megértés, mellyel kartársaink ügyeit vezető állásában eddig intézte s Egyesületünk iránt is tanusított jóakarata bizonyosságai annak, hogy nem hiába harcoltunk ezért a pozícióért. Sok jót várunk harcunk ezen eredményétől és hisszük, hogy a tanári sorból felemelkedett ügyosztályvezető még nagy értékeket fog beállítani a magyar közoktatásba.

ÚJ KÖZÉPISKOLAI TANTERV.

(Vázlat.)

I. Általános rész.

Az emberi tudás és a nemzeti művelődés szakadatlan fejlődése megköveteli, hogy időnkint módosítsuk, javítsuk és továbbépítsük a többé-kevésbé elavult tanterveket. Az első állami tanterv az 1777. évben kiadott Ratio Educationis volt. Ennek alapján készültek a későbbi tantervek. (1806, 1849, 1861, 1871, 1879, 1899.)

Új tantervek készítésében óvatosaknak kell lennünk s a régi tanítási alapot körültekintően föl kell használnunk. Egy minden átmenet nélkül készült közoktatásügyi reform érzékeny károkat okozna.

Első szempont, hogy a középiskolák két fajtát, a gimnáziumot és a reáliskolát, közelebb hozzuk egymáshoz. Egyforma jogosítást óhajtunk adni az érettségizett gimnáziumi és reáliskolai tanulóknak, világos tehát, hogy a két iskola tananyaga nem lehet nagyon eltérő egymástól. Mindkettőben helyet kell foglalnia az általános műveltség nélkülözhetetlen alpanyagának. Mindkettőben erősíteni kell a történeti multhoz való ragaszkodás szellemét, de egyúttal fejleszteni is kell bennük a modern műveltségi elemeket.

A bifurkálástól és a trifurkálástól mind a gimnáziumban, mind a reáliskolában óvakodni kell.

A leányközépiskolák nem maradhatnak fenn mai formájukban. Átalakítandók vagy leánygimnáziumokká, vagy leányreáliskolákká. Tantervüknek teljesen azonosnak kell lenni a két fiú-középiskola tantervével.

Eszerint volnának: 1. Fiúgimnáziumok és leánygimnáziumok teljesen azonos tantárgybeosztással és 2. Fiúreáliskolák és leányreáliskolák ugyancsak teljesen azonos tantárgybeosztással. Ezekből az iskolákból minden főiskolai szakra szabadon mehetnének az érettségizett tanulók.

Nincs itt a helye, hogy kitérjünk egyéb iskolafajokra, de mégis érintenünk kell a következőket. Az elemi iskolák és a polgáriiskolák fennmaradnának mai alakjukban, hogy minden korlátozás és felvételi vizsgálat nélkül magukba fogadassák az iskolaköteles ifjúságot. Az elemi iskola 4 osztályos. Innen lép a tanuló a szintén 4 osztályos polgári iskolába. Azok a tanulók, akik a polgári iskola IV. osztályának bevégzése után nem akarnak inasok lenni, tovább tanulhatnak a 4 évfolyamú középfokú kereskedelmi, ipari vagy mezőgazdasági iskolákban és a szintén 4 évfolyamú tanítóképzőkben. Ugyanide jelentkehetnek felvételre azok az V. osztályt végzett középiskolai tanulók is, akik nem folytatják vagy nem folytathatják tanulmányaikat a gimnáziumok és reáliskolák VI. osztályában. De mindezek a polgári iskolai és középiskolai tanulók csak úgy juthatnak be a középfokú kereskedelmi, ipari vagy mezőgazdasági iskolákba és a tanítóképzőkbe, ha felvételi vizsgát tesznek, az előre megállapított numerus clausus szemmel tartásával.

Mind a gimnázium, mind a reáliskola 9 osztályos, tehát egy osztállyal többet ölel fel, mint a mai gimnázium és reáliskola. Ez az osztállyaporítás nem jelent évkitolást a tanulók hátrányára. Főiskolai tanulmányaikból egy év sem vész el, mert az osztállyaporítás alulról esatlakozik a középiskolához akként, hogy a középiskolába igyekvő tanulók már az elemi iskola III. osztályának sikeres elvégzése után beléphetnek a gimnáziumba vagy reáliskolába. A mi középiskolai szempontunkból elég annyi, hogy 9 évesek legyenek, elfogadhatóan tudjanak írni és olvasni, tudjanak valamennyire számolni s így képesek legyenek megfelelni azon a felvételi vizsgálaton, mely nélkül senki sem fogadható be a középiskola falai közé.

Ez a felvételi vizsgálat nagyjából a következő: a III. elemi osztályt kiváló sikerrel végző tanulók közül azok, akik a középiskolába törekednek, a nyári szünidő idején jelentkeznek a lakásuk körzetéhez tartozó középiskola igazgatóságánál felvételi vizsgálatra. A vizsgálat ugyanazon időben történik minden tankerületben. A jelentkezők írásbelit tesznek a magyar nyelvből: diktálás után leírnak egy szöveget. Szóbelit tesznek a magyar nyelvből és számtanból a végzett elemi osztályok tananyaga alapján. A vizsgálatot az illető középiskola erre kirendelt bizottsága végzi a megfelelő szabályrendelet szerint.

Természetesen kívánatos, hogy a tanulók inkább a IV. elemi osztály sikeres elvégzése után jelentkezzenek az intelligenciájukat puhatóló fölvételi vizsgálatra. De ezt bajos volna általánosan kötelezővé tenni. Egyrészt a társadalom így is épen elégnek tartja az egyetemet megelőző eddigi tizenkét évi tanulást, másrészt az értelmesebb 9 éves tanulóktól kár elzárni a középiskola I. osztályát,

mikor ennek tananyagbeli fölépítése szorosan csatlakozik az elemi iskola III. osztályához. A középiskolai I. osztályra mindenesetre vegyesen fognak jelentkezni az elemi iskola III. és IV. osztályát végzett fiúk és leányok s a fölvételi vizsgálaton a követelményeknek megfelelő, értelmesebb III. osztályos elemisták mellől a követelményeknek meg nem felelő, kevésbbé értelmes IV. osztályos elemistáknak egész csoportja fog átterelődni a polgári iskola I. osztályába.

Hogy eddig az elemi iskolai bizonyítvánnyal mindenki beállíthatott a középiskolába, ez rendkívül nagy bajoknak lett az okozója. A gimnáziumot és reáliskolát ellepték a tehetségtelen és megbízhatatlan tanulóelemek s ezekből a legnagyobb erőfeszítéssel sem lehetett művelt és szilárd jellemű férfiakat nevelni, sőt ezek többé-kevésbbé lehúzták magukhoz a kisebbségben levő értékes tanulósgot is. Az érettségi után újabb bajok történtek. Minden évben százával kerültek a főiskolákra s innen a társadalomba azok a félművelt vagy nemzetellenes gondolkodású lateinerek, akik részint gyatra tudással csúsztak át a főiskolai vizsgálatokon, részint nem tudtak megfelelő állásokba elhelyezkedni s így egyre szították az elégedetlenséget az élet nehézségeivel küzdő társadalmi rétegekben. A középiskolák falain belül a tanárok olykor szinte tehetetlenül álltak a 60—70 tanuló osztályokkal szemben, ahol a kegyelemből átvergődő tanulók töltötték ki az osztály létszámának legnagyobb részét.

Ezen az állapoton segíteni kell, még pedig erélyesen s államunk jövőjét tekintve: kérlelhetetlenül. Most, mikor a magyar állam képtelen elhelyezni az elveszített területekről ide menekült tisztviselőket, bűn volna tovább is évről-évre korlátlanul reáuzdíítani az államra a tehetségtelen és megbízhatatlan jellemű diplomás emberek ezreit. Állást fognak követelni az államtól és nem lehet elhelyezni tizedrészüket sem. De segíteni kell az iskola baján is, ha különb nemzedéket akarunk nevelni az eddiginél. Szigorúan megrostált tanulósgra van szükségünk s kisebb létszámú osztályokra. Egy osztályban nem ülhet több tanuló, mint 40, úgy, mint jelenleg is van a leányközépiskolákban. Ez sem ideális állapot, de azért nem olyan reménytelen, mint az eddigi.

Az I. osztályos felvételi vizsga — amint az idei első fővárosi próba már mutatja — segíteni fog az áldatlan állapotokon. Nem szabad ezentúl szapofítani a középiskolákat egy osztállyal sem s mindegyikben meg kell tartani az I. osztályos felvételi vizsgálatot a versenyvizsgaszzerű numerus clausussal: csak 40 tanuló vehető fel az I. osztályba.

A többi tanuló folytathatja egyebütt tanulmányait s tanult és hasznos polgára lehet így is az országnak. Egyébiránt Budapesten és még inkább a vidéken olyan nagy a középiskolák száma, hogy az I. osztályba tolongók közül aránylag nagyon kevés szorul ki — e felvételi vizsgálat ellenére is — a középiskolákból. De ez is fontos teherkönnyítés minőségileg épúgy, mint mennyiségileg.

Az új középiskola nemcsak tantervi reformot jelent, hanem —

II. A gimnázium

Régi tanterv: A gimnázium általános óraterve.

Sorszám	Tantárgyak									Az órák összege	Megjegyzés	
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.			
1.	Vallástan	10	10	10	10	10	10	10	10	10	16	* Kötelenő tantárgy azok számára, akik nem választják a Görögpótló irodalom és Görögpótló rajz tárgyakat. ** Kötelenő tantárgy azok számára, akik nem választják a Görög nyelvet.
2.	Magyar nyelv	5	5	4	4	5	5	5	5	5	30	
3.	Latin nyelv	6	6	6	6						44	
4.	Görög nyelv	—	—	—	—	* 5	* 5	* 5	* 5	* 5	* 19	
5.	Görögpótló irodalom	—	—	—	—	** 5	** 5	** 5	** 5	** 5	** 11	
6.	Görögpótló rajz.....	—	—	—	—	** 5	** 5	** 5	** 5	** 5	** 5	
7.	Német nyelv	—	—	4	5	5	5	5	5	5	19	
8.	Történet.....	—	—	5	5	5	5	5	5	5	18	
9.	Földrajz.....	3	3	10	—	—	—	—	—	—	5	
10.	Természettan.....	10	10	—	5	5	5	—	—	—	13	
11.	Természetrajz.....	—	—	—	5	5	5	4	4	—	8	
12.	Matematika	4	4	5	5	5	4	5	10	10	26	
13.	Rajzoló geometria	3	3	10	10	—	—	—	—	—	10	
14.	Filozófia propedeut.	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5	
15.	Szépírás.....	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	
16.	Testgyakorlás.....	10	10	10	10	10	10	10	10	10	16	
	Összesen.....	28	28	28	28	30	30	30	30	30	232	

Régi tanterv: A reáliskola általános óraterve.

Sorszám	Tantárgyak									Az órák összege	Megjegyzés	
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.			
1.	Vallástan	10	10	10	10	10	10	10	10	10	16	
2.	Magyar nyelv.....	5	5	5	5	5	5	5	5	5	25	
3.	Német nyelv	5	5	5	5	5	10	10	10	10	25	
4.	Francia nyelv	—	—	5	5	4	5	5	4	4	24	
5.	Történet.....	—	—	10	10	5	5	5	5	5	17	
6.	Földrajz.....	5	5	10	—	—	—	—	—	—	5	
7.	Természettan.....	10	10	—	—	5	5	—	—	—	10	
8.	Kémia és ásványtan	—	—	—	—	5	5	10	10	—	5	
9.	Természetrajz.....	—	—	10	10	—	—	4	4	4	10	
10.	Matematika	4	4	5	4	5	4	4	3	3	31	
11.	Rajzoló geometria	4	4	10	10	—	—	—	—	—	12	
12.	Ábrázoló geometria.....	—	—	—	—	—	5	5	10	10	5	
13.	Szabadkézi rajz	—	—	10	10	10	10	10	10	10	12	
14.	Filozófia propedeut.	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5	
15.	Szépírás.....	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	
16.	Testgyakorlás.....	10	10	10	10	10	10	10	10	10	16	
	Összesen.....	28	28	28	28	30	30	30	30	30	232	

a már jelzett változásokon kívül — egyéb újításokat is hoz magával. Ezek közül legfontosabb — a tanárképzés elkerülhetetlen reformján kívül — az a szelekció, mely a 9 osztályos középiskola V. és VI. osztálya közé esik.

Ennek a szelekciónak célja az, hogy megállapítsuk, kik nem feleltek meg tudományos követelményeinknek. Semmi szükség sincs a VI. osztálytól kezdve olyan tanulókra, kiknek az V. osztályos végbizonyítványában több az elégségesük, mint a jó vagy jeles osztályzatuk. Ezek mehetnek — épen úgy, mint a velük egyidős polgári iskolai IV. osztályos tanulók — a különféle produktív pályákra, üzletekbe, műhelyekbe, gazdaságokba, vagy a középfokú kereskedelmi, ipari, mezőgazdasági iskolákba és a tanítóképzőkbe, feltéve, hogy megállják az ott is kötelező felvételi vizsgálatot. A többi V. osztályt végzett középiskolai tanuló akadálytalanul beléphet a VI. osztályba, mert ezekről föltehető, hogy alkalmasak lesznek a tudományos pályára. Az ilyen módon szigorúan megrostált tanulóssággal a legszebb eredményt érheti el az ügybuzgó tanítás, szemben a mai helyzettel, mikor a javító vizsgás és kegyelemből elégségesre minősített tanulók vigasztalan csoportja gyötrődik az iskolák padjain.

Az érettségi vizsgálat — a IX. osztály végén — megmarad.

III. A gimnázium tananyag-beosztása.

1. **Vallástan.** I—IX. osztály. *Heti 2 óra.* — A tanítás anyaga és beosztása a hitfelekezetek tanterve szerint. Mivel a vallástan a IX. osztályban egy egész évet nyer, ez az év sikerrel használható arra, hogy a tanulók a vallás-erkölcs alapján álló szociológiában alapos tájékozást nyerjenek.

2. **Magyar nyelv és irodalom.** — I. osztály. *Heti 5 óra.* — a) Magyar nyelvtan. A mai I. osztályos anyag, de sokkal vázlatosabban: csupán a mellőzhetetlen nyelvtani tételek tárgyalása. — b) Az olvasókönyv magyar olvasmányai. Ezeknek a mainál helyesebb megállapítása és osztályonként való tervszerű felépítése a legfontosabb feladatok egyike. — II. osztály. *Heti 5 óra.* — a) Magyar nyelvtan. A mai II. osztályos anyag, de abból csak a legfontosabb tételek, amelyeknek tárgyalása nem mellőzhető. — b) Az olvasókönyv magyar olvasmányai. Szempontok: mint az I. osztályban. — c) Petőfi Sándor: János vitéz. Bő nyelvi magyarázatokkal. — III. osztály. *Heti 3 óra.* — a) Magyar nyelvtan. Az iskolai év elején az I. és II. osztály nyelvtani anyagának átismétlése és rendszerezése, de mellőzésével minden új nyelvtananyagának: a lehető legvázlatosabb magyar nyelvtan. Folytatólag: a helyes magyarság alapelvei, az idegenszerűségek. — b) Az olvasókönyv magyar olvasmányai. Szempontok: mint az I. és II. osztályban. — c) Arany János: Toldi. Gyakorlati stilisztikai magyarázatokkal, előkészület gyanánt a következő osztály rendszeres stilisztikai tanításához. — IV. osztály. *Heti 3 óra.* — Stilisztika. A stílus jelenségei, verstan, az írásművek szerkesztése. — V. osztály. *Heti 3 óra.* — Poétika. A verses műfajok tárgyalása: a líra, epika és dráma fajtái. — VI. osztály. *Heti 3 óra.* — Retorika. A prózai műfajok tárgyalása: a novella, regény, történetírás, a szónoki és tudományos próza fajtái. — VII. osztály. *Heti 3 óra.* — A magyar irodalom története a legrégebb időktől Vörösmarty Mihály föllépéséig. — VIII. osztály. *Heti 3 óra.* — A magyar irodalom története Vörösmarty Mihály föllépésétől a jelenkorig. — IX. osztály. *Heti 3 óra.* — a) A magyar tudományos irodalom nevezetesebb ágainak fejlődése és főbb képviselői a múltban és a jelenben. — b) Az esztétika és kritika elemei. — c) Tudományos magyar nyelvtan, általános nyelvtudományi alapismeretekkel.

3. Latin nyelv és irodalom. — *I–IV. osztály. Heti 6 óra. V–IX. osztály. Heti 4 óra.* — Az eddigi tanterv megfelelően módosítandó. Eredeti olvasmányok a III. osztálytól kezdve. A most olvasott szerzők közül Curtius Rufus elmarad, a többi szerző osztályonként való elhelyezése részben megváltozik. Felveendő egy római Antológia (Catullus, stb.). A III. és IV. osztályban, párhuzamosan a történet tanításával, magyarországi középkori latin krónikások munkáiból és a XVI. századi deák történetírókból vett szemelvények. (Anonymusból és a Bécsi Képes Krónikából különösen a nemzeti öntudatot erősítő részletek.) A szövegek tapintatosan módosíthatók a klasszikus latin-ság szabályainak megfelelő módon. A VIII. és IX. osztályban, a magyar történet tanításával párhuzamosan, néhány nevezetesebb magyar törvénynek és oklevélnek fordítása s mutatvány Verbőczy István Tripartitumából. Mint minden alsófokú idegen nyelvi tanításban, itt is nélkülözhetetlen egy állami-lag approbált, minden iskolára nézve kötelező egységes nyelvtan, továbbá egy ugyanilyen olvasókönyv, amelyben helyet foglal a kötelező szókincs. Megállapítandó az a minimális szóanyag, melynek kifogástalan tudása nélkül egy tanuló sem bocsátható a következő osztályba.

4. Görög nyelv és irodalom. — *V–IX. osztály. Heti 4 óra.* — Az eddigi tanterv megfelelően módosítandó. — Minden gimnázium kivétel nélkül kötelező gondoskodni arról, hogy a görög nyelvvel párhuzamosan, ugyanilyen óraszámban megtartassanak a világirodalmi és művészi rajz-művészettörténeti órák is. A tanulóknak az a része, amelyik nem óhajta tanulni a görög nyelvet, a világirodalmat és művészi rajz-művészettörténetet választja. A főiskolai jogosítás tekintetében egyik csoportnak sincs előnye a másik felett.

5. Német nyelv és irodalom. — *III–VI. osztály. Heti 4 óra. VII–IX. osztály. Heti 2 óra.* — Általában megmarad az eddigi tananyag.

6. Történet. — *III. osztály. Heti 2 óra.* — A magyar nemzet története 1711-ig. — *IV. osztály. Heti 2 óra.* — A magyar nemzet története 1711-től napjainkig. Továbbá: Magyarország politikai földrajza, különös tekintettel a közjogra és a közigazgatási jogra. (Alkotmánytan.) — *V. osztály. Heti 3 óra.* — Világtörténet. Kr. u. 476-ig. — *VI. osztály. Heti 3 óra.* — Világtörténet Kr. u. 476-től 1648-ig. — *VII. osztály. Heti 3 óra.* — Világtörténet 1648-tól napjainkig. Továbbá: társadalomtudományi és államtudományi ismeretek. — *VIII. osztály. Heti 3 óra.* A magyar nemzet oknyomozó története a legrégibb időkől Széchenyi István föllépéséig. — *IX. osztály. Heti 3 óra.* — *a)* A magyar nemzet oknyomozó története Széchenyi István föllépésétől napjainkig. (Az év elején kb. 4 hét.) — *b)* Magyarország s az öt világrégi államainak összehasonlító politikai földrajza. Minden állam geográfiai, statistikai, gazdasági és műveltségi állapotának tárgyalása előtt az illető állam történeti multjának áttekintése. (A már tanult történeti anyag nem szorul újabb magyarázatra. Az egész magyar és világtörténeti anyag átismételtethető a politikai földrajz-tanítás folyamatosságának zavarása nélkül: párhuzamosan a földrajzzal. Végső cél, hogy a tanuló teljes vilákgépet kapjon az emberiség multjáról és jelenéről.)

7. Földrajz. — *I. osztály. Heti 3 óra.* — Magyarország földrajza, különös tekintettel a gazdasági, műveltségi és néprajzi viszonyokra. — *II. osztály. Heti 3 óra.* — Európa földrajza, különös tekintettel a gazdasági, műveltségi és néprajzi viszonyokra. — *III. osztály. Heti 3 óra.* — Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália földrajza, különös tekintettel a gazdasági, műveltségi és néprajzi viszonyokra. — *IV. osztály. Heti 3 óra.* — Összehasonlító fizikai földrajz. Etnográfia. A matematikai földrajz elemei.

8. Természetrész. — *I. osztály. Heti 2 óra.* — Magyarország legfontosabb állatai, növényei és ásványai: *a)* Házi emlősök és szárnyasok. — *b)* Gyümölcsfák és virító növények. — *c)* Tisztán leíró alapon, minden kémiai analízis nélkül, a legközönségesebb ásványok ismertetése: a kősó, kőszén, petróleum, kvarc, mészkő, vasérc, rézérc, arany, ezüst. Csak annyi ismeretanyag közlendő, amennyit ezen a fokon már a földrajz miatt is meg kell ki-

vánni. (Téli hónapokban 6—8 hét.) — *II. osztály. Heti 2 óra.* — Az előző osztály anyagának kibővítése: *a)* Hazai emlősök, madarak, halak, hüllők, kétlélűek, rovarok. — *b)* Erdei fák, gazdasági, ipari és kereskedelmi növények. A szántás-vetés, szőlészlet, konyhakertészet. — *c)* Ásványok: a kén, grafit, drágakövek, gipsz, ólom-, cink- és higanyércék, a fém-, gáz-, üveg-, edény- és papírgyártás. — *IV. osztály. Heti 2 óra.* — *a)* Bevezetés a kémiába. A biológiai anyag megértésére szükséges vegytani ismeretek röviden. — *b)* Az ember szervezetének leírása s ezzel kapcsolatban a magán és közegészség biztosítására szolgáló fontosabb ismeretek. — *V. osztály. Heti 3 óra.* — Állattan. Az eddigi tananyag ezentúl sokkal alaposabban dolgozható fel, mert az ember-tani rész az előző osztályban már behatóan tárgyalatott. Az állattan gazdasági, ipari és kereskedelmi vonatkozásaira az eddiginél nagyobb súly helyezendő. — *VI. osztály. Heti 3 óra.* — Növénytan. Az eddigi tananyag ezentúl alaposabban dolgozható fel, mert a kémiai alapismeretek a *IV. osztályban* már tárgyalattak. A növénytan gazdasági, ipari és kereskedelmi vonatkozásaira az eddiginél nagyobb súly helyezendő.

9. Ásványtan és kémia. — *VII. osztály. Heti 4 óra. VIII—IX. osztály. Heti 2 óra.* — A tananyag: mint a mai reáliskolai tantervben.

10. Fizika. — *III. osztály. Heti 2 óra.* — Az anyag beosztása és földolgozása: mint a mai reáliskolai tantervben. — *VII. osztály. Heti 3 óra.* — Mechanikai alapismeretek. Fénytan. Hangtan. — *VIII. osztály. Heti 3 óra.* — Mágnesség. Elektromosság. — *IX. osztály. Heti 3 óra.* — Hőtan. Rendszeres mechanika. Kozmográfia.

11. Matematika és geometria. — *I—II. osztály. Heti 6 óra. III—IV. osztály. Heti 4 óra. V—IX. osztály. Heti 3 óra.* — A tananyag beosztásában és földolgozásában alapul veendő a mai reáliskolai tanterv. A mai rajzoló geometria megszűnik. Ennek a tárgynak konstruktív része ide kapcsolódik, szabadkézi része a művészi rajzhoz megy át.

12. Művészi rajz és művészettörténet. — *I—IV. osztály. Heti 2 óra.* — Tananyaga, mint a reáliskola mai szabadkézi rajzának tananyaga a *III—VI. osztályban.* — *V. osztály. Heti 2 óra.* — A rajzon kívül a görög művészet története. — *VI. osztály. Heti 2 óra.* — A rajzon kívül a római és a középkori művészet. — *VII. osztály. Heti 2 óra.* — A rajzon kívül a renaissance művészet. — *VIII. osztály. Heti 2 óra.* — A rajzon kívül a művészetek története a renaissance után. — *IX. osztály. Heti 2 óra.* — A rajzon kívül a magyar művészet multja és jelene.

13. Világirodalom. — *V. osztály. Heti 2 óra.* — Bevezetésül a hindu irodalomból eposzi részletek (Mahabharata) és drámai személyények (Sakuntala). A héber irodalomból néhány szentírási részlet művészi fordításban. (Zsoltárok.) A görög irodalom remekei. (Lírai antológia.) Eposzok és drámák olvasása megfelelő tartalmi áthidalásokkal. (Homeros két eposza, Aischylos, Sophokles és Euripides egy-egy színdarabja.) Az idetartozó olvasmányok mind itt, mind a következő osztályokban egy tankönyvben egyesítendők. — *VI. osztály. Heti 2 óra.* — A római irodalom remekei. Mutatványok a középkori keresztény latin irodalomból. Dante, Petrarca, Boccaccio, Ariosto. — *VII. osztály. Heti 2 óra.* — A XVI. és XVII. század irodalma. Tasso, Cervantes, Camoens, Shakespeare, Milton, Molière. — *VIII. osztály. Heti 2 óra.* — A XVIII. és XIX. század irodalma. A jelenkor irodalma. Az angol, francia, olasz és orosz irodalom klasszikusai. — *IX. osztály. Heti 2 óra.* — A tudományos irodalom nevezetesebb ágainak fejlődése és főbb képviselői a multban és a jelenben.

14. Jogi és közgazdasági ismeretek. — *V. osztály. Heti 2 óra.* — Magánjogi ismeretek. — *VI. osztály. Heti 2 óra.* — Közgazdasági ismeretek.

15. Filozófia. — *VIII. osztály. Heti 2 óra.* — Filozófiai alapismeretek. Lélektan. A gondolkodástan elemei. — *IX. osztály. Heti 2 óra.* — A filozófia néhány fontos problémája és a filozófia történetének legfőbb képviselői. Egy filozófiai író olvasása. (Platon: Állam. Descartes: Értekezés a módszerről.)

16. **Testgyakorlás.** — *I–IX. osztály. Heti 2 óra.* — Mint az eddigi tanterv, a megfelelő módosításokkal.

17. **Ének.** — *I–II. osztály. Heti 2 óra.* — Minden elmélet mellőzésével a régi magyar énekkincs legszebb darabjainak — a hazafias énekeknek és népdaloknak — betanulása. A betanulandó darabok egységesen megállapítandók.

A reáliskola tananyag-beosztása.

1. **Vallástan.** — Órák száma és tananyag: mint a gimnáziumban.
2. **Magyar nyelv és irodalom.** — Órák száma és tananyag: mint a gimnáziumban.
3. **Német nyelv és irodalom.** — *I–II. osztály. Heti 5 óra. III–VI. osztály. Heti 3 óra. VII–IX. osztály. Heti 2 óra.* — Általában megmarad az eddigi reáliskolai tananyag.
4. **Francia vagy angol nyelv és irodalom.** — *III–IV. osztály. Heti 5 óra. V–VI. osztály. Heti 4 óra. VII–IX. osztály. Heti 2 óra.* — Általában megmarad az eddigi reáliskolai tananyag. A reáliskolákban a német mellett a második modern nyelv lehetőleg az angol. A jövőben a francia nyelv az angol nyelvvél — a középiskolai képesítésű angol-szakos tanárok létszámának megfelelően — fokozatosan kicserélendő.
5. **Történet.** — Órák száma és tananyag: mint a gimnáziumban.
6. **Földrajz.** — Órák száma és tananyag: mint a gimnáziumban.
7. **Természettudományok.** — *I–II. és IV–VI. osztály. Heti 3 óra.* — A tananyag: mint a gimnáziumban.
8. **Ásványtan és kémia.** — Órák száma és tananyag: mint a gimnáziumban.
9. **Fizika.** — *III. és VII–IX. osztály. Heti 3 óra.* A tananyag: mint a gimnáziumban.
10. **Matematika és geometria.** — *I–II. osztály. Heti 6 óra. III–IV. osztály. Heti 5 óra. V–VI. osztály. Heti 4 óra. VII–IX. osztály. Heti 3 óra.* — A tananyag: mint a gimnáziumban.
11. **Ábrázoló geometria.** — *VII–IX. osztály. Heti 2 óra.* — A tananyag: mint a mai reáliskolában, néhány kevésbé fontos tétel elhagyásával.
12. **Művészi rajz és művészettörténet.** — Órák száma és tananyag: mint a gimnáziumban.
13. **Világirodalom.** — Órák száma és tananyag: mint a gimnáziumban.
14. **Jogi és közgazdasági ismeretek.** — Órák száma és tananyag: mint a gimnáziumban.
15. **Filozófia.** — Órák száma és tananyag: mint a gimnáziumban.
16. **Testgyakorlás.** — Órák száma és tananyag: mint a gimnáziumban.
17. **Ének.** — Órák száma és tananyag: mint a gimnáziumban.

IV. Megjegyzések az új tantervhez.

Az új tanterv a reáliskolát az eddiginél jóval közelebb hozza a gimnáziumhoz. Mindkét középiskolában megerősödik a tradicionális elem, még pedig anélkül, hogy a nyelvi oktatás elnyomná az egyéb tárgyakat s anélkül, hogy a modern matematika-természettudományi nevelés csorbát szenvedne. Az új gimnázium gyakorlatibb mint a régi s az új reáliskola tradicionálisabb az eddiginél.

A 9 osztályos középiskola megteremtése lehetővé teszi, hogy középiskoláinkat olyan magas színvonalra emeljük, amelynek megközelítésére eddig — a tanárok minden erőfeszítése ellenére sem — gondolhattunk.

Ha megmaradunk a 8 osztályos középiskola mellett, gondolnunk sem lehet semmiféle megnyugtató tantervi reformra. Általánosságban: az eddigi óraszám nem szállítható le egy tantárgynál sem, viszont a tanulókat nem lehet megterhelni több heti órával. Ezzel szemben bizonyos tantárgyak óraszámát mellőzhetetlenül szaporítani kell, sőt nem lehet kitérni néhány új tárgy fölvétele elől sem. Valószínű, hogy egyes szaktanárok még így sem lesznek megelégedve szaktárgyuk heti óráinak növekedésével — pedig meg kell gondolni, milyen nagy vívmány egyetlen óraszaporulat is — de egy tanterv kiépítésében sok mindent számba kell vennünk. Az órák szaporítására s a tantárgyak térfoglalására irányuló törekvés körülbelül olyan, mint a társadalmi rétegek érvényesülési küzdelme egymás ellen. Mindenki a maga igazát tartja szem előtt. Egy ilyen tanterv több szempontból támadható, de a tanterv készítőjének is megvannak a maga alaposan megfontolt érvei saját álláspontja mellett.

Az új középiskolai tanterv nemcsak olyan új tárgyakat hoz be, amelyeknek tanítása immár nélkülözhetetlen, hanem lehetővé teszi, hogy az eddigi tárgyakat mind a gimnáziumban, mind a reáliskolában, alaposabban tanítsuk s anyagukat helyesebben válogassuk meg és osszuk be. Erre nézve szolgáljon például a természetrajz tanítása.

Az I. és II. osztályos természetrajz tanításában új elem az ásványtani rész. Ezután a természetnek mind a három országában tájékozást nyer a tanuló. A kevésbé fontos állatok és növények, különösen pedig a Magyarországon és Európán kívül eső exotikus állatok és növények, elhagyandók. Ehelyett tágabb teret nyerhetnek az állat-, növény- és ásványország mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi vonatkozásai. — Új tárgy a IV. osztályban az embertan, melyhez kémiai és egészségtani alapismeretek járulnak. Ennek a tárgynak önállósítása nagy könnyebbséget jelent az V. osztály állattani és a VI. osztály növénytani anyaga javára. Azonkívül az egészségtani ismereteknek a IV. osztályban való tanítása idejekorán felkelti és növeli a tanulóknak az egészség kérdéseivel szemben elhanyagolt érzéket s egyúttal nélkülözhetővé teszi az egészségtannak, mint rendkívüli tárgynak tanítását a felsőbb osztályokban. Ez a rendkívüli tárgy mostanáig nem volt pedagógus kezébe bízva s ez tagadhatatlanul baj volt. — Az V. osztályban az állattan tárgyalására jóval több idő jut, mint eddig. Az így nyert megtakarítás az állattan mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi vonatkozásainak elmélyítésére használható. — A VI. osztályban a növénytanra ugyanez áll. A gyakorlati tudnivalók — a közigazdasági és ártüismereti vonatkozások — itt is kiszélesíthetők. A földrajzi kapcsolatokra mindenütt súly helyezendő. — A biológiai tanítás szerves betetőzője a VII—IX. osztályok ásványtana és kémiája.

A régi tantervtől az új tantervhez való átmenet minden nagyobb zökkenő nélkül megvalósítható:

A) Nincs egyetlen olyan tárgy sem, melyet a középiskolai tanárok mai képességükkel eredményesen ne taníthatnának.

B) Nem jelent új, valóban számbavehető, óraszámú megterhelést a tanulóknak nézve.

C) A megvalósítás az állam s általában a fenntartó testületek részéről nem igényel nagyobb pénzbeli áldozatot.

ad A)

Az új tantárgyak közül a világirodalmat a magyar nyelv és irodalom szaktanárai tanítják. — A jogi és közgazdasági ismeretek tanítására elsősorban a történet szaktanárai hivatottak. — A művészi rajz és művészet-történet tanítása a rajztanárok feladata. — Amennyiben az ének tanítására a tanári testület tagjai között vállalkozó nem akad, ezt a kötelező tárgyat a testületbe nem tartozó énektanító tanítja. Mivel azonban úgyszólván minden tanári testületben akad olyan tanár, aki zeneértő, kívánatos, hogy az ének tanítása ne külső ember kezébe kerüljön. Ennek a tárgynak a tanítása természetszerűleg betudandó az illető tanár kötelező heti óraszámába. Amennyiben a zeneértő tanárok netalán fogyatékosabb ismereteiket egy rövid tartamú énektanfolyamon akarnák kiegészíteni, erre nekik mód nyújtandó.

ad B)

Az új középiskola alsó 4 osztályában a heti órák száma 30, szemben az eddigi 28 órással. Ez azonban csak látszólagos megterhelés, mert az I. és II. osztályban szereplő ének és az I–IV. osztályban szereplő művészi rajz inkább üdítő hatású a tanulóakra, semmint megterhelő. Az órarend akként készíthető el, hogy az ének, rajz és testgyakorlás lehetőleg utolsó óra legyen.

ad C)

Az új tanterv megvalósításával nem jár együtt semmiféle új építkezés, új szertári beszerzés vagy egyéb új dologi kiadás. A személyi kiadások annyiban emelkednek, hogy minden iskolában több lesz egy tanárral. A tanárok szakok szerint való megoszlása a következő:

1. A gimnáziumban :

(nem számítva az igazgatót és a vallástanárt.)

magyar — latin	3	
latin — görög	3	(az egyik lehet magyar — latin is.)
magyar — német	2	(az egyik lehet latin — német is.)
történet — latin	1	(lehet történet — magyar is.)
történet — földrajz	1	
természetrájz — kémia	1	(lehet természetrájz — földrajz is.)
matematika — fizika	3	(az egyik lehet matematika — ábrázoló is.)
rajz	1	
testgyakorlás	1	
Összesen	16	

2. A reálisiskolában :

(nem számítva az igazgatót és a vallástanárt.)

magyar — német	5	(az egyik lehet magyar — latin is.)
magyar — francia	2	(az egyik lehet német — francia is.)
történet — földrajz	1	(lehet történet — magyar is.)
természetrájz — kémia	1	
természetrájz — földrajz	1	
matematika — fizika	2	
matematika — ábrázoló	1	
rajz	1	
testgyakorlás	1	
Összesen	15	

Egy tanárra átlag 16–18 heti óra esik. Ezenkívül az igazgató a szokásos heti 3–4 órában tanít.

Dr. Pintér Jenő.

JELLEMNEVELÉS.

Amerre szemünkkel ellátunk, mindenfelé a nemzeti romlás és pusztulás rettenetes hatása vesz körül bennünket. A nagy világégésre következő katasztrófa megrendített bennünket, s egy ideig energiánkat is megbénította; most pedig, amikor azt vártuk, hogy a béke és alkotás korszaka fog következni, új küzdelem kezdődik nemcsak a fizikai, de az erkölcsi világban is. Mintha Kaulbach híres festménye, amely szerint a katalaunumi csata után a lelkek harcoltak a levegőben, realizálódott volna. Megkezdődött, illetőleg megújult a küzdelem *a materializmus és a keresztyén világ között*. Mert bizonyos, hogy ez a két hatalmas erő áll itt egymással szemben; a külső tényezők csak ezeknek megszemélyesítői. A nemzetünket ért súlyos csapás után a magyarság egy jó része öntudatra ébredt s belátja, hogy szerencsétlenségünk fő okozója a nemzeti eszméknek s a komoly erkölcsi életnek az elhanyagolása és semmibe vévése volt; nincs tehát fontosabb feladat, mint a nemzeti szellem és keresztyén erkölcs jegyében a régi tradíciók alapjára új magyar kultúrát építeni.

Olyan szellemi és lelki reorganizáció indult meg, amelyet méltán neveznek renaissancenak, s amelynek keresztyén szempontból nagy jelentőséget ad az, hogy katolikusok és protestánsok végre egy táborban vannak. A keresztyén és nemzeti újjászületésre soha nem voltak alkalmasabbak a viszonyok, mint épen most. Ezt kötelességük felhasználni elsősorban a tanároknak és tanítóknak. De mielőtt egyetemes és rendszeres munkához fognának, most — amidőn még alig hogy felocsudtunk a veszedelem után, s amikor még minden kaotikus, amikor még tisztán nem láthatjuk a jövő perspektíváját, első feladatunk *a keresztyén és nemzeti jelszavaknak tartalmát adni*. Ha ezt elmulasztjuk, akkor homokra építünk s hiábavaló minden fáradságunk. Jelszavakkal még nem lehet országot menteni. *Országmentésre elsősorban nagy jellemekre van szükség*. És sajnos, sok mindennek hiányát érzi ezer sebből vérző hazánk, de semminek se annyira, mint nagy jellemeknek.

A nagy katasztrófát nemcsak politikai és társadalmi, hanem elsősorban kulturális és morális bűnök és mulasztások okozták. A helyes gyógy módot és orvosságot pedig csak úgy találjuk meg, ha a bajoknak az okát és eredetét ismerjük. Ha igazságosak akarunk lenni, be kell ismernünk, hogy társadalmi és politikai bajaink egyik fő oka hibás pedagógiánkban rejlik. Tanítottunk, de nem neveltünk. Ennek a következménye lett aztán, hogy tanítványaink egy része sivár lélekkel, vagy pedig téves eszmékkal eltelve került ki az iskolából az életbe. Itt pedig ismét olyan szellemi forrásokból táplálkozott, amelyek csak morális és lelki dekadenciához vezették őket.

Nagyon eltalálta *Haller István* miniszter a minap egy tanárgyűlésen az igazságot, amikor azt mondta: *»Közoktatásunk fő mulasztása az volt, hogy a nevelést elhanyagolta a tanítás mellett...«* Sajnos, tanárok és tanítók évtizedek óta csak didaktikai és methodikai kérdésekkel foglalkoztak, a speciális jellemnevelés problémáival pedig nem törődtek. Nem szándékom, hogy itt kollégáimat vádoljam, mert hiszen a kor fel-

fogásának és elveinek hatása alatt állottak. A Herbart-féle pedagógiának volt ez a virágzó kora, amelynek szintén megvolt a maga — bár egyoldalú haszna és áldása. Most azonban, amikor a nemzeti katasztrófa, mint valami irtózatos földrengés, megrázkódtatta a magyar földet, tisztábban látjuk mulasztásainkat, hibáinkat s bűn volna, ha okulni nem akarnánk s a tanulságot le nem vonnánk.

A történelemből, valamint a mai társadalmi és politikai helyzetből tisztán láthatjuk, hogy nemzetünknek elsősorban *kristálytisztá, acélos jellemű férfiakra* van szüksége. Társadalomnak és nemzetnek egyének az alkotórészei s ha az egyének romlottak, akkor alkothatunk mintatörvényeket s kiváló intézményeket, hangoztathatjuk a legszebb jel-szavakat, — minden marad a régiben. Már pedig *»a legkiválóbb politikai alchimiával sem lehet ólomöztönökből arany tetteket kovácsolni«* — mondja *Herbert Spencer* . . . *Lelki átalakulásra* van tehát mindenekelőtt szükségünk! Nemcsak szellemi, de lelki renaissancera. Lelki megújulás, illetőleg megújítás pedig csak a gyermekkorban lehetséges. Közoktatásunknak, amelyet épen most akarnak reformálni, tömérdék problémája van, de azt hiszem, valamennyi között első és legfontosabb, hogy tűzzük ki az oktatás végső célja gyanánt a jellemnevelést.

Nem akarok sem prédikációt mondani, sem fölényes utasításokat adni, csak néhány gondolattal szeretnék szolgálni azoknak, akik velem közös elvi alapon állnak s a nevelést a tanításnál, illetőleg a tanítás módszerénél is fontosabbnak tartják. Tudom, hogy nem mondok új dolgokat, de remélem, hogy ez csak a kezdet kezdete lesz s kartársaim okosabb, jobb és értékesebb reflexiókat fűznek az enyéimhez, az illetékes körök pedig kiválogatják belőlük ami használható és megvalósítják.

Az én egyszerű, de azt hiszem, nem kifogásolható elvem az, hogy *a nevelés célja csak a javítás lehet*. Finomítsuk és nemesítsük a gyermek lelkét, tegyük fogékonyrá minden szép és jó iránt. A háború és materiális világnézet eldurvított bennünket; hozzuk helyre, javítsuk ki a romokat a lelki életben is. Igyekezzék minden tanár (ne csak a hitoktató lelkész) a *vallást és morált* olyan tekintéllyé tenni a tanuló előtt, hogy az hitének és meggyőződésének igazi kősziklájává, cselekvéseinek és jellemének kútfejtévé legyen. A vallásosság ne külső máz és üres jelszó, hanem igazi krisztusi élet legyen . . . Nemzeti bukásunkat legfőképpen az évtizedekig tartó destruktív szellemnek a terjesztése idézte elő. Hogy az iskolát is megfertőzte, azt fölösleges bővebben fejtegetni. De nem hallgathatom el, hogy a természetrajz és fizika materialista, olykor ügyetlen, vagy szándékosan elferdített alapon való tanítása nem egyszer lerombolta a gyermek lelkében azt, amit a keresztyén hit épített. Sok hiba volt a hittan tanításában is. Reméljük, hogy ezután a keresztyén felekezetek hittanárai nem azt keresik, ami elválasztja, hanem ami összekapcsolja a keresztyén egyházakat. A destruktív irányzat arra törekedett, hogy a természetes *tekintélyek*, mint: *Isten, haza, egyház, szülő* stb. jelentőségét lerombolja a gyermek lelkében. Nekünk ezeket vissza kell állítani a régi piedesztálra s helyettök letörni az önhietségnek és individualizmusnak túltengését.

A hittanon kívül különösen *a magyar irodalom és történelem* azok

a tantárgyak, amelyeket fel lehet használni arra, hogy ne csak száraz ismereteket nyújtsunk, hanem érzéseket, elhatározásokat is ébresszünk. Az irodalom ne száraz elemzés, fejtegetés és kritizálás legyen, hanem a tanár öntse bele egész lelkesedését, szeretetét az irodalmi művek magyarázatába. Hiszen a tanár egyénisége éppen olyan fontos, mint maga a tantárgy. Adjon valamit a lelkéből is az irodalom tanításába s irányítsa tanítványainak otthoni olvasását is. Adjon útbaigazítást, felvilágosítást nemcsak az irodalomra, hanem a sajtónak minden hasznos és minden káros termékére, a színházakra s főleg a mozik erkölcsrontó hatására nézve. A modern nyelvek tanárának ezer oka van, hogy ne fogadjon el minden idegen (főként francia) irodalmi művet alkalmasnak a jellemképzésre. 17—18 éves diáknak erős vértességgel kell hozzáfogni főleg a modern francia művek olvasásához.

A történelem tanításában mellőzzük a memóriát megterhelő, fölösleges adatokat, a háborúk hosszadalmas fejtegetését; ezek helyett tanítsunk intézményeket, művelődéstörténetet s mutassuk be kiváló férfiaknak nagy lelki sajátságait, plasztikusan, úgy, hogy a tanulóknak ne csak az értelmére, de az érzélemvilágára s *akarataira* is hatással legyünk. Emeljük ki nemzeti és erkölcsi jelentőségét főként a mi nagyjainknak; hiszen *Hunyadi, Zrínyi, a költő, Rákóczi, Széchenyi, Eötvös, Kossuth, Deák, Vörösmarty, Arany* stb. karakter és morál tekintetében is inkább mintául szolgálhatnak, mint a külföld bármelyik államférfia vagy költője. Ismertessük meg a tanulókat a modern alkotmányos jogi és gazdasági fogalmakkal, fejlődéssel, nehogy az újságokból s felületes materialista írók fércmunkáiból s hamis beállításából ismerjék meg. Legyen a történelemtanítás az állami és társadalmi életre való nevelés hathatós eszköze.

A *filozófia* tanára az ismertebb filozófusokról nyújtson némi tájékoztatást, mert a kritikátlan olvasás szokta megingatni igen sokszor a legértékesebb és legkomolyabb tanulókat nemcsak hitükben, de objektív látásukban, sőt néha lelki egyensúlyukban is. (Schopenhauer, Nietzsche, Haeckel már sok lelki kárt okoztak.)

Amint a materi listák és szabadgondolkodók a *felelősségérzetet* ki akarták ölni a gyermek, sőt a felnőtt ember lelkéből is, mi igyekezzünk kifejleszteni, mert szerintem korrekt ember csak az lehet, aki Isten és a saját lelkiismerete előtt érzi a *felelőséget* nemcsak önmaga, hanem embertársai iránt is.

Állítsuk a *jellemképzés szolgálatába* az önképzőköröket, cserkészeteket, továbbá keresztény ifjúsági egyesületeket. A fegyelemre, kötelességtudásra, munkakészségre és emberszeretetre pedig elsősorban mi magunk adjunk jó példát.

Mindent összefoglalva: Ne elégedjünk meg azzal, hogy a gyermeket úgy tanítsuk meg az egyes tantárgyakra, mintha mesterségre tanítanánk, amellyel majd kenyeret kereshet, de azzal sem, hogy az élettől teljesen független holt ismereteket közöljünk, hanem foglalkozunk a *lelkével* is. Neveljük engedelmességre, törvénytiszteletre, istenfélelemre, hazaszeretetre nemcsak elméletben, hanem *gyakorlatban* is.

Meg vagyok győződve, hogy mint a 40-es évek politikai és társa-

dalmi átalakulásakor s az utána következő megpróbáltatásokon csak nagy jellemre tudták nemzetünket átvezetni, úgy most is csak nagy-képességű és tudású, szilárd, tiszta *keresztény jellemek* fognak olyan rév-parthoz juttatni, ahonnan szerencsétlen hazánkknak, félig már elsüllyedt hajóját kiemelhetjük és újraépíthetjük.

Michel Angelóról hallottam valamikor egy kedves kis anekdótát. A nagy renaissance-művész egyszer, épen ünnepnapon, amint a templomból hazafelé ment, egy elhagyatott udvaron hatalmas faragatlan követ pillantott meg. Azonnal haza sietett, felvette dolgozóruháját, megkereste eszközeit, visszament és elkezdte faragni a követ. Barátai megütközve kérdezték, hogy miért teszi ezt ünnepen, a nagyközönség láttára, mire a művész lelkesedve így kiáltott: »Angyal van benne, elő kell hozni!« Hátha nekünk is sikerül a faragatlan kövekből Istennek és embereknek egyaránt tetsző, értékes jellemeket formálni.

Dr. Koczogh András.

MAGYAR KÖZÉPISKOLAI TANÁROK NEMZETI SZÖVETSÉGE.

A proletárdiktatúra alapos leckét adott az elvszerű világnézet fontosságáról és a világnézeti különbségek gyakorlati alkalmazásáról. Az az elgondolásban tetszetős, megvalósulásban megrokkant ál-liberalizmus, amely előkészítője volt az általános összeomlásnak, az életrevalóság jelszavával már régebben kikezdte az iskolákat is és amilyen mértékben iparkodott az intézményt keresztény és nemzeti jellegétől megfosztani, ugyanúgy, sőt fokozottabb mértékben igyekezett a hivatásos, lélekből dolgozó magyar tanári ideált a lelkiismeretlenül kiesztelt frázisok hivatalnok-agitátorával pótolni. Jóval a munkásdiktatúra előtt sikerült a tanárság sorai közé gazdasági kérdések feszegetésével éket verni s mikor a Károlyi-féle felfordulás bekövetkezett, megkezdték a tanárok és tanulók nyílt forradalmosítását. A vörös terror egy táborba, a Magyarországi Tanítók Szakszervezetébe kényszerítette a tanárságot. A tanárság a terrorral szemben tehetetlen volt. Mivel a vörös internacionálé keresztény elkölcsi felfogásunkban és nemzeti érzésünkben támadott meg bennünket, a magunkra eszmélés után ebben a két irányban kellett megkezdeni a regenerációt. Megtanultuk, mit jelent elvből kereszténynek és érzésből magyarnak lenni. Akik ezt igazán megtanulták és átérezték, még ha előbb tartózkodók voltak is, most a keresztény és nemzeti gondolat fanatikusai lettek.

Tetterős, elszánt férfiak — a nemzet megmentése érdekében — országszerte ellenforradalmi szervezeteket alakítottak. Felkeresték a meg nem alkuvó, meggyőződéses hazafiakat s titokban szervezkedtek. A rémuralom utolsó idejében a budapesti központi ellenforradalmi szervezet legfőbb vezetői, akik között Bleyer Jakabon kívül fontos szerepe volt Pintér Jenőnek, a budapesti tankerület jelenlegi főigazgatójának, elhatározták, hogy a tanárokat is belevonják az ellenforradalomba. Az akkor életet kockáztató munkát a középiskolai tanárság

körében Pintér Jenő végezte. Hamarosan akadtak munkatársai, elsősorban Gaghy Dénes, s csakhamar csatlakoztak hozzájuk: Usetty Ferenc, Marczinkó Ferenc, Miklóssy István, Krompaszky Miksa, Kundt Ernő, Oberle Károly, Birkás Géza. A szervezés már a proletárdiktatúra idején nagy erővel folyt s az oláh megszállás idején gyorsan fejlődött.

A felvett tagok a következő nyilatkozatot írták alá:

1. Csatlakozunk azokhoz, akik újjá akarják építeni az ezeréves magyar nemzeti hagyományokat megbecsülő és teljesen demokratikus berendezésű modern Magyarországot.

2. Segítséget nyújtunk arra nézve, hogy a züllésbe vitt magyar iskolák megtisztuljanak a két évtized óta tervszerűen előkészített bolsevik szellemtől.

3. Kívánjuk, hogy a magyar közoktatásügy vezetői a középiskolákat a középiskolai tanárság javaslatainak figyelembe vételével szervezzék újjá.

A vezetők a szervezés első idejében szorosabb összeköttetést tartottak fenn a polgári és kereskedelmi iskolai tanárokkal, akik később — a középiskolai mintára — kiépítették a maguk szervezetét. Így a magyar középiskolai tanárságnak nemzeti hagyományainkhoz a rémuralom idején is állhatatos hűségben megmaradt tagjai megalkották a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségét. Ezt az elnevezést a mi szövetségünk később — megkülönböztetésül a tanítók és polgári-kereskedelmi iskolai tanárok szövetségétől — Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetsége címmel cserélte fel.

A Szövetség programja az első időkben az a memorandum volt, amelyet Sajó Sándor szerkesztett s amelyet közel ezer tag aláírásával egy népes küldöttség adott át Huszár Károly kultuszminiszternek. Eszerint követeli a Szövetség az iskolák purifikálását, a fővárosi iskolák államosítását, az 1918. évi okt. 31. óta történt tanári kinevezések igazságos revízióját, követeli az időszakos sajtónak a bolsevik hírlapíróktól való megtisztítását. — A szövetséget mind Huszár Károly miniszter, mind pedig Imre Sándor államtitkár nyomatékosan támogatták hazafias munkájában.

Mikor a meg nem szállott területeken levő iskolák tanárainak a szervezése megtörtént, a Szövetség megalkotta végleges szervezetét. A felterjesztett alapszabályok szerint célja, »hogy a különböző tanári egyesülésekben tömörült tanárság keresztény és nemzeti törekvéseit támogassa; az idegen eszmeáramlatoktól létalapján megtámadt nemzeti érzést kiapadhatatlan erőforrásként új életre hívja; a nemzeti érzés és hagyományok ápolását a tanárság, a tanulóifjúság és a társadalom körében egyaránt kérlelhetetlen parancsként hirdesse; a nemzeti érzés erejével az ország újjáépítésében résztvegyen; az ország történeti és földrajzi egységének tudatát ébrentartsa és cselekvő erővé fejlessze«. E cél elérésére rendszeres összejöveteleket, felolvasásokat, előadásokat rendez, sajtótermékeket ad ki és terjeszt.

A Szövetség igazi munkáját bizottságok útján fejtí ki. Van 1. személyi bizottsága, amely értékes munkát végez az iskolák keresztény és nemzeti szellemben való megtartása és vezetése érdekében; 2. peda-

gógiai bizottsága, amely a mindenkori aktuális iskolai kérdések megvitatásán kívül munkába vette egy köznevelési program, középiskolai reformtervezet, önképzőköri reformtervezet, ének- és gyorsírástanítási tervezet készítését. 3. Az iskolán kívüli neveléssel foglalkozó bizottság szoros egyetértésben dolgozik az Orsz. Cserkész-Szövetséggel, 4. a propaganda-bizottság a Területvédő Ligával. 5. Fontos munkát végez a sajtó bizottság, amelynek a tagjai között van a keresztény napilapok egy-egy belső munkatársa, továbbá tagjai ifjúsági és tudományos írók. Az iskola szempontjából legértékesebb munkája: az ifjúsági olvasmányok jegyzékének összeállítása.

Nevezetes munkát végez a szövetség a kaszárnyákban. Ugyanis felajánlotta a fővezérségnek azt a készségét, hogy a tagok a legénységnek ismeretterjesztő és hazafias előadásokat tartanak. A fővezérség hálásan fogadta a hazafias tanárság áldozatos munkáját. A fővárosban hetenként 20—25 előadással oktatják és lelkesítik a nemzeti hadsereg katonáit.

A Szövetség tagja lehet minden nemzeti alapon álló, feddhetetlen jellemű, keresztény, magyar, középiskolai tanár. Minden tag kötelessége, hogy a keresztény, nemzeti gondolatot az iskolában és a közéletben propagálja.

Az alapszabályok szerint megválasztott tisztikar a következő: elnök: Sajó Sándor; alelnökök: Birkás Géza, Hittrich Ödön, Kisparti János (ügyvezető), Kundt Ernő; főtitkár: Patek Ferenc; titkárok: Csapody Vera, Grabovszky Kamill, Szentirmai Ottó; pénztáros: Romsauer Lajos; ellenőr: Schmidt Alajos; háznagy: Sebestyén János. A tisztikart 20 tagú igazgatóság és választmány segíti munkájában.

A rendes tagok belépéskor 10 K propaganda-díjat fizetnek; a tagsági díjat évről-évre a közgyűlés állapítja meg; a jelen iskolai évre 20 K. A Szövetség hivatalos helyisége Budapest, IV. Piarista-utca 5.

—s.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Státuszrendezés. Amire a magyar tanárság oly régóta várt, amiért annyi munkaerőt használt el: státusunk rendezése végre-valahára valóra vált. Haller István miniszter úr mindjárt hivatalbalépése után végrehajtotta a kellően előkészített rendezést s az ebből folyó kinevezések még a múlt év végén meg is történtek.

A rendezés nagyjából azon alapelvek szerint ment végbe, mint ahogy azt a multban kívántuk. A főigazgatókat az V. fiz. osztályba sorolták, az igazgatók 10%-a az V., 90%-a a VI. fiz. osztályba; a tanárok 10%-a a VI., 30%-a a VII., 30%-a a VIII. és 30%-a a IX. fiz. osztályba került. A tornatanítók 10%-a VII.; 30—30%-a a VIII—X. osztályba jutott.

Köszönetet mondunk a közoktatásügyi kormánynak, hogy a tanársággal szemben való ezen régi tartozását kiegyenlítette. A mai szomorú viszonyok között nem tartjuk helyénvalónak, hogy a végrehajtott

státusrendezés egyes hiányaival részletesen foglalkozunk; kifogásainkat majd boldogabb időkre tesszük el. Örömmel elismerjük, hogy a státusrendezés folytán társadalmi helyzet tekintetében emelkedtünk; 15 évvel ezelőtt a tanár a VIII. fizetési osztályban végezte be pályáját! Viszont azonban meg kell állapítanunk már most, hogy a társadalmi emelkedés lépcsőin előttünk még mindig el vannak zárva azok a fokok, melyekre más tisztviselői kategóriák felhághatnak. Pl. az összes bírának 4·25%-a bejuthat a II—V. fiz. osztályokba és a többi fontosabb tisztviselői ágazatok előtt is nyitva áll az emelkedés útja a IV. fizetési osztályig, holott a tanári rendnek csak 1·5%-a emelkedhetik fel az V. osztályba.

Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a helyettes tanárok helyzetét evvel a státusrendezéssel kapcsolatban sem rendezték véglegesen. Számos kongresszus óhaja, de magának az iskolának az érdeke is megkívánja, hogy a helyettes tanárok mostani határozatlan és bizonytalan helyzetükből végre kiemeltessenek.

Mivel a hellyel takarékoskodni kell, nem közölhetjük az összes előlépett kartársak neveit, s csupán a legutolsó, 1916 dec. 31-én lezárt rangsort véve alapul, mindegyik fizetési osztályban megjelöljük azon kollégákat, akik még előléptek.

I. Az állami iskoláknál: 1. Az igazgatók közül az V-ik fizetési osztályba kerültek: Kárpáti Károlyig bezárólag.

2. A tanárok közül a VI. fizetési osztályba: Cholnoky Károlyig bezárólag (a VII. fiz. osztályba előlépett 1912 febr. 20-án), a VII. fizetési osztályba az összes VIII. osztályba sorolt tanárok Gergely Adolfig bezárólag (a VIII. fiz. osztályba került 1916 nov. 20-án).

A VIII. fizetési osztályba Fodor Ferencig bezárólag (a IX.-be ki-nevezte 1913 nov. 28-án).

3. Az állami iskolák tornatanárai közül: A VII.-be: Tomcsányi Béláig (a IX.-be 1911 jan. 19.), a VIII.-ba Bohn Ferencig (a X.-be) 1905 nov. 24.), a IX.-be Karpinecz Jeremiásig (a X.-be 1911 jan. 23.) bezárólag.

II. A tanulmányi alapból fenntartott kir. kath. gimnáziumoknál:

1. Az igazgatók közül az V.-be: Tóth Sándorig bezárólag (a VI.-ba előlépett 1911 febr. 19.).

2. A tanárok közül a VI.-ba Tittel Lajosig (a VII.-be előlépett 1912 febr. 2-án), a VII.-be a VIII. fiz. osztályba sorolt tanárok mind Valentjn Józsefig (a VIII.-ba előlépett 1916 nov. 20-án) bezárólag, a VIII.-ba Schwerer Istvánig (a IX.-be kineveztetett 1913 nov. 28-án).

3. A tornatanárok közül a VII.-be Erdélyi Imréig, a VIII.-ba Kudlicska Károlyig, a IX.-be Ivancsics Jánosig bezárólag.

III. A Bibics-alapból fenntartott aradi főgimnáziumnál: A tanárok közül: a VI.-ba Kara Győzőig (a VII.-be 1912 febr. 28-án), a VII.-be Sima Dezsőig (a VIII.-ba 1916 márc. 28-án), a VIII.-ba Schützenberger Antalig bezárólag (a IX.-be kineveztetett 1913 nov. 28-án).

IV. A hittantanárok közül a VI.-ba Bajthay Péter, a VII.-be Krywald Ottóig, a VIII.-ba Kőhegyi Józsefig bezárólag.

V. Az állami felsőbb leányiskoláknál: I. Arató Frigyes igazgató az V. fizetési osztályba (a VI.-ba előlépett 1913 febr. 21-én).

2. A tanároknál a VI. fiz. osztályba Takáts Györgyig (a VII.-be 1913 dec. 31-én); a VII.-be az A. csoportban Lám Frigyesig (a VIII.-ba 1912 febr. 9-én), a B. csoportban Koppé Etelíg (a VIII.-ba került 1914 szept. 1-én).

A VIII. osztályba az A. csoportban Gosztonyi Gizelláig (a IX.-be kinevezetett 1912 dec. 30-án), a B. csoportban Klimkó Józsaíg (a X. fiz. osztályba kinevezetett 1914 szept. 1-én).

Az összes eddigi segédtanítónők — a C. csoportot kivéve — a X. fizetési osztályba kerültek. A C. csoportba azok tartoznak, akiknek tanítónői oklevelük nincs.

E fenti kereteken belül az összes előléptetéseket még nem hajtották végre és a minisztérium nem is fog mindenkit előléptetni. Mindazok, akik a most folyó fegyelmi vizsgálatokból kifolyólag fegyelmi büntetésben részesültek, magától értetődőleg kimaradnak az előléptetésből. De nemcsak a proletárdiktatúra idején kompromittált tanárokat pretereálták, hanem mellőztek 4—5 olyan tanárt is, akiknek tanári munkája vagy erkölesi magatartása még azt a színvonalat sem üri meg, melyet az amúgy is túlságosan enyhe államhatalom mint minimumot joggal megkívánhat.

A megszállott területen levő kartársaink, akiknek a proletárdiktatúra vagy a megszállás idején tanusított magatartása még igazolható nem volt, előléptetése is függőben marad mindaddig, míg igazolásuk meg nem történik. Természetesen ez az előléptetés is 1919 január 1-ig visszamenőleg lesz érvényes s így e kartársainkat ebből kifolyólag semmi anyagi hátrány nem fogja érni.

EGYESÜLETI ÉLET.

Egyesületünk az utolsó 12 hónapban.

A mult év márciusának közepén jelent meg közlönyünk utolsó száma. Az egyesület akkor adott utoljára életjelt magáról s azután hónapokon keresztül, mint valami narkotizált beteg feküdt öntudatlan állapotban. Most, amikor új élet küszöbén állunk, kötelességünknek tartjuk, hogy a krónikásnak tárgyilagosságával, de egyúttal a viszonyok által megkívánt rövidegességgel beszámoljunk azokról az eseményekről, melyek ez év történetében kiemelkedtek s amelyek tagjaink érdeklődésére számot tarthatnak.

Az októberi nagy összeomlás után az ország erejét aláásó forradalmi láz a mi szervezetünkben is magasra szökkent; mi is mentünk azon az úton, melyen az ország a biztos bukás felé csúszott. Egyesületünkben is a nagy ígéretek, a hangzatos jelszavak emberei kerekedtek felül s a tanárság, mely a multban annyi értékes energiát pazarolt el igazságos jogaiért folytatott meddő harcokban, hinni kezdte, hogy az új vezetők

valóra válthatják mindazt, amit programjukban és az eddigi vezető-seget támadó kritikákban ígértek.

A hosszú idő óta vajudó egyesületi választások ilyen lázas állapotban és a nagy ígéretek biztos beváltásának reményében folytak le. A tanárság hitte, hogy az új emberek egy jobb kor zálogai, régi kívánságok megvalósítói lesznek. Így magyarázható meg, hogy Sajó Sándorral szemben Ágner Lajos, a középiskolai ügyosztály akkori vezetője lett az egyesület elnöke. Fővárosi alelnökök: Juvancz Ireneusz és Arató Frigyes. Vidéki alelnökök: Gulyás István és Szerényi Nándor. Leányközépiskolai alelnök: Wolkenberg Ilona, főtktár: Benedek Marcell, titkár: Bittenbinder Miklós; Szerkesztő: Földessy Gyula; pénztáros: Szilágyi Sándor; Segítőalap elnöke: Baumgartner Alajos; segítőalap pénztárnoka: Kelecsényi Rezső; fürdőkonviktus elnöke: Priváry Géza lett.

Mikor a március 30-ára hirde'ett választmányi ülésre mintegy 10—15 tag nagy nehezen összeverődött s Lévy Ede ügyvezető alelnök az egyesület ügyeinek vezetését az új tisztikarnak — Juvancz Ireneusz kezébe — átadta, akkor már a proletárdiktatúra legényei döntögettek ki egymásután hazánk pilléreit. Mindenki érezte, aki ezen az ülésen résztvett, hogy az egyesület komoly napok előtt áll s az első forrásból merítő új fürdőkonviktusi elnök tudtára is adta a választmánynak, hogy minden installáció felesleges, mert ők a szakszervezetben már döntöttek az egyesület fölött. Bejelentette, hogy az egyesületet legközelebb fel fogják oszlatni s vagyonát a szakszervezet javára le fogják foglalni. A választmány e bejelentés alapján — nehogy e felosztatás készületlenül érje — egy bizottságot küldött ki, melynek feladatául a felosztatás esetén felmerülő szükséges intézkedések megtételét tűzte ki.

S ezzel lezáródtak az Egyesület kapui. Az iskolákban megkezdődött a »tanítóság forradalmasítása«; az ifjúságot, mint azt az egyik főforradalmasító mondotta, már előbb sikerült forradalmasítani. Aki nem lépett be a Magyarországi Tanítók Szakszervezetébe, — ahová egyébként a törtetők már Kunfi minisztersége alatt siettek belépni, — annak nem volt maradása az iskolában. Olyan »elvtárs« aki a szocialista közoktatásügyi miniszter hivatalba lépése előtt lépett be, alig volt; valóságos szakszervezeti őslény volt az, aki 1918 decemberben a szakszervezet tagja volt. Meg kell itt állapítani, hogy a középiskolai tanárság legalább $\frac{4}{5}$ része csakis a viszonyok és az »elvtárs«-ak kényszerítő hatása alatt lépett be a szakszervezetbe. És nem lehet csodálkozni azon a nem épen felemelő valóságon sem, hogy a különféleképpen presszionált és állandóan ellenőrzött kartársak sokszor valósággal tódultak a Mária Terézia-téri iskolában, majd később a Gólyavárban tartott szakszervezeti ülésekre. Itt azután a zagyva és meg nem emésztett elméletektől meghibbant velejű szaktársak nevelték osztályöntudatra és proletárosították a burzsoá ideológiában felnevelkedett és fejlődött tanítóságot s az elnöklő »elvtárs« tanítói szakszervezethez nagyon is méltó »Ne karattyoljon« kiáltással torkolta le azt a kartársunkat, aki a családi életről más véleményen merészelt lenni mint az elnök és

aki nem tartotta »privát pech«-nek (amint az elnök magát kifejezte) azt, ha valakinek gyermekei vannak.

Az egyesületnek már március 30-án bejelentett feloszlataása időközben tényleg elrendeltetett. A közoktatásügyi népbiztosság 1919 április 15-én kelt 77011. sz. rendeletével az Országos Középiskolai Tanár-egyesületet feloszlatta s egy három tagból álló bizottságot küldött ki, hogy az egyesület »mindennemű ingó és ingatlan vagyonát a Tanítók Szakszervezete csoportja számára leltár szerint átvegyék.« A népbiztosság 15 soros rendeletben ítélte halálra nagymultú egyesületünkkel egyetemben az Országos Református Tanár-egyesületet, a Kath. Középiskolai Tanár-egyesületet, az Ev. Tanárok Egyesületét, mindmegannyi értékes tényezőt a magyar tanügy szolgálatában.

De a kivégzésre nem került a sor. Teltek a hetek és a hónapok; úgy látszott, mintha a népbiztosságnál megfeledeztek volna rólunk, senki sem jelentkezett az egyesületi vagyon lefoglalására. Augusztusban bekövetkezett a nagy fordulat: s az egyesület meg volt mentve. Minden vagyoni károsodás nélkül úsztuk végig a proletárdiktatúrának nevezett rettenetes forogatót.

Augusztusban megindult a nemzeti újjáépítés nagy munkája. E munkában a magyar tanárságnak ki kellett vennie a maga részét. Gyors alakulásra és gyors cselekvésre volt szükség, magyar lélektől és keresztény szellemtől áthatott működésre. Az egyesület márciusban megválasztott tisztikara nem adott életjelt magáról (az elnöktől és néhány tisztviselőtől eltekintve, legnagyobb részt a proletárdiktatúra hívei voltak) s különben is az egyesület, melynek működéséből a politika alapszabályszerűen is ki van rekesztve — az első hetekben nem volt alkalmas arra, hogy a felmerülő feladatokat teljes mértékben megoldja. Új alakulásra volt szükség. Pintér Jenő, aki már a proletárdiktatúra alatt egynéhány lelkes embert gyűjtött maga köré, most még a román bevonulás előtt zászlót bontott s megalapította: A Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségét. Ez a szövetség végezte ezután egy jó ideig mindazokat a feladatokat, melyek az Országos Középiskolai Tanár-egyesület munkakörébe tartoztak. A Magyar Tanárok Nemzeti Szövetsége azonban szintén nem érezte magát illetékesnek mindazon feladatok végzésére, melyeket egyesületünk alapszabályszerűleg maga elé tűzött. Hogy csak egyet említsünk a sok közül: maga az a határozat is, melyet a Nemzeti Szövetség irányító elvként kimondott, hogy anyagi ügyekkel a szövetség egyáltalában nem foglalkozik, szinte parancsolólag követelte az Egyesületnek új életre keltését. Régi lelkes tagjaink felszólítására az egyesületnek márciusban megválasztott elnöksége hajlandó is volt az ehhez szükséges intézkedések megtételére, de mivel ezt a folyamatot a régi és a tagok túlnyomó többségének bizalmát többé nem bíró választmány útján akarta megindítani s az alapszabályok pedig előírják, hogy »100 tag indítványára a tárgy bejelentése után — rendkívüli közgyűlés összehívandó« — a 100-nál is több aláíró a viszonyok kényszerítő hatása alatt december 14-re összehívta az egyesület közgyűlését a piarista főgimnázium tornatermébe. E közgyűlésről szóló jegyzőkönyvet egész terjedelmében ideiktatjuk:

Dr. Lévy Ede üdvözölte a nagy számban megjelent tagokat s vázolta az Egyesület történetét a f. évben. A proletárdiktatúrát megelőzőleg az Egyesület élére választás útján radikális irányú tisztikar került, de alighogy ez a tisztikar a vezetést átvette, bekövetkezett a proletárdiktatúra. A diktatúra gonosztevői pusztulásra ítélték mindent, ami nemzeti és keresztény célokat szolgált s így egyesületünket is pusztulásra kárhoztatták. A közoktatási népbiztoság az egyesületet feloszlatta s egész vagyonát a Magyarországi Tanítók Szakszervezete számára lefoglalta. A rendelet megjelent, de végrehajtására nem került a sor, mert közben a proletárdiktatúra megbukott.

Azóta több mint négy hónap telt el, de a legutóbb megválasztott tisztikar nem tett semmit, hogy az egyesületet új életre támassza. Pedig az egyesületre szükség van. Nagy célok, a nemzeti és vallásos nevelés, a területi integritásért megindítandó küzdelem követelik a feltámasztást.

Mivel az egyesület megválasztott elnöke ennek érdekében eddig mit sem tett s a már régebben — több mint száz aláírással a közgyűlés egybe-hívása érdekében hozzá benyújtott alapszabályszerű kívánság ellenére sem hívta össze a közgyűlést, mi ma összejöttünk, hogy az egyesületet új életre keltsük. Indítványozza annak kimondását, hogy a jelenlevő több mint 300 tag magát az egyesület közgyűlésének mondja ki s tegye meg az intézkedéseket a szükséges teendők elvégzésére.

A jelenlevő tagok ezt egyhangulag kimondották.

Mivel időközben az elnök tudomására jutott, hogy dr. Ágner Lajos elnök a mai napra és ugyancsak 10 órára választmányi ülést hívott össze, az új helyzettel szemben való magatartásról hosszabb eszmeesere indult meg, amelynek eredményeképpen a közgyűlés elhatározta, hogy Benisch Artur, Csorba Károly és Müller László tagokat mint bizottságot avval a mandátummal küldi az elnökhöz és a választmányhoz, fejezze ki a vezetőségnek a közgyűlés bizalmatlanságát s szólítsa fel az egyesületi tisztségekről való lemondásra.

A bizottság avval tért vissza, hogy még mielőtt feladatát teljesíthette volna, az elnök a választmányi ülésen már bejelentette, hogy az összes tisztviselő állásukról lemondanak. A választmány ennek következtében az Egyesület ügyeinek vezetésére a Gaal Mózes-féle tisztikar kérte fel s amennyiben ez nem vállalná, akkor az ügyek vezetésére 3 tagú bizottságot küldött ki.

Dr. Lévy Ede erre az üzenetre kijelentette, hogy ő mint a Gaal Mózes-féle tisztikar ügyvezető elnöke, az egyesületi ügyek vezetését ezennel átveszi. E minőségében a mai közgyűlést minden tekintetben legális közgyűlésnek jelenti ki s egyúttal megbízását a közgyűlés kezébe leteszi. Indítványozza, hogy a közgyűlés az ügyek vezetésére bizottságot küldjön ki.

A közgyűlés az ügyek vezetésére a következő tagokból álló bizottságot küldte ki: Lévy Ede, Székely István, Usetty Ferenc, Sajó Sándor, Pintér Jenő, Viszota Gyula, Marezkó Ferenc, Szóts Gyula, Romsauer Lajos, Kundt Ernő, Kronberger Ede, Mikola Sándor, Csóka Lajos, Tóth Jolán, Schmidt Márton, Ravasz Árpád, Takáts György.

Miután a közgyűlés elvileg hozzájárult az alapszabályok olyan irányú módosításához, hogy a nem szorosan középiskolai tanárok az egyesület tagjai ne lehessenek, a megválasztott bizottság feladatává tette:

1. Az alapszabálmódosításnak fent jelzett irányban való végrehajtását.
2. Az új tisztikar megválasztására szükséges intézkedések sürgős megtételét.

3. Annak megvizsgálását, hogy az egyesület tagjai a proletárdiktatúra idejében magyar tanárhoz méltó módon viselkedtek-e s az esetleges eljárás megindítását.

A közgyűlés ezután a jelentkező új tagokat vette fel.

Lévy Ede elnök felhívta még a kartársak figyelmét arra, hogy a képviselőválasztásokon több kollégánk fel fog lépni. Indítványára a közgyűlés elhatározta, hogy a tanár képviselőjelöltek legszélesebbkörű támogatását minden kartársunknak erkölcsi kötelességévé teszi. Dr. Lévy Ede elnök. Dr. Marezkó Ferenc jegyző.

A közgyűlésen megválasztott intézőbizottság legsürgősebb feladatának tartotta, hogy az egyesület élére tisztikart állítson. Többszöri tanácskozás után az egyes tisztségekre aequo loco a következő tagtársainkat jelölte:

Elnök: Bartha József, Lévy Ede, Székely István.

Fővárosi alelnökök: Korpás Ferenc, Mikola Sándor, Ravasz Árpád, Schmidt Márton, Tóth Jolán, Usetty Ferenc.

Vidéki alelnökök: Gömör János, Karay Sándor, Kocsis Lénárd, Lippay György, Porst Kálmán, Zibolen Endre.

Leányközépiszk. alelnök: Lersch Ernő, Liber Endréné, Takáts György.

Főtítkár: Csóka Lajos, Kronberger Ede, Madai Gyula.

Títkár: Koczogh András, Liber Béla, Vargha Zoltán.

Szerkesztő: Galamb Sándor, Marczinkó Ferenc, Szóts Gyula.

Pénztáros: Irsik József, Papp Dezső, Romsauer Lajos.

Segítőalap elnöke: Finály Gábor, Jacobi Károly, Kerékgyártó Árpád.

Segítőalap pénztárosa: Bedics Mária, Szentirmay Gizella, Weichardt Gabriella.

A kiküldött szavazatszedő bizottság Pintér Jenő tanker. főigazgató elnöklete alatt a beérkezett szavazatokat összesámlálta. Ennek eredményeképpen az egyesület új tisztikara a következő:

Elnök: Lévy Ede.

Fővárosi alelnökök: Mikola Sándor, Schmidt Márton.

Vidéki alelnökök: Karay Sándor, Zibolen Endre.

Leányközépiszkolai alelnök: Takáts György.

Főtítkár: Madai Gyula.

Títkár: Koczogh András.

Szerkesztő: Marczinkó Ferenc.

Pénztáros: Romsauer Lajos.

Segítőalap elnöke: Finály Gábor.

Segítőalap pénztárnoka: Szentirmay Gizella.

Ez volt az első lépés a normális egyesületi élet felé. S evvel egyúttal le is záródott a zürzavaros időszak. Szerencsére nagy anyagi károkat nem kellett elszenvednünk, de mindig fájdalommal fogunk arra visszagondolni: volt egy időszak a magyar nemzet történetében, amikor úgy az egyénekre, mint az egyesületekre halálbüntetés várt azért, mert magyarok mertek lenni.

—ó.

Rendkívüli közgyűlés.

Egyesületünk 1920 március hó 28-án Budapesten rendkívüli közgyűlést tartott.

Elnök: Dr. Lévy Ede. Jegyző: Dr. Madai Gyula főtítkár.

A közgyűlés színhelye a kegyesrendiek főgimnáziuma.

Elnök megnyitván a közgyűlést, megemlékszik a letűnt korszak bűneiről, pusztításáról, káros hatásáról s kiemeli, hogy a tanárság java

része hű maradt a nemzeti eszméhez. Most amidőn az Egyesületet újjászerveztük, elsődrendű feladataink : szeretett hazánk területi integritásának a gondolatát minél inkább beidegezni a tanulóifjúság lelkébe ; kultúránk fejlesztésével hatással lenni a környező népekre ; keresni a kapcsolatot a külföldi tudományos és kultúrintézményekkel ; mindent megtenni a tanárság anyagi és erkölcsi sérelmeinek orvoslása érdekében s befejezni a Gaal Mózes által kezdeményezett »Tanárok házána« a felépítését.

Elnök indítványozza, hogy az Egyesület életében és a magyar tanárság érdekében kifejtett hathatós működésükért a közgyűlés válassza meg tiszteleti elnöknek *Beöthy Zsoltot* és *Gaal Mózes*t, tiszteleti tagoknak pedig *Müller Józsefet*, *Székely Istvánt*, *Sajó Sándort* és *Pintér Jenőt*.

A közgyűlés egyhangú lelkesedéssel fogadja el az indítványt.

Gaal Mózes megköszöni az Egyesület tagjainak iránta tanusított rokonszenvét s igéri, hogy mint eddig, úgy ezután is minden tétében a tanárság iránt érzett szeretet és megbecsülés fogja vezetni.

Szöts Gyula előterjeszti az alapszabályok néhány pontjának módosítására vonatkozó indítványát. A módosítandó paragrafusok a következők : a 6, 8a, és b, 10, 13, 17, 33b, és 33c §-ok. A régi §-ok helyébe a következő változtatások jönnek :

6. §. Alapító tag az, aki az Egyesület részére olyan összeget ad, hogy annak első évi 3%-os kamata megfelel a rendes tagok egyévi tagsági díjának. Az eddigi alapító tagság érvényben marad.

8. §. Rendes tag lehet :

a) a hazai gimnázium-, reáliskola- és leány-középfiskolában, valamint főiskolában tényleg működő helyettes és rendes tanár és igazgató.

b) olyan volt gimnáziumi, reáliskolai, leány-középfiskolai és főiskolai rendes tanár és igazgató, ki jelenleg más téren működik vagy nyugalomban van.

10. §. A rendes és rendkívüli tagok maguk jelentkeznek felvételre. Felvételükről az igazgatóság szótöbbséggel határoz. Bármely igazgatósági tag kivánságára a szavazás titkos. Az esetleges visszautasítást az igazgatóság nem tartozik megokolni.

13. §. A tagsági díjat minden következő évre a rendes közgyűlés szabja meg.

17. §. A tagsági díjat minden tag közvetlenül az Egyesület pénztárnokának küldi meg.

33. b) §. Az intézetek által a következő módon kiküldött tagokból. Minden olyan főgimnázium, reáliskola, leány-középfiskola és főiskola, amelyben legalább 10 egyesületi tag van, ezen tíz tag után egy választmányi tagot küld az Egyesület választmányába. Ez a választmányi tag titkos szavazással választandó s a választásokról szóló jegyzőkönyv az Egyesület főtitkárának megküldendő. Az illető tanintézet minden további 10 egyesületi tag után még 1—1 választmányi tagot küld az Egyesület választmányába.

c) Az igazgatóság előterjesztette, a választmány javasolta s az évi közgyűlés megválasztotta 50 — felerészben budapesti, felerészben vidéki — egyesületi tagból.

Boszóky Endre indítványozza, hogy az egyesületi tagságra méltatlanná vált tagok a tagok sorából töröltessenek. A közgyűlés a javaslatot elfogadja.

Vargha Zoltán a pénztáros szó helyett az alapszabályokban a régi tősgyökeres pénztárnok szó használatát ajánlja.

A közgyűlés így határoz.

Elnök ajánlatára a közgyűlés a választmányi tagok kijelölésére egy háromtagú bizottságot küld ki, amelynek tagjai Takáts György, mint elnök, továbbá Baross Gyula és Marczinkó Ferencz.

Mialatt a bizottság a választmány jelölését megejti *Romsauer Lajos* jelenti, hogy a pénztárt Müller József eddigi pénztárnoktól átvette. A pénztárvizsgálatnál *Rados Ignác* és *Rátz László* voltak segítségére. Miután nemcsak az egyesület pénzeit, kötvényeit, hanem az elpusztított kárpáti falvak iskoláinak felépítésére, a tanárok házára s az özvegyek és árvák megsegítésére begyűlt összegeket is rendben találták, kéri a közgyűlést, hogy a fölmentést *Müller Józsefnek* és a pénztárvizsgáló bizottságnak adja meg.

A közgyűlés a felmentést megadja s egyszersmind *Müller Józsefnek* sokévi buzgó, odaadó működéséért hálás köszönetet mond.

Romsauer Lajos pénztárnok indítványára a közgyűlés a tagsági díjakat 1919 szeptembertől kezdődőleg évi 20 koronában állapítja meg.

Finály Gábor a segélyalapról tesz jelentést. Kéri a segélyek fel-emelését, amit a közgyűlés helyeslőleg tudomásul vesz s egyúttal *Rados Ignác* volt elnöknek, — aki tiszteletdíját állandóan a segélyalaphoz csatolta — köszönetet szavaz.

Koczogh András titkár felolvassa azon választmányi tagok neveit, akiket az egyes intézetek küldöttek be a választmányba ; ezek a következők :

Budapest :

I. ker főgimn. : Vujsz János.	X. ker. főgimn. (Kőbánya) : Dongó Orbán
I. ker. főgimn. : Teveli Mihály	X. ker. főgimn. (Tisztviseletlep) : Kerékgyártó Árpád
II. ker. kir. k. főgimn. : Zombory János	Erzsébetfalvai főg. : Haszler Károly
II. ker. érs. főgim. : Hudyma Emil	Ujpesti főgimn. : Kiss Jenő
III. ker. főgimn. : Olgyay Bertalan	Ág. hitv. ev. főg. : Böhm János
IV. ker. piarista főg. : Nagy József	VIII. ker. községi leányg. : Tóth Jolán
IV. ker. közs. leánygimn. : Bednárík Antal	II. ker. főreálisk. : Mohr Győző
IV. ker. Veres Pálné főgimn. : Straub L. Gyula	IV. ker. községi főreálisk. : Szabó Ignác
V. ker. főgimn. : Kaszák József	V. ker. főreálisk. : Vargha Zoltán
VI. ker. főgimn. : Kiss Gábor	VI. ker. főreáliskola : Péch Aladár
VII. ker. leánygimn. : Petrich Béla	VI. ker. fiókrealisk. : Domonkos Károly
VII. ker. Barcsay-utcai főgimn. : Acsay István	VIII. ker. községi főreálisk. : Nyilasy Lajos
VII. ker. István-úti főgimn. : Kurz Sándor	Baár-Madas leánygimn. : Ványi Ferenc
VIII. ker. főgimn. : Mikulics Károly	Sofianum : Pétergálné Kardos Izabella
IX. ker. főgimn. : Korpás Ferenc	V. ker. Szemere utcai közs. leánygimn. : Báró-Splényi Berta
IX. ker. ref. főg. : Ravasz Árpád	IX. ker. közs. leányg. : Ágh Géza

(A vidéki iskolák később küldik be a vál. tagokat.)

A közgyűlés helyeslőleg tudomásul veszi.

Ezután *Takáts György* a kiküldött bizottság jelölése alapján a következőket ajánlja a választmányi tagságra :

Ady Lajos	Bartha József	Bozóky Endre
Balanyi György	Bedics Mária	Csapodi Vera
Balázs István	Benisch Arthur	Császár Ernő
Baros Gyula	Birkás Géza	Cseh Lajos

Csóka Lajos	Kaufmann György	Pintér Jenő
Csorba Károly	Kemény Ferenc	Porst Kálmán
Csűrös Ferenc	Kisparti János	Rados Ignác
Danczer Béla	Kocsis Lénárt	Rátz László
Dengl János	Kresznerics Károly	Riesz Ferenc
Erődi Kálmán	Krompaszky Miksa	Rörák Imre
Frimml Aladár	Kronberger Ede	Schmidt Alajos
Fröhlich Károly	Kundt Ernő	Sebestyén János
Gagyhy Dénes	Láng Margit	Sipótz Pál
Galamb Sándor	Lersch Ernő	Sulyok János
Gömöry János	Liber Endréne	Székely István
Grabovszky Kamill	Lippay György	Szmetana Ágost
Hendel Ödön	Madzsar Imre	Szölgvényi Ferenc
Hittrich Ödön	Madzsar Gusztáv	Szöts Gyula
Holló Alajos	Mattyasovszky Kasszián	Usetty Ferenc
Horvay Róbert	Méhes Gyula	Vargha György
Horváth Elemér	Miklóssy István	Vasadi Balogh György
Irsik József	Németh József	Vári Rezső
Jacobi Károly	Oberle Alajos	Viszota Gyula
Jánosi Béla	Papp Dezső	Vonház István
Kalmár Elek	Patek Ferenc	Zolnai Béla
Kardos Albert	Perepatits István	

Csóka Lajos a következő indítványt terjeszti a közgyűlés elé: Mondja ki az Országos Középiskolai Tanáregyesület határozatilag: a) Tagjai között nem tűr meg senkit, aki szabadkőmíves páholyoknak vagy oly titkos társulatoknak a tagja, amely társulatok működése a keresztény és nemzeti eszmére veszedelmes. b) Felveendő új tagjaitól becsületszóra oly nyilatkozatot kér, hogy az Országos középiskolai tanáregyesületi tagságnak ideje alatt nem lesznek oly társulatok tagjai, amelyeknek jellege az a) pontban vázoltva van.

A közgyűlés elfogadja az indítványt.

Székely István köszönetet mond a közgyűlésnek, amiért tiszteleti tagnak választották s egyszersmind azon óhaját fejezi ki, hogy a különböző egyesületek — főként a sokféle tagsági díjra való tekintettel — keressenek módot az egyesülésre.

Lenkey Lehel méltó felháborodással beszél a régi destruktív irányú sajtónak a tanárság ellen intézett támadásairól. A tanári munka több megbecsülést, több méltánylást érdemelne úgy a sajtó, mint a társadalom és a kormány részéről. Mivel az ország pénzügyi viszonyai miatt anyagi sérelmeink orvoslását nehezen remélhetjük, célszerűnek és igazságosnak tartja a progresszív tandíjfizetés megvalósítását, hogy az így befolyt összeg a tanárság anyagi ügyei rendezésének alapjául szolgáljon. A tanáregyesület vezetősége tegye meg a lépéseket a miniszternél s egyszersmind kérje az összes köztisztviselők anyagi ellátásának a javítását, az árdrágítók üldözését s az uzsora letörését.

Lévay Ede a progresszív tandíjfizetést helyesnek tartja, de azt már nem találja elfogadhatónak, hogy a tanárok anyagi ügyeit ebből rendezzék. Ám legyen magasabb a tandíj az eddiginél, de az már a kormány dolga, hogy bennünket miből fizet.

Irsik József szerint sérelmeinket kapcsoljuk bele az összes köztisztviselők anyagi ügyeinek problémájába s minden lehető alkalmat ragadjunk meg, hogy küzdelmeinknek kifejezést adjunk.

Koczogh András erkölcsi önértetünkkel nem tartja megegyezőnek, hogy bennünket közvetlenül a tanulók tandíjából fizessenek; az elnök indítványát ajánlja elfogadásra.

A közgyűlés az elnök indítványát teszi magáévá.

Usetty Ferenc nemzetgyűlési képviselő ígéretet tesz arra nézve, hogy a parlamentben szóvá teszi a tanárok és tisztviselők anyagi ügyeinek rendezését s hogy jogos igazainknak mindig támogatója és szószólója lesz.

Elnök ezután bezárta a közgyűlést.

A közgyűlés után a választmány tartott gyűlést, amelyen megválasztották az igazgatóságot. *Lévay Ede* elnök az igazgatóságba a következőket ajánlotta:

Acsay István	Pécs Aladár
Ady Lajos	Pintér Jenő
Baros Gyula	Rados Ignác
Bozóky Endre	Ravasz Árpád
Gagyhy Dénes	Rátz László
Kalmár Elek	Ries Ferenc
Kisparti János	Porst Kálmán
Korpás Ferenc	Schmidt Alajos
Krompaszky Miksa	Sajó Sándor
Liber Endréné	Szóts Gyula
Madzsar Gusztáv	Usetty Ferenc
Patek Ferenc	Viszota Gyula

A választmány valamennyi jelöltet elfogadta s az igazgatóságot ennek alapján választotta meg.

Ezzel a választmányi gyűlés véget ért.

Budapesti Kör.

A Budapesti Kör ezidei közgyűlését Incze József elnök f. é. március 14-ének délelőtti 10 órájára hívta egybe az Andrássy-úti áll. felsőleányiskolának és leánygimnáziumnak tornatermébe. E közgyűlésen a tagok nagy számban jelentek meg.

Napirend előtt *Cseh Lajos* szólalt fel. Az összegyűlték élénk helyeslése közben kijelentette, hogy a gyűlés nem kívánja meghallgatni sem az elnök beszámolóját, sem a volt tisztikarnak működéséről szóló jelentést. E tisztikar működését jól ismerjük. A tárgysorozat két első pontjának elhagyásával a gyűlés az új tisztikar és a választmány megalakítására akar áttérni.

Incze József elnök a gyűlésnek hangosan megnyilvánuló akarata ellenére megkísérli beszámolóját megtartani, de hangja a zajban elvész és kénytelen szándékától elállani. Erre szenvedélyes hangulatban az ülést felfüggeszti, de *Lévay Ede* indítványára a tagok kimondják, hogy a tanácskozást korelnök elnöklete alatt tovább folytatják. A korelnökségre dr. *Schmidt Márton* kéri fel.

Az elnök magáévá teszi a közhangulat parancsolta álláspontot és kijelenti, hogy az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek új megalakulásával a régi Kör természetzerűen magától megszűnt és most újból meg fog alakulni. Az új tisztikar jelölésére felkéri *Csorba Károly*, dr. *Marczinkó Ferenc*

és *Korpás Ferenc* tagokat. A rövid időre visszavonult jelölő-bizottság azután új tisztségviselőül a következő kartársakat ajánlotta:

elnök: *dr. Székely István*,
 alelnök: *Cseh Lajos* és *Irsik József*,
 titkár: *Csóka Lajos*,
 pénztáros: *dr. Kresznerics Károly*,
 jegyző: *dr. Weichardt Gabriella* és *dr. Rochlitz Zoltán*.

A gyülekezet lelkes éljenzéssel járul a javasoltak megválasztásához, mire a korelnök a Budapesti Kör tisztségviselő karát megválasztottnak jelenti ki és elnöki helyét átadja *dr. Székely Istvánnak*.

Az új elnök meleg szavakkal köszöni meg a közgyűlésnek megtisztelő bizalmát, amelyben különös megbízást lát a jövőre. Visszapillantásában a Kör közeli multjára megállapíthatja, hogy sem a Kör, sem a Tanáregyesület nem volt holmi fölforgató eszméknek fészke. Ha mégis egyes eseményeknek ilyen látszatuk lehetett, azt csupán a Kör egy pár füge tagjának, ezek magatartásának tudható be. Az ő fáradozása az összes kívánatos elemek egyesítésére fog irányulni. Ezért nem csupán a konzervatívokat kéri föl az együttműködésre, de azokat is, akik velük ellenkező világnézetet vallanak. A mult már kijelölte jövőnk útját.

Lévay Ede a gyűlés elején lejátszott jelenetekre kíván visszatérni. Ince Zózsefet a maga kérte, hogy álljon el a közgyűlés összehívásától, hiszen a régi tisztikar voltaképp már előbb szétbomlott és engedje az új alakulást a régihez való kapcsolat nélkül létrejönni. Ince erre nem volt hajlandó, sőt beszámolóját szerencsétlenül a Tanáregyesület megtámadásával kezdte. Epre támadt az a vihar, amely Incét a szereplés teréről lesodorta. A vihar erejét hevesebb közbeszólásával *Lévay* is fokozta. Ezért bocsánatot kér. (Több hang kiáltja: »Nincs miért!«) *Lévay* ebben a viharban reá dobott vadrá is akar felelni. *Ágner Lajos* azt kiáltotta feléje, hogy ő a proletárurolom idején ünnepélyesen üdvözölte *Benedek Marcellt* azon alkalommal, hogy kommunista előadások tartására intézetéhez jött. Tény, hogy ő mint az intézet vezetője fogadta *Benedeket*, akit felsőbb hatósága iskolájához küldött. Az azonban valótlan, hogy ez alkalommal *Benedek Marcell* dr.-t ünnepelte volna. Egyébként *Benedek* előadása elég mérsékelt hangú volt.

A Kör *Lévay* kijelentését tudomásul veszi. *Ágner Lajos* magyarázatképpen megjegyzi, hogy ő hallomásból értesült a dologról. Egy-két kartársától hallotta, hogy *Lévay* üdvözölte *Benedeket*.

Fröhlich Károly és *Rados Ignác*, mint *Lévay Ede* testületének tagjai kijelentik, hogy ünnepélyes üdvözlésről úgy, amint azt *Ágner Lajos* fel akarta tüntetni, szó sem volt.

Dr. Romsauer Lajos megbélyegzendőnek tartja *Ágner* eljárását, mert nyilván csak azért jött ide, hogy ezt a bombáját elhelyezhesse. »Azt mondják«-ra komoly ember nem ad semmit. És nem azért van nyelvünk, hogy ne parancsolhassunk neki!

A közgyűlés hozzájárul *Romsauer* indítványához és *dr. Ágner Lajos* eljárását egyhangulag megbélyegzi.

Dr. Benisch Artur a Kör tagjaival szemben igazoló eljárást tartana szükségesnek, nehogy akaratlanul is kétes alakokat rejtegezzünk magunk között. Kisebb, másodfokú bűnösökre gondol, mert hiszen a nagyobbak, az állásvesztésre ítélték, úgy sem lehetnek közöttünk.

Schmidt Márton szerint az igazolás dolga a Tanáregyesülethez tartozik. Bűnösöket ne tekintsünk az Egyesület tagjainak és zárjuk ki őket. Igazolói eljárást csak akkor kellene indítani, ha ezek a kizárás ellen tiltakoznának ezt az igazolást maguk kérnék.

Ezzel az ülés véget ért.

Petrován Oszkár jegyző.

KRÓNKA.

A szerkesztő beköszöntője.

Közlönyünk ötvenhárom évfolyamával hosszú és sokszor viszontagságos multra tekinthet vissza, de minden túlzás nélkül elmondható, hogy a mostani időszak megpróbáltatásaihoz hasonló kritikus időket még sohasem élt át. Ha elődeimnek a szerkesztésben sokszor nagy nehézségekkel is kellett megküzdenni, a mostani akadályok minden eddigi képzeletet felülmúló méretekkel merednek a szerkesztő és kiadó felé. Elég ha csak annyit említek, hogy egy 3 éves Közlöny előállítási költségei a 10.000 koronát is meghaladják!

Ily nehéz viszonyok között csillogó, messze távolba kibató programot adni s az évi néhány ívre összezsugorodott Közlöny számára új utakat vágni, valósággal ámitásszámba menne. Mindezt jobb időkre kell hagynunk s számolva a rideg valósággal, meg kell elégednem azzal, hogy e néhány sorban röviden tájékoztassam kartársainkat és ezek között legelső sorban a Közlöny munkatársait, melyek azok az irányelvek, melyek engem mindaddig — amíg a viszonyok lényegesen meg nem változnak — vezetni fognak.

Elnökünk legutóbbi közgyűlésünkön elmondott s a Közlöny vezetőhelyén megjelent beszédében munkaprogramot adott. A Közlöny elsősorban e program alapján köreinkben meginduló munkáról akar hírépét nyújtani. Természetes, a szűk keretek csakis eszméknek, vázlatoknak és főleg eredményeknek közlését teszik lehetővé; részletesen, aprólékosan kidolgozott, esetleg ívekre terjedő dolgozatok, továbbá methodikai, didaktikai részletkérdéseket tárgyaló cikkek, a Közlönyben a legjobb akarat mellett sem juthatnak helyhez.

A Közlöny tükre kíván maradni a magyar tanárság életének és munkájának, felfogó állomása azoknak a problémáknak, melyek minket a közel jövőben foglalkoztatni fognak. Amikor kartársaimnak belém helyezett bizalmát lelkem mélyéből fakadó hála érzetével köszönöm, kérem, hogy ilyen irányú és keretű munkásságukkal a Közlönyt támogatni szíveskedjenek.

XV. KIMUTATÁS

a Tanárok Nevelő Házára befolyt és fölajánlott összegekről.

Az 1919. február 24-én kelt XIV. kimutatás végösszege volt... 193239.77 K
Azóta befolyt:

Dr. Polgár Sándor tanártól a győri áll. főreálisk. tanári kara 20.000 K-s alapítványára (Lenner Emil-alap).....	145.50 »
Elekes Pál tanártól az aradi áll. főreálisk. tanári kara 1000 K-s alapítv. II. részle.	284.— »
Ries Ferenc főigazgatótól a ceglédi áll. főgimn. tanártestület 1000 K-s alapítv. II. (utolsó) részlete.....	200.— »
Kende Ferenc h. igazgatótól a bp. IX. ker. áll. főgimn. tanári kara alapítv. II. részlete	164.— »

A szegedi áll. főgimn. tanártestületétől.....	50— K
Dr. Vargha György a bp. tisztviselőtelepi áll. főgimn. tanári kara alapítványára a vizsgadíjak után %.....	40— »
Dr. Hittrich Ödön igazgatótól a bp. ág. h. ev. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. II. fele.....	500— »
Sebes Gyula tanártól a gyöngyösi áll. főgimn. tanári testületének alapítványára	4581— »
A szept. 8-án beküldött 200 K-val együtt az alapítvány kitesz 4781 K-t. Ebből 4378 K egy hangverseny jóvedelméből származik, a többi a következő adományokból: Jónás Frigyes 100 K, Pásztor József 100 K, Erdős Tivadar 50 K, Bálint Károly 50 K, Schlosser János 10 K, Ulmanek Gyula 30 K, N. N. 20 K, Sebes Gyula 20 K, Luz Ignác 10 K, Hedrich Ármin 10 K és 3 K kamatból.	
Varannai István tanártól a szakolcai főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. V. részl.	32— »
Faragó József tanártól a soproni áll. főreálisk. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete gyanánt.....	167·20 »
200.000 K VIII. kib. 5½%-os hadikölcsön kamatja	5500— »
A bpesti IV. ker. főreáliskolától	30— »
Kellemen Károly igazgatótól a sümegi áll. reálisk. 1000 K-s alapítv. I. részl.	200— »
A m. áll. hitelbank (Győr) útján.....	106·10 »
Dr. Vietorisz József a nyiregyházaai ág. ev. főgimn. igazg. tól..	250— »
Dr. Habán Mihály igazgatótól a lipótszentmiklósi áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. II. fele.....	500— »
A bpesti VII. ker. István-úti áll. főgimn. tanártestületétől 1000 K-s alapítv. III. (utolsó) részlete.....	280·72 »
Borosnyay Károly tanártól a szegedi áll. főgimn. tanártestületének adománya	39— »
Összesen.... 206.309·29 K	

Budapest, 1920 márc. 1.

Müller József,
az Orsz. Középpisk. Tanáregyesület
pénztárosa.

Egyesületünk vezetősége Haller István miniszternél. Legutóbbi rendkívüli közgyűlésünkön a mi eddig elnyomott jajszavunk is felhangzott s helyzetünk nyomorúsága, a maga teljes meztelenségében kifejezésre jutott. A közgyűlés megbízta az elnökséget, juttassa el a tanárság panaszszavát a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz s kérje meg, hogy legalább a minimális megélhetési lehetőségeket biztosítsa számunkra. E megbízás alapján dr. *Lévay Ede* többtagú küldöttséget vezetett miniszterünkhöz. A küldöttséghez dr. *Pintér Jenő tanker.* főigazgató, *Usetty Ferenc* nemzetgyűlési képviselő is csatlakozott. A miniszter előtt *Lévay Ede* elnök hosszabb beszédben a tanárság hathatós közreműködését ajánlotta fel a nemzetépítő munkához s egyúttal feltárta helyzetünket azzal, hogy ez immár elviselhetetlen. Kérte a miniszter sürgős segítségét. *Haller István* miniszter úr a legnagyobb megértéssel fogadta *Lévay Ede* szavait; közölte, hogy a kormány legfőbb gondját épen a tisztviselők anyagi ellátása képezi. A miniszter hosszabb ideig tartó beszédben rámutatott az ország nehéz gazdasági helyzetére s hogy a kormány emellett is milyen nagy erőfeszítéseket tesz, hogy az állami tisztviselők helyzetén segítsen. Biztosította a küldöttséget arról, hogy ennek érdekében ő is minden személyes befolyását

latba veti. A küldöttség ezután *Pekár Gyula* politikai és *Imre Sándor* adminisztratív államtitkároknál tisztelgett. Mindkét helyen a legmeszszebb menő jóakarattal találkozott s ígéretet nyert arra vonatkozólag, hogy a minisztérium keresni fogja a módokat, melyekkel bajainkon legalább némileg segíteni lehessen. A küldöttség végül *dr. Viszota Gyulánál*, ügyosztályunk vezetőjénél is tolmácsolta kívánságainkat.

Dr. Pintér Jenő — a budapesti tankerület főigazgatója. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Dr. Pintér Jenő*, budapesti I. ker. áll. főgimn. rendes tanárt 1919 aug. 29-én a budapesti tankerület főigazgatójává kinevezte.

Akik az utolsó tíz évben a tanári mozgalmak iránt csak a legtávolabbról is érdeklődtek, de főleg azok, akiket e mozgalmak középpontjába vagy aköré sodort sorsuk, azok nagyon jól ismerik azt az irányító befolyást, azt a szinte szuggesztív erőt, melyet Pintér Jenő a tanári fórumra való lépése óta a mi egyesületünk és tudományos társaságaink egy tekintélyes részének életére, sorsára gyakorolt. Aránylag fiatalon — ezt örömmel állapítjuk meg — került az ország első tankerületének élére, de már eddig is tudományos munkában, eredményekben és hatás tekintetében szokatlanul gazdag életpályát futott meg.

Bízást hiszünk abban, hogy az a kapocs, mely *dr. Pintér Jenő*t eddig is rendünkhöz és a mi Egyesületünkhöz fűzte, az új kinevezéssel csak erősebbé válik. Irodalomtörténete III. és IV. kötetének első lapján dedikációképen e szavakat olvassuk: »Szeretettel ajánlom munkámat nemzeti művelődésünk legfőbb támaszának: a magyar iskolák tanárainak...« Ugyanezzel a meleg szeretettel köszöntjük mi is őt a tanári mozgalmakban eddig is mindig nagyon elül álló vezérünket a budapesti tankerület élén. Nagy időkhöz mért nagy feladatok várnak a középiskolák vezetőire. *Pintér Jenő* eddig is megmutatta, hogy át van hatva e feladatok fontosságától, azokat meg akarja oldani, acélos energiával, a reformgondolatoknak, kezdeményező lépéseknek felszínre vetésével, régóta vajudó terveknek gyors megvalósításával. Meg vagyunk róla győződve, hogy a kormány az ő kinevezésével *dr. Erődi-Harrach Béla* székét a lehető legméltóbban töltötte be s hogy új vezető állásában is megmarad annak, ami eddig volt: fáradhatatlan, gerinces munkása a magyar művelődés szent ügyének.

Főigazgatói kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Dr. Lippay György*, szegedi állami főgimnáziumi rendes tanárt a szegedi tankerület főigazgatójává kinevezte.

Igazgatói kinevezések. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Usetty Ferenc* budapesti VI. ker. főgimnáziumi tanárt a budapesti II. ker. egy. kath. főgimnázium; *dr. Marczinkó Ferenc* budapesti V. ker. áll. főgimn. tanárt a budapesti II. ker. áll. főreáliskola; *Kerékgyártó Árpád* budapesti III. ker. áll. főgimn. tanárt a budapesti X. tiszttviselőtelepi áll. főgimnázium; *Korpás Ferencz* budapesti VII., Barcsay-u. főgimn. tanárt a budapesti IX. ker. állami főgimnázium; *dr. Zibolen Endre* budapesti áll. felsőbb leányiskolai tanárt az upesti áll. leányközépiskola és *Villányi Andor* miskolci kir. kath. főgimn. tanárt ugyanezen intézet igazgatójává kinevezte.

Szakfelügyelők. A vallás- és közoktatásügyi miniszter az alább megnevezett kartársakat a budapesti tanker. főigazgatóságához osztotta be szolgálattételre azzal, hogy legfeljebb a rendes heti óraszámban s a főigazgatóság által kijelölt intézetekben és munkakörrel mint szakfelügyelők foglalkoztatandók. A magyar nyelvre: *Sajó Sándor X.*, kőbányai áll. főg. igazgatót, a latin és görög nyelvre: *dr. Schmidt Márton* és *dr. Székely István*, középiskolai igazgatókat, a német és francia nyelvre: *dr. Jánosi Béla* középisk. igazgatót és *dr. Birkás Géza* községi főreálisk. igazgatót; a történelemre: *dr. Takáts György*, leányközépiskolai és *Csóka Lajos* főgimnáziumi; a földrajzra: *Vargha György*, a természetrajzra: *dr. Méhes Gyula* főgimn. tanárokat, a vegytanra: *dr. Hankó Vilmos* középisk. igazgatót; a matematikára és ábr. geometriára: *dr. Romsauer Lajos* főgimn.; a matematikára és fizikára: *Jeanplong Győző* főreáliskolai, a rajzra: *Baranszky László* főgimn. tanárokat és a tornára *Sulyok János* főreáliskolai tornatanítót s végül *Miklóssy István* főgimn. tanárt a tanker. főigazgatóság által kijelölendő munkakörrel.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter továbbá a hercegprímás előterjesztésére *Krywald Ottó* főreálisk. hittanárt az esztergomi főegyház-megye területére a középisk. kath. vallásoktatás felügyelete és irányítása céljából iskolalátogatói teendőkkel megbízta.

Tanárképviselők. A magyar tanítói rend régen kiérdemelt megbecsülésének és társadalmi emelkedésének kedvező jelét kell látnunk abban, hogy a legutóbbi nemzetgyűlési választásokon több tanár és tanító jutott mandátumhoz. Ami szűkebb körünkben *Usetty Ferencet*, a II. ker. kath. főgimnázium igazgatóját Budapest XXI. választókerületében, *Vasadi Balogh György* III. ker. főgimn. tanárt a váli kerületben és *Szűcs Dezsőt* Pápán választották meg képviselőnek.

A magyar tanárság büszkeséggel és örömmel vette kartársaink megválasztását. *Usetty Ferencet* nemcsak mint kitünő képzettségű tanárt és mint kiváló pedagógust ismertük, hanem mint tanári ügyeink egyik régi, buzgó munkását, egyesületünknek agilis tisztviselőjét becsültük és szerettük is. Meg vagyunk róla győződve, hogy képességei a nemzetgyűlés egyik igen értékes tagjává avatják s hogy amint azt egyébként már több alkalommal ő maga is kifejezte — új működési terén is — mindvégig a magyar közoktatásügy fáradszóró munkása és kartársai jogos kívánságainak szószólója lesz.

Kartársi szeretettel üdvözljük *Vasadi Balogh György* és *Szűcs Dezső* kartársainkat is új munkakörükben. Nincs semmi kétség aziránt, hogy egy ország szeme előtt végzendő munkájuk a magyar tanár megbecsülésének emelkedésével fog együtt járni.

Támadások Imre Sándor államtitkár ellen. Egy idő óta két boulevard lap hasábjain a tárgyilagos kritika kereteit messze túlhaladó és a ma már nem ritkaságszámba menő személyi hajszja jellegét magán viselő támadások jelentek meg Imre Sándor államtitkár ellen. Nem a mi feladatunk, hogy az államtitkár úr igazát védjük; tudjuk jól, hogy arra hivatott fórum a maga idején s megfelelő formában ezt el fogja végezni. Hogy e támadásokról itt mégis megemlékezünk, annak az az oka, hogy

e lapok egyik-másik cikke azt a látszatot igyekezett kelteni, mintha a középiskolai tanárság is a támadók mögött állana. Csak az igazságnak kívánunk eleget tenni, amikor megállapítjuk, hogy a középiskolai tanárság, mely ismeri Imre Sándor kultúrpolitikai munkásságának nagy nemzeti értékét, az említett támadásoktól — közéleti elfajulásunk e tipikus példájától — távol áll és azokkal semmi közösséget nem vállal.

Kinevezések. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium a budapesti áll. polgári iskolai tanárképző főiskolához: *dr. Dávid Lajos* áll. fóg. tanárt, egyet. m. tanárt a matematikai tanszékre; *dr. Nagy József* kiskunhalasi ref. fóg. tanárt a pedagógiai-filozófiai tanszékre, *dr. Závodszy Levente* áll. fóg. tanárt a történelmi tanszékre; a budapesti áll. polg. iskolai tanárnöképző főiskolához *dr. Kogutovicz Károly* egyet. m. tanárt a földrajzi tanszékre; *dr. Jugovics Lajos* egyet. tanársegédet a vegytani és ásványtani tanszékre a VI. fizetési osztályba rendes tanárrókká kinevezte.

Középiskolai tanároknak állásuktól való megfosztása. A vallás- és közoktatásügyi miniszter közhírré teszi, hogy *dr. Benedek Marcell*, *Pécsi Jenő*, *dr. Selmann Rezső* főgimnáziumi, *dr. Király György* főreáliskolai, *Kosári István*, *dr. Beke Ödön* főgimnáziumi, *dr. Böszörményi Sándor*, *Schuber Mátvás*, *Samu Lajos* főgimnáziumi, *Fülöp Jenő* győri és *Halmos Miksa* szombathelyi áll. főreáliskolai, *Hollós Izidor*, *Juwancz Ireneusz*, *dr. Czebe Gyula*, *Winkler József*, *dr. Szilágyi Sándor*, *Begyáts László* és *dr. Garzó Nándor* áll. főgimnáziumi, *Óbláth Rikárd* áll. főreáliskolai, *Ballenegger Henrik*, *dr. Bittenbinder Miklós* és *Cornidesné Lehotay Mária* áll. leányközépiskolai; *dr. Laczkó Géza* és *Riegler Ernő* Orsz. Nőképző Egy. leánygimnáziumi, *dr. Erdődi Ármin* állami főgimnáziumhoz beosztott izr. főreáliskolai, *Szónyi Anna* román. kath. leánygimnáziumi, *Egry Sándor* budapesti közs. felsőkereszk. iskolai, *Gellért Bella*, *Vas Oszkárné*, *Komor Julia*, *dr. Neumann Angela* és *dr. Kircz Andorné* bpesti közs. I. kerületi, *Bauer Irén*, *Braun Margit*, *dr. Czebe Gyuláné*, *dr. Rónai Zoltánné*, *dr. Braun Róbertné* budapesti I. ker. leánygimnáziumi tanárokat és végül *Lityán Viktória* székesfehérvári közs. leányközépiskolai tanítónőt a proletárdiktatúra alatti magatartásukért, illetőleg a proletárdiktatúra támogatásáért állásvesztésre ítélte. Nevezettek az 1883. évi XXX. t.-c. 40. §-a szerint 6 évig tanári állásban nem alkalmazhatók.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Bródi Mihály* és *Székely Vilmos* szegedi áll. főreáliskolai tanárokat a proletárdiktatúra alatti tanúsított magatartásukért, a diktatúra támogatásáért, haza- és vallásellenes állásfoglalásukért az 1883. évi XXX. t.-c. 36. §-a alapján állásvesztésre ítélte. Nevezettek ugyanazon törvény 40. §-a alapján 6 évig semminemű intézetben nem alkalmazhatók.

A vallás- és közokt. miniszter *Nagy Antal* esztergomi közs. főreáliskolai, *Szabó István* és *Prochászka János* rákospalotai magánfőgimn. rendes tanárokat, továbbá *Hajtai Ferenc* és *Antal Márk* tanker. főigazgatókat a proletárdiktatúra alatti magatartásukért, illetőleg a proletárdiktatúra támogatásáért állásvesztésre ítélte. Nevezettek 6 évig semmiféle tanintézetben nem alkalmazhatók.

Az egyesület vagyoni helyzete. Pénztárosunk kimutatása szerint az egyesület vagyoni helyzete: Értékpapírállománya: 47.640 K névértékben; tartozások összege 32.208·82 K.

E két adat eléggé mutatja, hogy az egyesület anyagi talpraállítása elsőrendű szükséglet.

Barczán Endre †.

1874—1920.

Ezévi február 17.-én d. e. 10 órakor temettük szegény Barczán Endrét, a magyar középiskolai tanárságnak s egyesületünknek, az egyesület igazgatóságának egyik legbuzgóbb és érdemes munkásságú tagját; az ipolysági áll. főgimnáziumnak a csehektől kiüldözött igazgatóját. A háború áldozata ő is: testben és lélekben rokkantja és csakhamár rá — a szó nemes értelmében — hős halottja a nagy magyar tragédiának.

Lelkes tanár volt iskolában és iskolán kívül; rövid pályája elején a makói áll. főgimnázium tanára, majd, hét éven át, a D. M. K. E. ottani internátusának vezetője volt. E minőségében hajnaltól késő estig, szervezete megfáradtáig dolgozott. Új munkakört kívánt; így lett 1913-ban az ipolysági áll. főgimnázium megszervezője és igazgatója. Iskolai és társadalmi működése, lelkiismeretes buzgótsága, tudása és szónoki készsége tekintélyt és megbecsülést szerzett magának s magán át az egész tanárságnak. Betegen is fáradhatatlanul buzgólkodott: írt és szónokolt, járt-kelt és pénzt gyűjtött iskolája s egyesületünk, nevezetesen a Tanárrok Háza javára. Dolgozott — s aztán személy szerint is lesujtott rá a magyar tragikum: szántott, vetett, de nem arathatott; Ipolyságot is megszállották a csehek, letiportak mindent, tönkretették az ő munkája eredményét is. Testben és lélekben megtörve, Ipolyságról kiutasítottan, Budapestre menekült s mint beosztott igazgató a minisztériumban dolgozott. Félévig bírta a munkát, a beteg szív nem bírta tovább a lélek szenvedéseit. Meghalt bölcsen és nyugodtan, miután utolsó rendelkezéseit is szerető gondnal közölte családjával; de magyar veszteségül halt meg, fiatalon, 45 éves korában. Felesége és három gyermeke siratják. Temetésén dr. Viszota Gyula főigazgató vezetésével jelen voltak minisztériumbeli kartársai s dr. Vajdinger Gyula osztálytanácsos; rajtok kívül még csak én állhattam koporsójánál a tanárság képviselőjében. Szegény Barczán Endre szerényen és szinte híradás nélkül halt meg és temetkezett. Sírjáig kísértem koporsóját. Kint nyugszik a rákoskeresztúri új temetőben, — a magyar munka és a magyar bánat hős halottjaként.

A magyar tanárság adósa neki egy koszorúval s egy meleg megemlékezéssel.

Sajó Sándor.

Paszlavszyk József †.

A magyar tudományosságát és a magyar iskolaügyet pótolhatatlan veszteség érte. Az elmúlt esztendő szeptember hónapjának 21-én meghalt Paszlavszyk József c. középiskolai igazgató, a Természettudományi Társulat egykori titkára, a Magyar Tud. Akadémia tagja, a budai áll. főreáliskolának csaknem 40 esztendőn keresztül díszje és büszkesége.

Dolgos élete tömördek munkájában megfáradván, 1911. év első felében nyugalmaztatását kérte. Mos megilletődött érzéssel jelentem, hogy a jól megérdemelt nyugalmat immár az örökélet nyugalma váltotta fel.

Paszlavszyk József 1846-ban született Rákóczi megyéjében, Deregnő községben. Középiskolai tanulmányait végezve, 1868-ban a budapesti egyetemre iratkozott be. Tanulmányai végeztével tanári oklevelet kapott. 1874-ben rendes tanár lett a budai főreáliskolánál. Tanulói alatt nálunk szokatlan tartalmat gyűjtött életébe; pályájára pedig ritka készségeket hozott magával.

Az iskolában igazi tanító volt, mestere a megértésnek. Tanítása nem robotmunka volt, hanem melegszívű éltető nevelés. Nemcsak természetrajzot tanított, hanem magyar lelkeket nevelt, emellett tanította a szépnek, jónak, a természetnek és a magyar Földnek a szeretetét. Sikerének éltetője és titka volt a szeretet, amellyel az ifjúságon csüggött, tekintélyének tényezője nagy műveltsége.

Szertárát ki nem fáradó buzgalomával mintaszerűvé tette; az intézet kertjében botanikus kertet létesített, melyet alkalomadtán értékesített a tanításnál. Iskolai könyvei az elsők, amelyek módszeresen tárgyalják a természetrajz anyagát. Ezekben a magyar észhez, a magyar szóhoz, a magyar tanuló természetéhez szabta a természetrajzot. Ez munkásságának gyökere, ez sajátos eredetisége.

Abban a nagy munkában, amellyel a gimnáziumi és a reáliskolai tanterv és utasítások készítése járt, nem lehetett nélkülözni a nagy tanár tanácsát és segítségét. Mi, kik Paszlavszykhoz olyan közel állottunk, tudjuk, hogy az utasításoknak miért a legsikerültebb része a természetrajz vonatkozó rész.

Az iskola, az iskolaügy és a Tanáregyesület mellett, melynek évtizedekig tagja és alapítótagja volt, a Természettudományi Társulat körében kapott az alkotó cselekvésre olyan tért, melyben tehetsége szárnyat bonthatott. Mint a Természettudományi Társulat titkára és közlönyének egyik szerkesztője, három évtizeden keresztül dolgozott ki nem fáradó buzgalommal, rajongó lelkességgel. A természetudományi műnyelv megállapításában, a természetudományok népszerűsítésében Szily Kálmán mellett Paszlavszyknak van legnagyobb érdeme. Itt az alkotások egész sora fűződik nevéhez. Ha majd a természetudományok népszerűsítésének, — e nagyszerű szellemi mozgalomnak — történetét megírják, a legdíszesebb lapok egyikét Paszlavszyk neve fogja ékesíteni. Emellett izzig-vérig kutató tudós, elmélyedő bűvár az állatélet misztikus világában.

Rövid ideig betegeskedett. Sorsával megbékélten várta a minden emberi küzdés végső stációját, amelyet szeptember 21-én el is ért. Koporsójához, mi kollégái állottunk legközelebb, halálával mi veszítettünk legtöbbet, mert mindegyikünknek növelte erejét és fényét. Elmúlását felesége, egy derék család, a barátok egész serege és sok ezer tanítvány siratja. »Oly véget ez«, melyet, — hogy a nagy brit költőt idézzük, — »hajthat a kegyes.« Egy dolgos, harmóniás, szép élet gyümölcseit és tiszta példáját hagyta kartársainak, nemzetének.

Hankó Vilmos.

Közszolgálati Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége. Ez a szövetség, mely a közalkalmazottak erkölcsi, szociális, de különösen anyagi érdekeinek előmozdítására alakult, nemrégiben felszólítást intézett a tanári testületekhez, melyben a tanárokat is a szövetséghez való csatlakozásra hívta fel. Egyesületünk vezetősége attól a céltől vezéreltetve, hogy a tanárságnak már amúgy is szétforgósolt erői egy újabb alakulással még jobban fel ne apróztassanak, tárgyalásokat kezdett a nevezett szövetséggel avegből, hogy a tanárok a szövetségbe az Egyesület útján en bloc lépjenek be. Mivel a Közalkalmazottak

Szövetségének vezetősége arra hivatkozott, hogy ez a szövetség alapszabályaiba ütközik s mivel másrésztől kívánatos, hogy a szövetségben érdekeink megfelelően képviseltessenek, nem maradt más hátra, mint hogy a kartársak egyenként lépjenek be a szövetségbe. Március 31.-én már meg is alakult a szövetség »Középiskolai tanáresportja«, mely egyelőre a gimnáziumi, reálisiskolai, leánygimnáziumi és felsőbb leányiskolai szakkörökre oszlik. A csoport elnöke: dr. *Acsey István* főgimnáziumi igazgató lett.

Iskoláink elnevezése. Nagyon életrevaló javaslatot terjesztett a Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetségének választmánya elé *Szöts Gyula* tagtársunk: a szintelen topográfiai elnevezés helyett középiskoláinknak adjunk nemzeti nagyjainkról nevet. Az indítvány általános helyesléssel találkozott s az egyes budapesti iskolák testületei most foglalkoznak azzal a kérdéssel, milyen nevet kérjenek iskolájuk részére. Minden intézet 2—3 nevet hozhat javaslatba; nem nevezhető el az iskola még életben levő személyekről, sőt olyanokról sem, akik csak az utolsó 25 évben haltak el. A beérkezett javaslatokat egy külön bizottság fogja feldolgozni s a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz felterjeszteni.

Új fiók-középiskolák a fővárosban. A folyó iskolai évben a vallás- és közoktatásügyi minisztérium — meg akarván szüntetni azt a lehetetlen állapotot, hogy egyes intézetekben már 20, sőt annál is több osztály volt — a túlsok osztállyal rendelkező középiskolákból fiókindézeteket hasított ki. A fiókindézetek a következők: 1. Az I. ker. áll. főgimnázium fiókja a II. ker. érseki főgimnázium helyiségeiben; a délutáni órákban tanít. A fiókindézet igazgatója *Teveli Mihály*. 2. A VII., *Barcsay-utcai* állami főgimnázium fiókja az anyaintézet épületében s ugyancsak délután. Megbízott igazgató *Szöts Gyula*. 3. A VIII., *Tavaszmező-utcai* áll. főgimnázium fiókja ugyancsak az iskola épületében. Igazgatója *Kalmár Elek*, a löseai kir. kath. főgimn. igazgatója. 4. A IX. ker. állami főgimnázium fiókja *Erzsébetfalván*. Megbízott igazgató *Haszler Károly*. 5. A X., *Tiszviselőtelepi* főgimnázium fiókja *Kispesten*. Megbízott igazgató *Petényi István*. 6. A VI. ker. állami főreáliskola fiókja az anyaintézet épületében délutáni tanítással. Megbízott igazgató dr. *Barthos Indár*.

Elhunyt kartársak. Az utolsó évben talán a szokottnál is szélesebb rendet vágott sorainkban a halál. Alább csakis azon kartársak neveit közöljük, akiknek elhunytáról véletlenül értesültünk; kérjük az egyes testületeket, hogy a hiány pótlása végett az 1919 március 1. óta elhalt tagtársaink nevét, működési helyét életkorát a szerkesztéssel közölni szíveskedjenek.

Elhunytak:

Zsámboki Gyula, budapesti I. ker. áll. főgimnáziumi tanár, 1919 szept. 4-én, 60 éves korában, tanári szolgálatának 37. évében.

Paszlavszy József c. reálisiskolai igazgató, a budapesti II. ker. áll. főreáliskola ny. tanára, a M. Tud. Akadémia I. tagja, 1919 szept. 22-én 73 éves korában.

Wolf Ágoston, a budapesti IV. kerületi közs. leánygimnázium igazgatója, 1919 október 25-én, 57 éves korában.

Dr. Platz Bonifác, a szegedi tankerület ny. főigazgatója, a M. Tud. Akadémia I. tagja, 1919 október 16-án, 72 éves korában, szerzetes tanári működésének 48-ik évében.

Dr. Szalkay Gyula, a budapesti II. ker. áll. főreáliskola ny. tanára, 1919 dec. 10-én 77 éves korában.

Sebestyén Dávid, a pápai ref. főgimnázium ny. tanára, 1920 január 12-én 75 éves korában.

Collaud Ferenc, a budapesti VII., *Barcsay-utcai* áll. főgimnázium torna-tanára, 1919 dec. 27-én 53 éves korában, szolgálatának 31. évében.

Jánosy Boldizsár, a budapesti VII., *Barcsay-utcai* áll. főgimn. nyug. tanára, 1919 dec. 19-én, 74 éves korában.

Burján Károly, a budapesti VII., *István-úti* áll. főgimnázium tanára, 1920 febr. 21-én, életének 39., tanári működésének 15. évében.

Maller Sándor, a sárospataki ref. főgimnázium tanára, 1919 okt. 31-én, életének 38., tanári működésének 15. évében.

Péterfi Lajos, budapesti VIII. ker. áll. főgimnáziumi tanár, 1920 febr. 11-én, életének 62., tanári szolgálatának 33. évében.

Bak Elza, a budapesti VI. ker. felsőbb leányiskola és leánygimnázium tanára, 1920 február 16-án.

Barczán Endre, az ipolyvási áll. főgimnázium igazgatója, 1920 febr. 15-én életének 45. évében.

Füssy József, a szegedi áll. főreáliskola tanára, 1920 febr. 2-án, életének 49. évében.

Dr. Kara Ferenc, a budapesti VI. ker. áll. főreáliskola tanára, 1920 március 12-én, életének 36-ik, tanári működésének 9. évében.

Szalkay Alfonz, budapesti VII. ker. István-úti áll. főgimnázium tanára, 1920 március 25-én, életének 37., tanári működésének 14. évében.

A Tanárok Özvegyeit és Arváit Segítő Országos Egyesület is feltámadt halottaiból, ahová a tanácsköztársaság népboldogító programja taszította.

Működésünk megbénult, vagyunk névlegessé vált, jövedelmünk megszűnt. Így festett a valóságban a szociális gondoskodás a legjobban rászorultakkal szemben.

Most végre lassan újból megindul a hadikölcsönkötvények aktivítása, van már jövedelmünk. És van rá reményünk, hogy megfelelő buzgalommal és ügyszeretettel sikerül a kártevéseket jóvátennünk.

1919 május 18-tól számítva 1920 január 20-án tartotta igazgatóságunk első ülését. Ez alkalommal Szabó Ernő dr. lemondott a számvevőségről. Az igazgatóság a legközelebbi közgyűlésig Romsauer Lajos dr. igazgatósági tagot bízta meg a tisztség ellátásával.

Az új számvevő előterjesztésére az igazgatóság a postatakarék-pénztárnál chequeszámlát nyitott. Ezentúl tehát a pénzküldeményeket a postatakarék cheque-jeivel kell feladni. A küldemény származását és rendeltetését is a chequen lehet megjelölni.

A megszállott területen maradt tagtársak jogosultságát az igazgatóság — a területi integritás alapján állva — elvben fenntartja, de minden egyes esetben külön bírálja el, hogy az illető a magyar állameszme iránt hűséget tanúsított-e és jogainak érvényességét a vizsgálat eredményétől teszi függővé.

Az igazgatóság március 6-án tartott ülésén Steller Ignácot kérte föl a számvizsgálói tisztség viselésére.

Romsauer Lajos számvevő ismertette az 1918. évi zárószámadást. Fontosabb tételei:

Értékpapír-állomány 1917. év végén	346.150 K	névértékben,
Értékpapír-állomány 1918. év végén	390.750 K	névértékben
1918. évi rendes bevétel (kamattjövdelem, tagdíj)	72.750 K	49 fillér,
1918. évi teljes bevétel	93.937 K	65 »
1918. évi özvegyi segély	14.866 »	— »
1919-re átvitel készpénzben	35.632 »	— »

A hadiárvalaap állása:

1918-ban kifizetett segély	1.740 »	— »
1918. év végén készpénz	1.065 »	83 »
A fumei gimnázium adománya	1 500 »	— »
Egyenleg	825 »	33 »

Az 1919. évi zárószámadást csak akkor lehet elkészíteni, ha a takarékpénztár megküldi a magáét.

A taglétszámban bekövetkezett változásokról és az adományokról legközelebbi jelentésomban számolok be.

Most a hadviselt és a többi újonnan kinevezett kartársaim figyelmét akarom alapszabályaink abbéli rendelkezésére felhívni, hogy a rendessé kinevezett tanárok kinevezésüket követő három hónapon belül főlvételi díj nélkül léphetnek be az Egyesületbe. Méltánylást érdemlő esetekben azonban az igazgatóság eltekint a rendelkezés szigorúságától. Ilyen ok elsősorban a hadviseltség.

Tagtársaimat arra kérem, hogy támogassák az Egyesületet. Gyűjtse-
nek adományokat, használják fel a kínálgató lehetőségeket. Mert nehéz sors most magyar tanárnak lenni. De még nehezebb a magyar tanár özvegyének vagy árvájának!

Az elnök címe: Theisz Gyula dr. I., Krisztina-körút 61. A számvévő címe: Romsauer Lajos dr. I., Fehérvári-út 56. A titkár címe: Szóts Gyula I., Mátray-u. 5.

A titkár.

Új egyesületi tagok. Az 1919 dec. 14-én tartott rendkívüli közgyűlés a következőket vette fel új tagoknak az Orsz. Középiszkolai Tanáregyesületbe:

Hollósy Béla h. igazgató, Mányoki Vilma, Gallner Ferencné, Fodor Margit, Bednarik Antal, Ballagi Malvin, Brunner Irén, Brunner Cecília, dr. Tichy Margit, Priváry József budapesti váci-u. leánygimnáziumi tanárok; Migály Béla bpesti Barcsay-u. fóg. tan., Osztrogonác Ferenc, Fodor Árpád X. tisztviselőtelepi fóg. tan., Horváth Antal Barcsay-u. fiókint. tan., dr. Bohn Ferenc II. ker. kath. fóg. tan., Csapody Vera, Kemény Lujza, Csemez Mária, dr. Pétergálné Kardoss Izabella, dr. Ottó Ilona, Juhász Margit, dr. Tötössyné Bakács M., Brückner József, dr. Fallenbüchl Ferenc, Frenyóné Bakács Jolán Sophianum kat. leánygimn. tanárok; Beller Ilona VI. ker. felsőbb leányiskolai tan., Fest Ernő VI. ker. áll. fóg. tan., dr. Kardoss Margit, dr. Weichhart Gabriella I. ker. leánygimn. tanárok, Etelváry Lujza Veress Pálné leányközépiszk. tan., dr. Gosztonyi Gizella upesti leánygimn. tan., Lenkey Lajos, dr. Kujáni Gábor, Márkus Jenő X. kőbányai fógimn. tanárok, dr. Szentirmay Gizella, Konapordayné Györy Margit, Ehik Gyuláné, Dr. Neisser Irén, Splényi Berta bárónő V. Szemere-u. leánygimn. tanárok, Szibelt Sándor I. ker. áll. fóg. tan., Oberle Károly I. áll. fóg. igazgató, dr. Glatz Károly VIII. ker. közs. főreál. tan., Oberle József a bpesti tanker. fóg. beosztott tan., Nikolics Ignác, Hencz István II. ker. kath. fóg. tanárok, Bély Mária, Kardos Ilona, Spanberger Aranka V. Szemere-u. leánygimn. tan., Péch Aladár VI. főreál. igazgató, dr. Csabai István, Vaszkó Ákos, Neukomm Gyula, dr. Kara Ferenc, Klenka János, dr. Kossányi Béla VI. főreál. tanárok, Jánosy Béla upesti áll. fóg. tan. Horváth Elemér, dr. Stimakovits László, Grabovszky Camill II. főreálisk. tanárok, dr. Dingfelder Ede, Wirth Gyula, VII. István-u. fóg. tanárok, Gröger Rezső gyak. fóg. tanár, Fáy Árpád Ideges gyerm. áll. középiszk. tan., Gáspár Pál V. ker. főreál. tan., dr. Balanyi György bpesti kegyesr. fóg. tan., Frank Ferenc III. fóg. tan. Összesen 66 tag.

A Közlöny kézbesítése. Közlönyünknek ezt a számát csakis a meg nem szállott területen levő iskoláknál működött tagtársainknak küldhették meg. Azok a tagtársaink, akik megszállott területen levő iskoláknál működtek, de jelenleg meg nem szállott területen vannak beosztva s a Közlönyt nem kapták meg, címüket és a Közlöny elmaradását közölgék dr. Romsauer Lajos pénztárnokunkkal (I., Fehérvári-út 56/a.), aki a kézbesítés iránt intézkedni fog. Pénztárnokunknak a borítékon található kérelmét nyomatékosan ajánljuk kartársaink figyelmébe. A Közlöny legközelebbi száma május havában jelenik meg.

KÖNYVSZEMLE.

Imre Sándor: A magyar nevelés körvonalai. Tizenkét dolgozat. Budapest. 1920. 164 l. Stark Ferenc budapesti könyvkereskedő kiadása.

Erről a gondolatokban gazdag, nemes lendületű, gyökeresen magyar könyvről nehéz keveset írni. Tizenkét pedagógiai tanulmány sorakozik benne egymás mellé: mindegyik egy-egy értékes építőköve a magyar neveléstudománynak.

A könyv megnyitó darabja, a *Pálya kezdetén*, a szerzőnek a kolozsvári református főgimnáziumban tartott tanári székfoglaló beszédét újítja fel. (1901.) Már itt kidomborodik Imre Sándor vezető érzése és pedagógiai alap gondolata, mely végighúzódik egész tanári és tudományos írói pályáján: a magyar művelődés emelése a nemzeti irányú és keresztény szellemű nevelés segítségével. Jellemző céltudatosságára és gondolatainak meglepően korai kiforrására, hogy fejtegetéseit ugyanazon vezéreszmék köré csoportosítja, amelyek később is tengelyeül szolgálnak neveléstudományi tanításainak. Mindig a nemzet az irányadó s a kereszténység szelleme a vezető. Egy nemzet tagjai tarthatnak különféle iskolákat, de ezeknek létjogosultsága mindjárt megszűnik, mihamlalt a nemzet érdekével csak valamennyire is ellenkezőbe jutnak. Az iskola közvetlen feladata, hogy a magyarságot a nemzetek küzdelmében való megállásra képessé tegye s így a magyarság önállóságát megóvja. E munkában a legbiztosabb segítő a keresztény szellem. — *A magyar nevelés történetének jelentősége*, magántanári próbaelőadás a kolozsvári egyetemen. (1904.) Itt újból felhangzik a nemzeti nevelés követelése s helyes meghatározást nyer a nemzetnevelés fogalma. Feleletet kapunk arra a kérdésre, hogy mi a feladata a magyar neveléstörténetnek s mivel szolgálja a magyar neveléstörténet az általános neveléstudományt. — *Wesselényi Szózata és a köznevelés* tanulmányos fejezet a magyar pedagógiai eszmék történetéből. (1907.) A szerző megismétli Wesselényi Miklós riadóját: »Veszély fenyeget, óh hon, veszély, clyan, milyen még soha«: s rámutat a nagy erdélyi államférfiú közművelődési politikájának jelentőségére. — *Széchenyi és a magyar nevelés jövője* a Magyar Társadalomtudományi Egyesület egyik kiváló sikerű előadása az emlékezetes Széchenyi-sorozatban. (1912.) Széchenyi a szó iskolás értelmében nem mondható pedagógusnak, de abban a magassabbrendű értelemben, amely szerint a pedagógus a jövő alakulásának tudatos előkészítője, a haladás lelki feltételeinek elgondolója és megalkotója, ebben az értelemben Széchenyi igenis pedagógus. A legnagyobb magyar politikai gondolkodása nevelői jellemű. Munkái feleletet adnak a nevelés kérdéseinek egész sorára. — *Báró Eötvös József művelődési politikája* ünnepi beszéd a Polgári Iskolai Egyesület egyik közgyűlésén. (1913.) Mint az előbbi tanulmány, teljes forrásismeretről tanuskozik ez is. Eötvös a művelődés politikusa. Munkái bő anyagot nyújtanak a pedagógiai megvitatásra. — *Magyar vonások nevelésünkben*, előadás a Magyar Pestalozzi Társaságban. (1906.) Vizsgálódások arról, hogy melyek a magyar nemzet nem változó igazi jellemvonásai és melyek a módosítható jellemvonások? A politikusok és pedagógusok egyaránt ki-

vánják az értékes nemzeti jellemvonások megőrzését és kifejlesztését. — *Pedagógia és politika* előadás az Országos Középiskolai Tanáregyesület egyik közgyűlésén. (1911.) Eredeti megfigyelések a pedagógia és politika kapcsolatáról. Lehet-e tanító embernek a napi politikában résztvenni s lehet-e érvényesülnie a politikának a nevelésben, a pedagógiának a politikában. — *A köznevelés belső egysége és a nemzeti egység* felolvasás a Tanszermúzeum előadásainak során. (1915.) Gyakorlati irányú cikk: megszívlelendő tanácsok a háborúba sodort nemzet kultúrpolitikusai számára. — *A háború és a pedagógia* előadás a Magyar Pedagógiai Társaság egyik ülésén. (1915.) Előterjesztés arra nézve, hogy mi módon vegyen tudomást az iskola a háborús világeseményekről. — *Társadalmi jogalkotás és nevelésügy* előadás egy alkalmi szövetkezés tagjai előtt. (1917.) Sürgeti egy olyan köznevelési törvény előkészítését, amely egységesen együvé foglalja mindazt, ami most a tanulóifjúságra sok külön-külön törvényben van vagy szabályozva nincs. — *A többletermelés pedagógiai követelményei és a nemzetnevelés* előadás a Tanítóképzőintézeti Tanárok Egyesületében. (1917.) Ha azt akarjuk, hogy többet termeljünk, át kell alakítani iskoláinkat s föl kell ébreszteni mindenkiben a köztért való dolgozás szándékát. — *Tudománypolitikai kérdések* a Magyar Paedagógia egyik jeles cikke. (1917.) A politika a nemzet sorsának irányítása, a tudománypolitika a tudományos munkának a nemzeti jövőre tekintő szervezése. Maga a tudományos tevékenység az egyéneknek benső személyes kérdése ugyan, de hogy rendszeresen folyjék, az a nemzetnek ugyanolyan életszüksége, amilyen a közlekedés vagy a közéletlémezés.

Nincs egy sem a tizenkét tanulmány közül, mely ne tenné gazdagabbá az ember lelkét az elolvasás után. Mégis különösen kiemelkednek: *A magyar nevelés történetének jelentősége*, a *Magyar vonások nevelésünkben*; a *Pedagógia és politika* és a *Köznevelésünk belső egysége* című előadások. Mind ezekben, mind a többiben szinte egymásra halmozódik a sok gondolat. Imre Sándor filozófus fő. Tolla nyomán az eszmék és tanítások meglepő bőségben patakzanak elő. Fejtegetései nyilvánvalóvá teszik, hogy a magas szempontú áttekintések és a tapasztalatok nyers vázán felülemelkedő összefoglalások embere.

Előbbi munkáihoz (*Gróf Széchenyi István nézetei a nevelésről*. 1903. *A nevelés sorsa és a szocializmus*. 1909. *Nemzetnevelés*. 1912.) méltó módon csatlakozik ez a könyv. A tizenkét tanulmányt el kellene olvasnia minden magyar tanárnak.

B. I.

Vikár Béla-Dengl János: Vitagyorsírás. 1920. Bpest. Toldi L. A Gabelsberger—Markovits rendszer, mely tudvalevőleg a legutolsó statisztikai adatok szerint hazánkban 97%-nyi elterjedettségnek örvend a többi rendszerek rovására, az 1918-ban megejtett rendszeri reform alapján írt Levelezőgyorsírás kiegészítéseként most megjelentette a vitairást is. A Gyorsíró Tanács megbízásából Vikár Béla, az országgyűlési gyorsíroda főnöke és Dengl János keresk. akadémiai tanár által szerkesztett könyv külalakjában hasonló Markovitsnak a Vikár feldolgozásában nagyszámú kiadást ért hivatalos tankönyv-

éhez. De módszerében az indukció, mely a reform szerinti Levelezőgyorsírásban is ujdomság volt, örvendetes jelenség. Míg azelőtt a tanuló előbb kapta a szabályt s csak utána a példákat, addig itt mindig a példákól vonhatja a szabályt. Tudvalevőleg a reform e rendszert a vagylagos és kivételes írásmódok megszüntetésével (pld. az *i* betűt mindig a rákövetkező mássalhangzó emelésével jelöli) és egy-két betű módosításával, illetőleg megváltoztatásával mintegy 40—50%-kal tette könnyebben megtanulhatóbbá, úgy hogy ugyanolyan fáradsággal, mellyel azelőtt csak a levelezőgyorsírást lehetett megtanulni, most még a mérsékelt vitairást is el lehet végezni, amely ele is van jórészt foglalva a reform szerinti levelezőgyorsírási tankönyvbe, így aztán a vitairásban mód nyílt arra, hogy a legmagasabb fokú rövidítéseket, az ú. n. Fabró-féle írásmódokat is bizonyos fokig, amennyiben t. i. azok didaktikailag értékesíthetők, alkalmazni lehetett. Az autografálás veszélyes munkáját maga Vikár végezte nagy gondnal és sikerrel. Kívánatos volna, hogy gyorsírótanáraink a reform szerinti tankönyveket s a vitairást minél előbb megismerjék. A reform t. i. 2 évi próbaidő után a szakvélemények alapján fog módosíttatni vagy véglegesen elfogadtatni. *W. J.*

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Jancsó Benedek Defensio Nationis Hungaricae. Kiadja Magyarország Területi Épségének Védelmi Ligája. Pfeifer F. bizománya. Bpest. 1920. Ára 10 K.

Jancsó Benedek könyve valóságos bibliája a magyar földhöz való jogainknak s egyúttal tárgyilagos és komoly cáfolata mindazoknak a vádoknak, melyekkel országunkra éhes ellenségeink évtizedeken át illettek minket. Nincs módunkban ezt a kitünő könyvet részletesen ismertetni, de a legmelegebben ajánljuk kartársaink figyelmébe. Nem szabad hiányoznia egyetlen tanári könyvtárból sem s lehetőséget kell nyújtani legfelsőbb osztályú növendékeinknek is, hogy a könyvben tárgyalt s nemzetünk sorsára oly döntő beolást gyakorolt kérdésekkel megismerkedjenek.

Haraszi Gyula: Hogyan írtak és beszéltek a régi franciák? Budapest. 1918—1922. Ára 3 K 50 f.

Heinrich Gusztáv: A bolygó zsidó mondája. II. javított kiadás. Budapest. 1918—1952. Ára 6 K.

Peterdy Sándor: A száműzött és egyéb novellák. Magyar Könyvtár 931—934. 6 K 40 f.

Schopenhauer: Schopenhauer Kantról. Kant filozófiájának bírálata. Forlította: dr. Mikes Lajos. Kultura és Tudomány. 27. k. A Franklin Társulat kiadása. Bpest. 1920.

Dr. Nagy József: A modern államélet reformirányai. Az új Magyarország. Kiadja a Magyar Nemzeti Szövetség. Pfeifer Ferdinánd könyvkereskedése. Bpest. 1920. Ára 30 K.

Moly Tamás: Kalandok és kalandorok. 27 novella. Franklin Társulat. Bpest. 1920.

Zöldi Márton: Bűnösök. Magyar Könyvtár. 935—937. sz. Lampel Róbert kiadása. 4 K 80 f.

E. Bourdet: Szabad az út. Vigjáték. Forcította Heltai Jenő. Lampel R. könyvkiadóvállalata. Ára 9 K 60 f.

NÉVSORA

azon tagoknak, kik az 1919 február 20.-tól 1920 március 1.-ig
tagdíjat fizettek:

1910/1-re és 1911/2-re: Ragán Béla.

1912/3-ra: Ragán Béla, Vári Rezső.

1913 4-re: Czékus Kálmán, Fogel József, Lenkei Henrik, Lőrinczy Géza, Magyar Sámuel, Ragán Béla, Vári Rezső (I.).

1914/5-re: Csóka Lajos, Csorba Károly, Denghy János, Fogel József, Kármán Ferenc, Kún Ignác, Lenkei Dezső, Lenkei Henrik, Lőrinczy Géza, Magyar Sámuel, Mészáros Ignác, Pethő Sándor, Rázsó Géza, Tellmann Gyula, Vinkler József.

1915/6-ra: Adámy Gyula, Csóka Lajos, Denghy János (I.), Fogel József, Kármán Ferenc, Kún Ignác, Lenkei Dezső, Lőrinczy Géza, Magyar Sámuel, Mészáros Ignác, Rázsó Géza (I.), Roboz Andor, Tellmann Gyula, Tóth István, Vinkler József (I K), Závodszy Levente.

1916/7-re: Adámy Gyula, Császáz Ernő, Csóka Lajos, Dékány István (még 6 K), Dietz Lajos, Fogel József, Kármán Ferenc, Keményffy Jenő, Koch István, Kovalovszky János, Kún Ignác, Kurtz Sándor, Laczkó Géza, Lőrinczy Géza, Magyar Sámuel, Mészáros Ignác, Tellmann Gyula, Tóth István, Závodszy Levente.

1917/8-ra: Adámy Gyula, Bálint Elemér, Bentzik Mihály, Császáz Ernő, Dékány István (5 K), Fest Sándor, Fogel József, Gombocz Endre, Juvánczné-Révész Irma, Kassai Nándor, Kármán Ferenc, Kliment Jenő, Koch István, Kottász József, Kovalovszky János, Körösi Sándor, Kún Ignác, Kurtz Sándor, Laczkó Géza, Ladányi Emil, Lőrinczy Géza, Magyar Sámuel, Méhes Gyula, Mészáros Ignác, Nagy Miklós, Óváry Zoltán, Prudovits Lajos, Radó Simon, Szemere Samu (még 6 K), Széll Ilona, Tellmann Gyula, Timár Pál, Tóth István, Veszprémi Vilmos, Vörös István, Závodszy Levente.

1918/9-re: Adámy Gyula, Bachmann Mária, Balog Mór, Baros Gyula, Bartoniek Paula, Bálint Elemér, Bárány Mária, Beke Ödön (még 4 K), Benedek Marcell (még 10 K), Bentzik Mihály, Bereczky Sándor, Bielek Dezső, Binder Jenő (Bp.), Bleyer Jakab, Bonyhádi Ede, Böszörményi Sándor, Brenn-dörfer János, Császáz Ernő, Csorba Károly, Csókán Kajos, Csuday Jenő, Czebe Gyula, Czékus Kálmán, Demeter István, Demjanovich Andor, Dénes Lajos (8 K), Dittrich Vilmos, Domonkos Kálmán, Dörre Tivadar, Durnyi Boldizsár, Eckerdt Elek, Endrei Gerzson (még 3 K), Faragó Andor, Farkas Soma, Fazekas Gyula, Fejér Lajos, Ferencsik Lajos, Fest Sándor, Ficsór József, Finaly Gábor, Fogel József, Földessy Gyula, Fray Jenő, Friml Aladár, Fröhlich Károly, K. Galli Lajos, Gazdag Lajos, Gebe Mihály (még 4 K), Gecsányi Gusztáv, Geréb József, Glass Ferenc, Gombocz Endre, Gretzmacher Jenő, Grosz Ferenc, Gyulay Dezső, Hajtsch Ilona, Hajtsch Samu, Hanosókné, Wolkenberg Ilona, Haraszi Károly, Hegedüs István (főg. t.), Holló Alajos, Jablonszky Piroska, Jacobi Károly, Juváncz Iréneusz, Juvánczné-Révész Irma, Kassai Nándor, Kármán Ferenc, Kelecsényi Rezső, Kiss Béla, Kiss Ernő, Kliment Jenő, Knöbl Ferenc, Koch István, Kohlbach Bertalan, Kottász József, Kovács Dezső, Kozák Lajos, Kóhalmi Mihály, Körösi Sándor, Krécsy Béla, Kubacska András, Kucsera Rezső (még 7 K), Kurtz Sándor, Laczkó Géza, Ladányi Emil, Láng Margit, László Ignác, Lengyel Imre, Lissák Jenő, Loisch János (II.), Losonczy Zoltán, Lőrinczy Géza, Magyar Sámuel, Méhes Gyula, Mészáros Ignác, Mihálovits Alajos, Mikola Sándor, Moussong Gyuláné, Müller József (Bpest), Müller József (Sopron), Nagy József, (Móvár), Nagy

(Folytatása a boríték harmadik oldalán.)

Kiadótulajdonos: Az Országos Középiskolai Tanáregyesület.
Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája, Rákóczi-út 54.

Miklós, Noszky Jenő (7 K), Oláh Károly, Orel Géza, Orosz György, Óváry Zoltán, Pataki Jákó, Patkó József, Pácz Sándor (még 2 K), Pályi Sándor, özv. Petrányi Gézáné, Petricsko Miklós, Péterfi Lajos, Podhraczký Kálmán, Poor Sándor, Prudovits Lajos, Pruzsinszky János, Putnoky Imre, Radlinszky József, Radó Simon, Rátz László, Révay József, Révay Józsefné, Richter Rezső, Riegler Ernő, Riegler Ernóné, Róder Irén, Rónay Kázmér, Schmiedt Alajos, Schuller Mátyás (még 10 K), Serédi Lajos, Simon László (még 8 K), Stigel Artur, Staud János, Strobl Paula, Sulek József, Szabó Ernő, Szabó Ferenc, Szabó Gábor, Szabó Gáborné, Szalay Gyula, Szemere Samu, Szemkő Aladár (még 8 K), Széll Sándor, Szigethy Lajos, Szíjártó Miklós, Szirtes Ignác (még 8 K), Szluika Ervin (8 K), Szmecana Ágost, Szolár Ferenc, Szőke Ilona, Tellmann Gyula, Timár Pál, Tóth István, Tóth Kálmán, Vass Bertalan, Vayer Lajos, Verő Leó (még 9 K), Veszprémi Vilmos, Virág Oszkár, özv. Vlahovics Emilné, Volenszky Gyula, Vörös Balduin, Vörös István, Weisz Miksa, Winter József, Wollek Géza, Zindl Béla, Zlinszky Aladár, Zoltán Lipót.

1919/20-ra: Barankay Lajos (5 K), Batta István, Biró Vencel (I.), Buda László, Csanády Sándor (1 K), Endrei Gerzson (9 K), Gebe Mihály, Gömbös Miklós, Karl János (3 K), Kozák Lajos (I.), Kucsera Rezső (5 K), Loisch János (I.), Matusik János (2 K), Medveczky Károly (10 K), Müller József (Bpest), Nánay Béla (7 K), Olofson Gusztáv, Nagy József (I.), Óváry Zoltán (4 K), Pataky Jákó (7 K), Szőke Béla, Szemkő Aladár (4 K), Szirtes Ignác (4 K), Szóts Gyula (I.), Timár Pál, Tüske Béla, Veress Endre (6 K), Verő Leó (2 K), Vörös István (4 K).

1920/1-re: Batta István (8 K), Gebe Mihály, Olofson Gusztáv (8 K) Timár Pál (1 K).

1921/2-re: Gebe Mihály (8 K).

Előfizettek:

1917/8-ra: a temesvári r. k. f. ker. leányisk.

1918/9-re: a beregzászi áll. főgimn., a *budapesti*: V. ker. áll. főgimn., VI. ker. áll. főgimn., VII. ker. István-uti áll. főgimn., VIII. ker. áll. főgimn., VIII. ker. közs. leánygimn. (I. f.), tanárk. gyak. főgimn., ref. főgimn., X. ker. tisztv.-telepi áll. főgimn., II. ker. áll. főreálisk., VI. ker. áll. főreálisk., ideges gyermekek áll. int., pesti izr. hitk. tanfelügyelősége, Szent István-társulat, áll. tanszermúzeum, a fogarasi áll. főgimn., a gyöngyösi áll. főgimn., a hajdúnánási ref. főgimn. (még 8 K), a hódmezővásárhelyi ref. főgimn., a kareagi ref. főgimn., Kiss Dávid és tsa r.-t. Nvárad, a nagyszalontai könyvkereskedő Döme Károly, az orosházai áll. polg. isk., a szatmárn. ref. főgimn., a szászvárosi ref. főgimn. (még 4 K), a szilágysomlyói r. k. főgimn., a szombathelyi áll. főreálisk., a szombathelyi pr. főgimn.

1919/20-ra: a hajdúnánási ref. főgimn. (4 K), Kiss Dávid és tsa r.-t. Nvárad (3'60), a szászvárosi ref. főgimn. (8 K), a szombathelyi pr. főgimn. (4 K).

Budapest, 1920 március 1.

(I.) = I. fele.

(II.) = II. fele.

Müller József,
egyesületi pénztáros.

NÉVSORA

azon tagoknak, kik az 1919 január 20.-tól 1920 március 1.-ig
felvételi díjat fizettek:

Bachmann Mária, Bartoniek Paula, Bárány Mária, Fogel József, Hajtsch Ilona, Jablonszky Piroška, Kottász József, Kozák Lajos, Ladányi Emil, Mousong Gyuláné, Nagy József (M.-óvár), Orel Géza, Óváry Imre, Prudovits Lajos, Ragán Béla, Révay Józsefné, Riegler Ernóné, Roder Irén, Strobl Paula, Szabó Gáborné, Széll Ilona, Szőke Ilona.

Budapest, 1920 március 1.

Müller József,
Rados Ignác.

Az i. t. **Tanári Testületek** szíves figyelmébe ajánljuk az *Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t.* alábbi kiadványait, amelyek az **eredményes irodalmi oktatásnál** nélkülözhetetlenek:

DRAMATURGIA.

A DRÁMAI MŰFAJOK TÖRTÉNETE ÉS ELMÉLETE.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbízásából írta

DR. SEBESTYÉN KÁROLY.

Az első modern dramaturgia, amely a dráma történetét nagy egységben fogja fel és végigvezeti antik kezdeteitől és képviselőitől, a középkori keresztény misztériumon át, napjainkig. Elméleti része éles elemzéssel adja valamennyi drámai műfaj jellemző vonásait, szabatos meghatározását, egymásból vagy egymás mellett fejlődését és differenciálódását.

A könyv ára ízléses kiállításban 22 korona.

A MAGYAR IRODALOM KIS-TÜKRE.

6. (új) kiadás. — Írta: BEÖTHY ZSOLT.

— A Greguss-díjjal koszorúzott mű. —

»... a legkitünőbb, formailag és tartalmilag egyaránt gyönyörködtető esztétikai mű. Valóságos ékszer a magyar irodalomban.«
(Riedl Frigyes.)

Ára díszes kiállításban 26 korona 40 fillér.

AZ OLIMPOSZ. PETISCUS nyomán szerkesztette DR. GERÉB JÓZSEF.

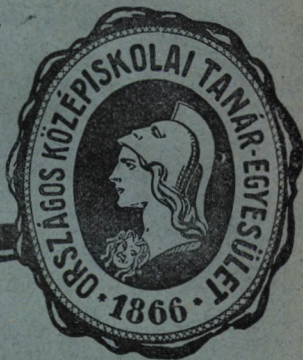
Görög-római mitológia. Függetlenül a germán népek Istentana. 3. átdolgozott kiadás. 69 képpel. Középiskolák számára 1731/1916. szám alatt engedélyezve.

Ára kötve 22 korona.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI:

DR. MARCZINKÓ FERENC

LIII. ÉVFOLYAM. ✠
1920 JÚLIUS HÓ 1.
8—10. SZÁM.

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET, BUDAPEST,
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS
NYOMDAI R.-T. NYOMÁSA

KIADÓHIVATAL: BUDA-
PEST, I., FEHÉRVÁRI-ÚT
56/a.

TARTALOMMUTATÓ.

	Oldal
<i>Dr. Benisch Arthur</i> : A békeszerződés és a középiskolák	49
<i>Sajó Sándor</i> : Régi bajok és új sérelmek	57
<i>Krompaszky Miksa</i> : Távozó főigazgatók	59
<i>Dr. Pintér Jenő</i> : Megjegyzések az új középiskolai tanterv tervezetéhez	63
KISEBB KÖZLEMÉNYEK.	
<i>Andreánszky Olga</i> : Kultúra az oláh Temesvár »felső« leányiskola internátusában	64
A középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetsége math.-term.-tudományi szakosztályának működése	65
EGYESÜLETI ÉLET.	
Igazgatósági ülés	67
Budapesti Kör	69
Debreczeni Kör	70
KRÓNIKA.	
A tizenkettedik órában	72
Kimutatás a Tanárok Nevelő Házáról	73
Ottó József †	73
<i>Bellaugh A.</i> : Salamin Kelemen †	74
Elhunyt kartársak	75
Nyugdíjazott kartársak lakber-, nyugdíj- és dragsági pótléka	75
Választmányi tagok választása	76
Hadviselt tanárok figye	76
Megüresedett állások betöltése	76
A nyugdíjtörvény rev./ója	76
Felhívás a Körökhöz	76
A vizsgálati díjak felemelése	76
A Magyar Humanisztikus Gimnázium Hívei Egyesületének előadási sorozata	77
Budapesti tankerület iskoláinak »Értesítő«-i	77
Bizonyítványkiállítási díj	77
Nyilvánossági jog	77
Latin nyelvi verseny	77
Iskoláink elnevezése	77
KÖNYVSZEMLE.	
<i>Sajó Sándor</i> : Tegnaptól holnapig. <i>Gömböcányat</i> Gy. BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.	78
	79

K É R E L E M !

A Közlöny további megjelenését csak úgy biztosíthatjuk, ha tagdíjfizetési kötelezettségének mindenki minél előbb eleget tesz; fizetéseket legjobb a mellékelt csekkleppal eszközölni. — Tagdíjhátralékosok kérdezősködésére posta fordultával felelek. — A Közlöny következő számát csak ama t. tagjaink fogják kapni, kik hátralékukat rendbe hozzák. Oly tag, ki áthelyezés vagy más oknál fogva e számot nem kapta meg, legyen szíves e körülményt alulírottnál bejelenteni. A folyó évi tagdíj: 20 korona. Felvételi díj: 2 korona.

DR. ROMSAUER LAJOS
pénztáros
I., Fehérvári-út 56/a.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület ügyeiben minden irat Dr. MADAI GYULA főtitkárhoz küldendő VIII., Eszterházy-utca 14. sz. alá	Szerkeszti: DR. MARCZINKÓ FERENC II., Toldy Ferenc u. 9.	Az egyesület anyagi ügyei, valamint a lap kiadását illető ügyek Dr. ROMSAUER LAJOS pénztárnok (I., Fehérvári-út 56/a) hatáskörébe tartoznak.
--	---	--

Előfizetési díj egy évfolyamra 20 korona. — Évi tagdíj 20 korona.

A BÉKESZERZŐDÉS ÉS A KÖZÉPISKOLÁK.

Európa új térképrajzolói még mindig tökéletesnek tartják szörnyű munkájukat: a magyar béke delegáció nagyszerű munkálatainak elolvasása után sem változtatták meg egy vonással sem azokat a határokat, amelyek tehetetlen, kéz- és láb nélküli torzová nyomorítják hazánkat. A kontár operálók nem törődtek azzal, hogy késük nyomán mindenütt vér serked; tudják, de közömbösen veszik, hogy a határokkal a nemzeti organizmus legérzékenyebb pontjait vágják ketté, az Alföld és a hegyvidék közötti átmeneti területet, ahol legélénkebb a gazdasági csereforgalom, legsűrűbb a lakosság, ahol az új határ a modern állami és gazdasági élet legfőbb életereit, a vasutakat szeli ketté s a sűrű forgalom lebonyolítására alakult gócpontokat, a városokat választja el azoktól a vidékektől, melyekből életerejüket, gazdagságukat merítették. Ránk nézve betetőzi a csapást, hogy e százszorosan érzékeny átmeneti vidékeken a határvonalat mindig a magyar igények tökéletes semmibevevésével vonták meg: ellenségeink kapták meg a határokon végigfutó, kényelmes vasúti vonalakat (Kassa—Csap—Királyháza, Szatmár—Nagyvárad—Arad), míg mi új határterületeinket alig tudjuk tengelyen is megközelíteni; ők kapták meg a magyar- és nem magyarnyelvű, vagyis a sík és hegyes, a kulturáltabb és műveletlenebb vidékek érintkező pontjain, de még magyar nyelvterületen épült, túlnyomó magyar többséggel bíró városokat is, az azokban felhalmozott közigazgatási, kulturális és gazdasági intézményekkel s felbecsülhetetlen értékű épületeikkel és felszereléseikkel együtt. A magyar most teljesen levetkőzöttve, az úttalan pusztára kikergetve áll s Pozsonyba, Nyitrára, Losoncra, Rimaszombatba, Kassára, Ungvárra, Beregszászba, Szatmárra, Nagykárolyba, Nagyváradba, Aradra, Szabadkába, Sopronba a készbe kényelmesen beülő rabló szomszédai kacagva nézik, hogyan fog sikerülni a mindenből kifosztott, kezén-lábán megkötözött magyarnak az elvesztett kincsek helyébe Csornán, Mátészalkán, Berettyóújfalun, Eleken a közigazgatásnak, a kultúrának és gazdasági életnek új gócpontjait kiépíteni, hogy azokat majd később 4—5 % odavándorolt] tót vagy oláh napszamos

jogcímén ismét annektálhassák, mert hiszen a Wilson 14 parancsolatára esküdő nyugati világbíráknak most is elég jogcím volt 2·8% oláh Szatmárnak, 5·6% oláh Nagy-Váradnak, 1·3% oláh Nagykárolynak Romániához való csatlósására.

Képzeltető, hogy az új határok a *középiskolák* terén is jövétehetetlen pusztítást okoznak: hisz középiskolánk nagy része is az Alföld szélein létesült gócpontokon helyezkedett el (221 fiú-középiskolánk közül 30, 51 leány-középiskolánk közül tíz!) s az új kínai fal a fenntartót iskolájától, az iskolát fenntartására hivatott ingó vagy ingatlan vagyontól választja el s az élő organizmusoknak kettészelt részei elkerülhetetlen sorvadásnak, pusztulásnak néznek elébe a demarkáción innen is, túl is. Ez azonban nem baj, sőt örömmel várt következmény: hiszen *magyar középiskolák, magyar iskolafenntartók* pusztulnak el a magyarnak megmaradt s ami még előnyösebb, az ellenségnek jutott területen is; szép lassan, minden erőszak nélkül löbbannak utolsót a magyar kultúrának évszázados világító fáklyái, melyek messze lobogó fénye nem engedné érvényesülni a több füstöt, mint tüzet terjesztő, gyorsforraló kurzusokon képeztett, »tanárokkal« működő új balkáni kultúrahamisító műhelyeket. A katedréről letaszított magyar tanár helyét elfoglalja a dászkál, a bevert ívlámpát pótolja a modernebb olajmécs...

Próbáljunk most száraz szemekkel szembenézni a véres tényekkel s pontosan megállapítani, hogyan fognak a közeljövőben megszalani egy anyának gyermekei, a volt magyar középiskolák, *hat* állam területén.

A magyarországi *fiúgimnáziumok* száma 185 volt, közülük 9 csonka gimnázium. Ezek helyzete most a következő:

Állami gimnázium volt 50; megmarad 26, elvész 24. Ezek közül cseh területre esik 6, oláhra 13, szerbre 4, Fiuméra 1. Ami ezek sorsát illeti, az ipolysági elvben magyar lesz, de az idén még nem működik, a losonci bilinguis, összes magyar osztályai működnek, a beregszászi elvben magyar lesz, de magyar tanárait a csehék szétverték; kettő tót, egy (a munkácsi) ruthén tannyelvű. A hat állami gimnázium *egy* kivételével (Liptószentmiklós) magyar városokban, majdnem tisztán magyar tanulókkal működött, világos tehát, hogy a magyar szót most már csak *egy* hirdeti — félig.

Az oláh területen levő állami gimnáziumok (13) közül kilencben a magyar tanulók igen erős abszolút többségben voltak; az oláh tanulók csak a karánsebesiben alkottak abszolút többséget, míg a lugosiban, fogarasiban és nagyszébeniben számuk *megközelítette* a magyarokét. Az oláhok a gyulafehérvári ünnepélyes határozatokban leszögeztet nemzeti egyenjogúságot úgy interpretálták a valóságban, hogy a magyarok számára, akik a 13 gimnázium közül tizenkettőben voltak többségben, meghagytak összesen *kettőt*: a gyergyószentmiklósi és nagyszalontait s odahelyezték a behódolt magyar tanárokat. A petrozsényi áll. főgimnázium hír szerint megszűnt, *tíz* pedig egyszerre átalakult oláh tannyelvűvé! egyik-másik tanuló s tanár hiányában az idén csak négy osztállyal nyílt meg. A magyar tanulók számára helyenkint az erdélyi magyar egyházak szerveztek hirtelenében felekezeti magyar gimnáziumokat a maguk költségein, újabb és újabb

terheket véve roskadozó vállaikra. Az oláh kormány is belátta — a maga módján — hogy az egyházak ez új terheket nem viselhetik. Ily esetekben a *magyar* kormány államsegélyeket nyújtott az oláh és szász iskoláknak; az *oláhok* katonasággal verték szét a magyar tanuló ifjakat s hadbírótság elé állították a tanárokat engedélynélküli tanítás miatt (pl. Aradon), vagy egyszerűen nem engedélyezték a magyar középiskola létesítését (Nagy-Várad) s a zugiskolának bélyegzett magyar magántanfolyamokat is feloszlatták. A politika tehát egyszerű: az állam maga nem gondoskodik a magyarság középiskoláiról, a felekezeteknek iskolára sem pénzt, sem engedélyt nem ad, az engedélynélküli tanítást pedig eltörpíti. Magyarok, tanuljunk oláhtól — cine mintye!

A *szerb* területen levő négy állami gimnázium közül kettő már teljesen szerb, a fehértemplominak felső négy osztálya az idén még utoljára — magyarnyelvű, a zomborinak II—VIII. osztálya magyar; végeredményben valamennyi szerbnyelvű lesz. A négy gimnáziumban volt 536 magyar, 216 szerb, 292 más (német, oláh) tanuló, köztük a zomboriban 243 magyar és 20 szerb. Ezt a kedvezőtlen statisztikát most korrigálják szerb szomszédaink s ha a magyarok még néhány hétig a mostani ütemben öntik Szegedre a délvidékről kiűzött magyar tisztviselőket, remélni lehet, hogy a legpártatlanabb amerikai bizottság sem javasolná a szerb területen magyarnyelvű gimnázium fenntartását. A szerbek, akik a nekik ítélt területen vigasztalan kisebbségben vannak, mint bátor nép, nem riadnak vissza a nehézségektől s mint jó balkániak, értenek hozzá, hogyan lehet és kell a hamisjátékosnak — entente nyelven szólva — »corriger la fortune«.

A mi magyar iskoláinkban ezrével tanultak a nem magyarok s lettek sokan fajuk kemény harcosai, a magyarság izzó ellenségei. A másajkúakat ösztöndíjakkal, ingyen ellátással dédelgettük, gyenge nyelvtudásukat a végetekig elnéztük s a tanárt, aki tapintatlanul mert a másfajúakról az iskolában beszélni, hamar utólérte a büntetés, a rosszabb helyre való áthelyezés. Az új államok okosabbak; ők nem nevelnek ellenséget a maguk iskolájában. A nagyszalontai *magyarnyelvű* gimnáziumban egy oláh pópa piszkolja, gyalázza napról-napra, óráról-órára történelemtanítás címén a magyar nemzetet, a magyar multat — folyékony, szép magyar nyelven; a behódolt magyar tanárok leírhatatlan megaláztatásokat, megszegyenítést kénytelenek oláh társaik részéről lenyelni. Lugoson 80 magyar tanuló megpróbált az oláhvá lett gimnáziumba járni. Nem sokáig szívták magukba az oláh kultúrát; a tanárok, élükön az *igazgatóval*, a durva sértegetéseknek olyan pergőtüzével árasztották el őket, hogy *két hét* múlva az utolsó is elmenekült. Tu vero *Romanus* populus regnare memento . . .

Királyi katolikus gimnáziumainkat, számszerint tizenhetet, négy országba szórta szét az új határ. Magyar maradt 5, cseh lett 9, oláh 2, szerb 1; viszont ingatlan birtokainak túlnyomó része *oláh* területre esik. Ezen gimnáziumokat nem az állam, hanem a tanulmányi alap tartja fenn s minthogy ez magánjogi személy, az általa fenntartott gimnáziumok ügyeibe az új államoknak — jog szerint — nem lett

volna szabad beavatkozniok. Az új urakat azonban céltudatos munkájukban nem zavarják meg jogi skrupulusok. A cseh és az oláhok valamennyit államosították. A pozsonyi kir. kath. gimnázium állami reál-gimnázium lett, bilinguis osztályokkal; az I. osztály német és tót, a II—VIII. osztály magyar és tót. Ebben az intézetben tehát csak fokozatosan szüntetik meg a magyar tanítást; a többi azonban *azonnal* tótnyelvű lett, köztük a selmeczbányai, hol 257 magyar s 28 tót tanuló volt. A magyar nyelvterületen, magyar városban működő ungvári gimnázium — 533 magyar, 2 tót, 6 ruthén tanulója volt — párhuzamos tót és ruthén osztályokkal működik; magyar osztályok nem lesznek. Vajjon erre a célra adta-e a pénzt 300 év előtt az alapító, néhai jó Homonnai Drugeth uram?

Az ujvidéki kir. kath. főgimnázium épületét a szerbek elfoglalták, felszerelését elvitték, de a gimnázium régi tanári karával még most is működik. Itt meg kell jegyeznem, hogy a háború alatt az ujvidék magyar gimnázium épületét lefoglalták, az ujvidéki gör. kel. *szerb* főgimnázium azonban a háború harmadik évétől kezdve saját palotájában működött.

A szatmári (606 magyar, 11 oláh tanuló) és az aradi (478 magyar, 79 oláh tanuló) kir. kath. gimnáziumok ma tiszta oláh tannyelvűek. Az aradi oláh gimn. jelenleg 5 osztályú s tanárai közül van egy okleveles is. *Az igazgató nem az.* A *katholikus* gimnáziumok sorsa különböző a cseh és oláh területen. A huszita szellemű, radikális csehek különös gyűlölettel vetették magukat a kath. iskolákra s egyáltalában nem hederítve az egyházak iskolaállító jogára, a fenntartók akaratára, lefoglalták az épületeket, felszerelést, helyenkint még a rendházak helyiségeit is cseh állami középiskolák céljaira. Egyedüli kivétel a komáromi bencés gimnázium; ez egyelőre még működik, de a rendnek »cseh« területen levő birtokait lefoglalták; kárpótlásul a bencés tanároknak állami fizetést — *ígértek*. A piarista rendet, melynek négy fő- és három algimnáziuma, a jászói premontrei rendet, melynek két főgimnáziuma volt, mint cseh szempontból teljesen megbízhatatlankat, a tanítástól véglegesen *eltiltották* s a nem tót területre illetékes piaristákat még a rendházakból is kiűzték. Az átvett gimnáziumok közül a lévaiban az I. osztály tót, a többi bilinguis, a kassai bilinguis. Ennek a *volt* premontrei gimnáziumnak élére a tapintatos csehek a gimnázium *volt* premontrei tanárát, a »becsehelt«, 1918 végéig még heves *függetlenségi* párti Hegedűs, jelenleg Murgas urat tették. E szép példa kétségtelenül kiváló jellemfejlesztő hatással lesz mindkét ajkú ifjúságra. Exempla trahunt...

Az oláhok a magyar kath. gimnáziumoknak egy fillér államsegélyt sem adnak, egyik-másik intézetet sokat zaklattak, sőt fenyegettek már, de eddig még egyet sem zártak be. Lehet, hogy kenyértörésre a nyáron kerül a sor, amikor az oláhok a magyar felekezeti tanárokat a tavalyról nálunk is jóhangzású, vizsgával egybekötött átképző tanfolyamokra rendelik be, ahol meg kell majd tanulniok, hogy magyar vérük átlényegült oláh savóvá s a magyar csizma helyébe felhúzzhatják az oláh bocskort... ha tudják...

Szerb területen van a nagybecskereki közs. kath. (piarista) gimnázium, melyet helyiségéből kiszorított a szerb gimnázium, de azért tovább működik.

Az osztozkodás következtében a következő helyzet áll elő: a két érseki gimnázium közül egy magyar marad, a másik cseh (fenntartója, a primás, magyar területen maradt) a piarista gimnáziumok közül 10 magyar marad, 7 cseh, 3 (a kolozsvárral együtt, amely a státusé, 4) oláh, 1 szerb, a bencések közül 4 magyar, 1 cseh, 1 osztrák, a premonstreiek közül 2 (a csornaiak) magyar, 2 (jászói) cseh, 1 (jászói) oláh. A jászói premonstreiek fenntartója cseh területen lakik, birtokai cseh, oláh, magyar területen vannak szétvágva. A minorita gimnáziumok fenntartója Aradon, tehát Romániában székel, 1 gimnázium oláh, 2 magyar területen van. A gyulai püspöki gimnázium magyar; fenntartója, a nagyváradi püspök, oláh területen van. Szerencsések a jezsuiták (2 gimnázium) és a ciszterciák (5 gimnázium); ezek iskolái magyar területen maradnak. Az erdélyi státus gimnáziumai (7) természetesen mind oláh területre jutnak.

A községi gimnáziumok közül egy marad magyar, egy: az érsekújvári közs. kath. cseh (tanításhely magyar), 3 szerb. Ezek közül a zentai és az ujverbászi ma még magyar, a szabadkainak I—II. osztálya szerb, a többi még magyar.

A nem magyar tanításhelyű iskolák mind elvesznek. Egy, az ujvidéki gör. kel. szerb területre, a többi mind oláh területre esik. Ezek: 2 gör. kath., 1 alapítványi (Naszód), 1 gör. keleti főgimnázium, 1 gör. kel. algimnázium (oláhnyelvűek), 7 ág. h. ev. szász gimnázium (2 algimnázium). Ezek közül csak az ujvidéki nem kapott államségélyt, mert az alapok fedezték a kiadásokat; a többi mind bőségesen kapott különböző címenek államségélyeket, amelyek ellenében a magyar állam egyáltalában semmi jogot nem gyakorolt. A brassói oláh középiskolák tanárai 2—3 kivételével, az 1916. évi oláh betörés alkalmával azonnal az ellenség mellé állottak s velük együtt szöktek ki az országból; ezen kis incidens után, amelyet az egyházi főhatóság nem is tartott szükségesnek bejelenteni, az oláh intézetek zavartalanul folytatták áldásos működésüket s vették fel az államségélyeket. Most visszafizetnek... à la Balcan... A magyarnyelvű protestáns intézetek közül a rimaszombati egyesült protestáns cseh területen magyar nyelven tanít, 9 református, 2 unitárius immár Romániában van; magyar marad 18 ref. gimnázium. Az ág. h. ev. főgimnáziumok közül 6 magyar marad, 2 osztrák lesz, 7 a cseheké. Ezeknek sorsa nem egyforma. A besztercebányai és a selmecbányai megszűnt, a pozsonyinak I. osztálya német és magyar, II—VIII. osztálya magyar, a késmárki német, az iglónak I. osztálya tót, II—VIII. osztálya német, a rozsnyóinak és az eperjesinek I. osztálya tót, II—VIII. osztálya magyar. Végeredményben tehát a 7 gimnázium közül, melyek mindegyikében a magyar tanulók voltak többségben, megmarad a magyar tannyelvű egyben. Pozsonyban az I. osztályosok közül 100 jelentkezett a magyar, 6 a német osztályra; a csehek kényszerítették a fenntartót, hogy ennek dacára csak 60 tanulót vegyen fel a magyar osztályba, míg a többi a német osztályba kényszerítették.

Az izraelita (2) és magán (1) gimnáziumok magyarok maradnak.

Reáliskoláink túlnyomó része, 25, állami. Ezek közül magyar marad 13 (1 csonka), cseh területre esik 5, oláhra 5, szerbre és osztrákra 1—1. A csehek közül a pozsonyi és a kassai állítólag bilinguis (magyar-tót), de a pozsonyi fokozatosan német-tót lesz, a lőcsei vegyesen német-tót nyelvű (3 tárgyat tótul tanítanak) s koedukációs alapon áll, a többi tót, az oláhok közül 3 tiszta, oláh (köztük a nagyváradi, hol 380 magyar s 7 oláh tanuló volt). Az aradi (362 magyar, 14 oláh tan.) s a temesvári (512 magyar, 100 német, 26 oláh tanuló), mivel a tanárok egy része behódolt s a tanulók kilenczederésze egy szót sem ért oláhról, az idén még keverten magyar és oláh, de már az I. osztály csak oláh nyelvű. Az oláh nemzetiségi kultúrpolitika szerint tehát *Aradon* (46.000 magyar, 10.000 oláh lakos) nincs szükség magyar középiskolákra s az oláh állam Nagyváradon és Temesvárt is *csak* oláh középiskoláat állít. Nagyváradon 1910-ben a 8 középiskolát végzetek közül magyar volt 2783, oláh 101. Az oláhnak bizonyára az a logikája, hogy a magyar tanult emberek száma elég néhány évtizedre, minek újakat képezni — mikor még a régieket is kikergetik állásaikból.

A szerbek a verseczi főreáliskolát átalakították bilinguis szerb-német tannyelvűvé. A szerb osztályokba 200, a magyar tanításra 400 tanuló jelentkezett, ezek számára azonban csak magántanfolyamot engedélyeztek. E magántanfolyam évközben megszűnt. A szerbek t. i. a tanfolyam magyar tanárait a városból kikergették.

A községi reáliskolák közül 3 magyar marad, 2 oláh (a tannyelv is oláh lett) a fiumei olasz tannyelvű volt kezdettől fogva. Oláh területen van egy százsz fő-s egy alreáliskola, egy gör. kel. oláh alreáliskola. A vágújhelyi izr. főreáliskola cseh állami reálgimnázium lett.

A kolozsvári állami gyakorló középiskola oláh lett.

A magyar állam az *internátusokat* a periferiákon állította fel; ezek most mind elvesztek s magyar területen egyetlen állami középiskolai internátus sem maradt. A kassai kir. konviktus, a teljesen új, modern berendezésű munkácsi internátus a cseheké, az erzsébetvárosi gimnáziumi, a dévai reáliskolai internátus az oláhoké. Mi építhetünk magunknak új hajlékot, ha majd mód lesz rá.

Összegezve a fiúközépiskolákat, magyar marad 86, elvész 99 gimn., magyar marad 16, elvész 19 reáliskola s elveszett az egyetlen gyakorló középiskola. Megmarad tehát 102, elvész pontosan ugyancsak 102 magyar nyelvű s 17 nem magyarnyelvű fiúközépiskola.

A *leányközépiskolák* tekintetében jóval kedvezőbb az arány, amit a nagyszámú fővárosi leányközépiskolának köszönhetünk. Az 51 közül ugyanis megmarad 28 (a fővárosban 12), elvész 23. A pontosság kedvéért megjegyezzük, hogy a magyar területen 1919-ben 1 leányközépiskola megszűnt s 2 új keletkezett.

Az *állami* leányközépiskolák nagyrészt a nemzetiségi vidéken voltak; ezek nagy része most elveszett. Az Erzsébet nőiskola gyakorló leánygimnáziumával és az új alapítású ujbpesti leánygimnáziummal együtt magyar területen maradt 8, elveszett 14 állami leányközépiskola. Ezekkel nagyon meg voltak akadva a hódítók, mert e kultúr-

népeknek az a társadalmi rétege, mely leányainak magasabbfokú iskoláztatása iránt is bir némi érzékkel, szerfölött vékony. Magyar iskoláknak természetesen nem hagyhatták meg őket, a *maguk* leányai-val pedig nem voltak képesek benépesíteni. Mint rendkívül jellemzőt, felhozom itt egyes leányközépiskolák anyanyelvi adatait: (1917—18. vagy 1918—19-ből)

	magyar	tót	német
Besztercebánya	154	15	11
Pozsony	245	7	45
Trencsén	151	20	36
Kassa.....	448	1	5
Lőcse	91	—	38
	magyar	oláh	német
Máramarossziget.....	251	4	1
Nagyvárad.....	134	3	1
Arad	247	13	3
Kolozsvár	288	14	14
Temesvár	369	1	9

A trencsényi és a lőcsei leányközépiskolák megszűntek. Ez utóbbit meg akarták nyitni, de nem jelentkezett egy tanuló sem, se tót, se másnyelvű. A másik 3 működik. A dúsán felszerelt leányintézetek, melyek láttára nem tudták meglepetésüket elfojtani, jórészt Csáky szalmája lettek: az élelmiszereket a tanárok lopták el, a bútorokat, fehérneműeket a cseh katonák és az egy szál batyuval bejött cseh tisztviselők lopkodták széjjel, legjobb esetben egyes hivatalokba állították be. A besztercebányai cseh leányközépiskolában már a mult tanévben megkezdődött az »Éntmagyarisierung«, ami alatt ők a magyarságnak durva, gyakran trágár szavakkal való gyalázását értik. Ehhez a hanghoz magyar leányiskolában a tanulók nem voltak hozzászokva; néhány jobb érzésű tót szülő a reprodukálhatlan durvaságotól védni óhajtván leányát, mindjárt az első napokban kivette az intézetből, melynek udvarán cseh szokolisták végezték lenge, igen hiányos öltözékben férfiak s nők vegyest — testgyakorlataikat. A nyugati kultúra bevonult a barbár iga alól felszabadult Besztercebányára...

Az oláhoknál épúgy nem megy a dolog. Máramarosszigeten, Nagyváradon a magyaroktól elvett leánygimnáziumba 4—5 leány jelentkezett, míg a magyar magántanfolyamokra Szigeten 280, Váradon 200. Megindult tehát a falukon a toborzó, az ingyen ellátással való kecsegtetés a kis fáták között s így aztán sikerült legalább az I. osztályokba néhány tucatot becsalogatni s néhány alsóbb osztályt megnyitni. Az oláhok a hatalmukba jutott valamennyi állami leányközépiskolát, melyekben a tanulóknak kb. 3%-a volt oláh, kizárólagos oláh tannyelvűvé alakították át, bár az egész elvett területen egyetlen egy teljes leányközépiskolát sem tudnának még 10 tanuló létszámú osztályokkal sem megtölteni. Itt ismét az egyenes oláh logika érvényesült: van már elég művelt magyar nő, tehát minden magyar intézetet le kell foglalni az oláh leányok művelésére, a kolozsvárit is, hol 400 tanuló között egy oláh akadt. Hogyan fog most ez a szerencsétlen leányka megoszlani az intézet 8 osztálya közt?

A szabadkai leánygimnázium egyelőre még magyar tannyelvű. A *községi* leánygimnáziumok közül 5 magyar, 1 (Maros-Vásárhely) oláh területre esik, a katolikus (apáca) leányközépiskolák közül 5 magyar, 2 cseh, 3 oláh, 1 osztrák területre. Az oláh területen levők rendszeresen működnek, a csehek az eperjesit is, a kassait is megakadályozták a további tanításban. Az ág. h. ev. leányközépiskolák közül 2 magyar marad, a nagyszebeni németnyelvű oláh területre, a reformátusok közül 3 magyar marad, a szatmári oláh területre jutott. Az izr. (1) társulati (2) és magán (2) leányközépiskolák nekünk maradtak.

A mai súlyos időkben a vidéki középosztály csak úgy tudja leányait a városban taníttatni, ha gondos vezetés alatt álló, mérsékelt díjú internátusokba adhatja be. A magyar állam erről a leányközépiskolákkal kapcsolatban kielégítően gondoskodott, amennyiben összesen 13 leányközépiskolai internátust szervezett. Ezek közül a győrit és a szegedit néhány év előtt megszüntették, úgy hogy jelenleg mindössze kettő marad magyar területen: a budapesti Erzsébet-nőiskolai és a mezőtúri. Az internátusok a jobb levegőjű hegyi vidékeken helyezkedtek el s most valamennyit elveszítjük: egy lesz osztrák, öt cseh s három oláh. Az 1918. évi forradalom utáni fejtelenségben ezen internátusok gyönyörű, a mai viszonyok közt milliókat érő s pótolhatatlan berendezését az ellenség kezére hagytuk jutni. E felszerelések egy részét, mint említettem, a cseh katonák és tisztviselők szétlopkodták; másutt, keleten a magasabb társadalmi műveltség, a finomabb tónus eme évtizedes haljékait ellepték a katrincás fáták, akiket festett hajú és arcú oláh nevelők tanítanak a kés- és a villahasználat elemeire s kezelnek a családi otthonból magukkal hozott rüh-atkák és *egyéb* élősdiek ellen, amint az pl. Temesvárt megtörtént. Oh, mennyire véres valóság az, hogy a Balkán felcsúszott ide!

A magyar kormánynak súlyos, nagy áldozatokat kell majd hoznia, hogy a magyar leánynevelésnek a megmaradt területen új otthonokat emeljen, ahol újra helyet találhatnak a magyar és az elszakított területek magyarságának igazi műveltségre, úri modorra törekvő leánygyermekai.

Sokat, katasztrofálisan sokat veszítettünk e karthagói békével, de a legértékesebbet nem vehették el tőlünk. Barbár kezekbe kerültek évtizedek, sőt századok kitartó munkájával felépített s berendezett kultúrintézményeink, de ezekkel együtt a mi kultúránknak csak műhelyeit vették el, de nem nyúlhattak hozzá kultúránkhoz, amely össze sem hasonlítható a hódítókéval. Ők a mi verejtékünkkel épített fényes palotáinkban is megmaradnak balkániaknak, hamisítatlan keleti kultúrájukkal és erkölcsükkel, mi majd lassankint felépülő új kunyhóinkban is, szerényebb eszközökkel, a gondoktól megviselt, koldusbotra juttatott, de meg nem tört lelkű tanárainkkal hirdetjük a régi ideálokat. A mi iskoláink nemesítő, javító hatással voltak az elmaradtabb környezetre, náluk faluik mozgó és mozdulatlan piszka elárasztotta már az iskolák palotáit, ahol előadások közben »kulturünnepeké» címen folyik az alkotó munka helyett az új nevelők ajkaiból a tehetetlen, trágár gyalázkodás a barbárok, e paloták építői ellen. Nem adhatnak

mást, mint ami a lényegük... Mi pedig, magyar tanárok, magyar tanárnők, százszorosán megnehezedett körülmények közt, demarkáción innen, demarkáción túl, sötét elszántsággal, meg nem alkuvó konok hittal dolgozunk tovább, mint Aeterna Hungaria, a bilincsekbe vert, hétfelé szaggatott, sírba fektetett, de majdan ismét feltámadó Magyarországnak kopott munkásai.

Dr. Benisch Arthur.

RÉGI BAJOK, ÉS ÚJ SÉRELMEK.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület immár félszázadot meghaladó élete folytonos küzdelem: a tanárság küzdelme önmagáért s önmagán át a magyar iskoláért, tehát egy fontos nemzeti ügyért a kongó frázisoktól telített, de eszmélni nem tudó közgondolkozással szemben. Akik hosszú éveken át mindenütt és minden módon: közlönyünkben és röpiratokban, közgyűléseinken és kongresszusainkon, cikkekkkel, előadásokkal és memorandumokkal bizonyítottuk igazainkat és vitattuk a magyar iskola, *tehát* a magyar tanítóság-tanárság ügyének nemzeti fontosságát: most már, rettenetes és halálosan komoly tanulságaink után, jogosan hittük, hogy igazainknak bizonyítgatására, az iskola, *tehát* a tanárság nemzeti fontosságának vitatására nem lesz többé szükség; hittük, hogy *ma már* mindenki tudja (hiszen csak a proletárdiktatúra bukása óta is hány szép cikket olvashattunk róla!), s valóban, *ma már* mindenki tudhatná: a jövő Magyarország ujjáépítésében, a nemzetnevelés nagy munkájában életbevágóan nagy feladat vár a magyar iskolára, *tehát* a tanárságra.

Csalódtunk. Még mindig vannak, és pedig szégyenszemre épen az úgynevezett intézők között, akik nem tudják, vagy nem akarják érteni igazainkat; akik, mintha aludtak volna a rettenetek ideje alatt, azt hiszik, hogy az események és tanulságok után is ott és úgy folytathatják hivatalnok-politikájukat, ahol abbahagyták, s ahogy ez idők teljesülése előtt csinálták. Azt hiszik, minden úgy lehet ezután is, mint ezelőtt volt. Pedig nem lehet.

Adjuk tudtára mindazoknak, akiket illet, hogy okos és igazán nemzeti kormányzatnak még gondolatban sem szabad folytatnia azt a tyúk-szemre-taposó, szégyenletes politikát, amely a hírhedett nyugdíjtörvényben a tanárság ellen oly leplezetlenül megnyilvánult. A tanárság, *tehát* a nemzeti érdek, mihelyt lehetséges lesz, követelni fogja e törvény ránézve sérelmes intézkedéseinek megváltoztatását; annál kevésbé tűrheti, hogy a régi sérelmeket újakkal tetézzék.

Arról van szó, hogy a pénzügyminisztérium, ennek is talán csak valamelyik föl nem ébredt, még ma is tanárellenes hőse, újra ütni akar egyet a harmincévi szolgálati időhöz ragaszkodó, e szerzett jogukról le nem mondott tanárokon: nyugalomba vonulásukkor meg akarja fosztani őket a családi pótléktól, holott e pótlék általában és törvény-szerűen megilleti a nyugalomba menőket.

Egyesületünk s általa a magyar tanárság a legnyomatékosabban tiltakozik ez ellen az intézkedés ellen, ennek még a szándéka ellen is;

a tanárság semmi esetre sem tűrheti, hogy tudatlanság vagy rosszakarat, a régi idők módján, kényre-kedvre packázzék vele. Mindenkinék tudomásul kell vennie, hogy a tanárság a maga egészében jogfosztásnak tekinti a szolgálati időnek 30-ról 35-re történt erőszakos fölemelését, illetőleg a harminc év mellett megmaradt tanároknak a lakbérnyugdíjtól való megfosztását. A sérelem alapja a hatalmi szóval és sebtiben törvénné emelt nyugdíj-javaslat »indokolás«-ának abban a hamis tételében van, hogy a működő tanárok »csak az 1885. évi XI. tc.-kel biztosított ellátásokra és *semmivel sem többre* szereztek igényt, úgyhogy a legkisebb sérelem sem esik azokon a tanárokon, akik nem jelentik ki, hogy a jelen javaslat határozmányai alá óhajtanak tartozni«. Ez a tétel nem igaz. Okoskodása méltatlan egy államkormányzathoz. Ezt annyiszor és annyira megbizonyítottuk már, én magam is annyit írtam már róla, megjelölve a megoldás módját is (l. titkári jelentésemet az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny XLVIII. — 1914/15. évi — évfolyamának 5—12. lapjain), hogy restelleném a kérdés újból való vitatását. Meg kell azonban állapítanom, hogy a tanárság — a háború kitörése következtében — csak elhalasztotta a harcot, a harmincévi szolgálati idő jogáról le nem mondott, ma is változhatatlanul ragaszkodik mindig hirdetett s nyilvánvaló igazához és e sérelmének orvoslását ezután is sürgetni fogja. Ez kötelessége is — az iskola érdekében ; ez — mint annakidején mondottam — nem bűne, hanem erénye neki ; ha belenyugodnék megaláztatásába, ez nagyon szomorú s az iskolára nagyon káros nyugalom lenne.

Hogy régibb sebünket a háború éveit alatt — természetesen — nem tárogattuk, ezért most új sebet üssenek rajtunk ? Hát lehetséges ez, az iskola nagy nemzeti fontosságának fölismerése idején az iskola munkásaival szemben ? A hivatalnokész bizonyára azt hiszi, hogy lehetséges ; talán egy kézlegyintéssel felel a mi feljajdulásunkra s azt gondolja : hadd zúgjanak, majd megunják ; azért mégis csak úgy lesz, ahogy mi akarjuk.

Ám ha *iskola, nevelés, nemzet* nem üres szavak csak s a tétel, hogy *a magyar iskola neveli a magyar jövődőt* nem kongó frázis csupán : úgy kell lennie, ahogy nemzeti munkájának komoly tudatában és önérzetének erkölcsi alapján a tanárság akarja. A tanárság pedig azt akarja s immár követeli, hogy munkáját a kormányzat e munka jelentősége és érdeme szerint megbecsülje. Iskoláinkban éppen most — tapasztalásból mondom — oly intenzív nemzetnevelő munka folyik, amilyen sehol másutt, semmiféle hivatalban nem tapasztalható ; nagyon bölcsességtelen volna az a kormányzat, mely megengedné, hogy ez az intenzív, a magyar érzéstől szinte lázassá hevült munka az elkeseredéstől meghaladjon s a tanárság egy értelmetlen zaklatás miatt újra elveszítse munkakedvét. A magunk minisztériumával tisztában vagyunk, közte és közöttünk megvan a szükséges és áldásos harmónia ; a pénzügyminisztériumban is meg kell értenie mindenkinek, hogy tanárok vagyunk, tehát kifejezetten egy új jövődőt alapozó nemzetnevelők s nem aktázó hivatalnokok. Mi vagyunk a nemzeti érzés, a magyar gondolat, a faji öntudat, a *nem, nem, soha !* lelkekbe hevítői és *legténylegesebb* harcosai :

— a hivatalnokész ne keresgesse a tyúkszemünket s ne okoskodjék, a harmincévi szolgálatos tanárokat megilleti-e ez vagy amaz a pótlék vagy sem. Jogunk van minden illetményhez, amely a tisztviselők egyetemét bármily címen jogosan megilleti. A kormányzatnak az a kötelessége — most különösen is az — hogy lehetőleg ápolja a tanárságban a munka érdemének hitét és örömét. A magyar nemzeti államot csak erős magyarságú, jellemes férfiak építhetik meg, ilyeneket pedig csak a jó iskola: lelkesen dolgozó, vidám és szabad tanárság nevelhet. Ezt szóról-szóra többször is elmondottuk már, — még mindig, még ma is csak frázisul hangzik? Tessék tudomásul venni, hogy jogainkat nem engedjük és tiszteletet, megbecsülést követelünk hivatásunk számára.

A tanárság egyetemének nevében s ha szükséges lesz, Tanáregyesületünk s Nemzeti Szövetségünk hozandó határozatának az erejével ismételten is hangoztatjuk, hogy a harmincévi szolgálati időhöz ragaszkodás erkölcsi alapján a legkomolyabban tiltakozunk a harmincévi szolgálatos tanárok bármily pótlékának megvonása ellen; nemcsak hogy ez ellen tiltakozunk, hanem, igenis, nyugalomba vonulásuk esetére még arányosan megfelelő lakbérnyugdíjat is követelünk számukra. Ezt követeli az élet, a jövődó, ez pedig fontosabb minden sablónnál. Figyelembe veendő ez — ha ugyan szükség lesz rá — a tisztviselők, *tanárok elbocsátásának* kérdésénél is: az igazán értékes tanárokat meg kell tartani az iskola számára, ha a proletárdiktatúra alatt léptek is az állam szolgálatába. Már pedig vannak ilyenek. Az intézkedéseknek kell az időkhöz és célokhoz alkalmazkodniok s nem megfordítva.

Új időket élünk, új célokra törekszünk.

Tessék mindezt komolyan tudomásul venni!

Sajó Sándor.

TÁVOZÓ FŐIGAZGATÓK.

Azok között a személyi változások között, melyek a két forradalom következtében, vagy a véletlen folytán a forradalmak idején, de attól függetlenül, a középiskolai tanári státuszban történtek, kétségtelenül a legnagyobb horderejű volt a budapesti tankerületi főigazgatók távozása.

Az iskola rendjének felforgatására, vagy mint az akkor divatba-hozott szakkifejezés megjelölte: »az ifjúság forradalmasítására« a legéletravezetőbbnek látszott, az európai látókörű, egy hosszú élet tapasztalataival bíró vezetők menesztése. Azok, akik akár tudatlanságból, akár pedig rosszhiszeműen minden áron mindjárt az első forradalom után, anélkül, hogy annak értékeit komolyan mérlegelni kívánták volna, kinyitották »a maradi iskolák ablakait, hogy oda beocassák a forradalom éltető levegőjét«, jól számítottak, mikor *dr. Erödi Harrach Béla* és *Fest Aladár* tankerületi kir. főigazgatókat kiszorították helyükről. Ezzel nagy akadályt hárítottak el a maguk romboló útjából s ezért érthető, hogy a siker érdekében semmitől sem riadtak vissza.

Emlékeztetek itt a gyakorló főgimnázium tornacsarnokában tartott tanári gyűlés egynehány felszólalójának hangjára, vagy ami még

feltünőbb volt, az egyik napilap hosszabb, élehangú és személyeskedő, kíméletlen cikkére, melyek mind olyan bántó módon támadták a főigazgatói intézményt, sőt burkoltan egyes távozó főigazgatók személyét is, hogy a jóérzés ekkora kisiklása a tanárság zömének legnagyobb elitélésével találkozott már akkor is. A konszolidáció mai stádiumában különös állampolgári kötelesség s a tanárságnak még saját külön érdeke is önmagával szemben annak leszögezése, hogy közpályán egy emberöltőt becsületes munkában eltöltött tisztviselőket nem szabad úgy félretolni, ahogy az ebben és sok más hasonló esetben történt. S csak annál szomorúbb, hogy a szóbanforgó esetben a kezdeményezés alulról indult ki, kihasználva a minisztérium nehéz helyzetét.

Az elszenvedett sérelmekért az alkotmányosságot visszaállító kormány méltó elégtételt adott az eltávozott főigazgatókhoz intézett meleghangú búcsúiratban; a tankerület igazgatói pedig az új főigazgató beiktatása alkalmával határozták el a távozóktól való önzepélyes elbűcsúzást. Az ezen alkalomra egybehívott díszgyűlésen, *dr. Pintér Jenő* tankerületi főigazgató a tőle megszokott tartalmas, tömör, mesterien felépített beszédben méltatta elődei érdemeit. A tanárság egyeteme pedig ezen úton rója le az elismerés adóját, részletesen is ismertetve alábbiakban a két főigazgató pályafutásának főbb mozzanatait.

Dr. Erődi Harrach Béla egyetemi tanulmányait a budapesti tudományegyetemen végezte, ahol 1873-ban a görög és magyar nyelvészetből tanári oklevelet nyert. 1875-ben doktorátust tett a török-magyarperzsa-nyelvből és irodalomból. Tanári működését már 1872-ben kezdte mint próbaéves tanár a budai kir. egyetemi főgimnáziumban. 1873-ban községi szolgálatba lépett és a pesti józsefvárosi alreáltanodának lett rendes tanára. Innen a kormány bizalma rendkívüli nehéz és a magyarság szempontjából igen fontos megbízatásra szólította el, amennyiben 1882-ben a fiumei állami főgimnázium igazgatója lett. Az olasz nyelvnek s általában az összes modern nyelveknek tökéletes tudása, fáradhatatlan szervező ereje szinte predesztinálta már aránylag fiatalon ilyen nagyfontosságú vezető állásra. Bámulatos munkabírása, akadályokat nem ismerő törhetetlen energiája, finom diplomáciai érzéke kiváló eredményeket hozott a magyar tengerparton idegen földön, idegen levegőben megtelepülő magyar kultúrtörökvéseknek. Odaérkeztekor a felizzgatott olasz, horvát lakosság vak gyűlölettel, sokszor életveszélyes fenyegetésekkel fogadta, távozásakor, hét évi tapintatos munka után, elismerés és szeretet övezte s közben a magyar kultúra hajtásai odalett mély gyökeret vertek. A kormány azonban még szélesebb munkakörre találta erejét alkalmasnak és 1889-ben kolozsvári tankerületi főigazgatóvá, 1890-ben a Ferencz József Nevelőintézet kormányzójává, 1892-ben a budapesti kir. tankerület főigazgatójává nevezte ki.

Hogy három évtizedes főigazgatósága alatt a budapesti tankerület mekkorát fejlődött, azt Közlönyünk olvasói előtt kell a legkevésbé fejtegetnünk. Hét középiskolának felügyeletével kezdte és 32-vel végezte főigazgatói működését. Hogy ekkora tankerület vezetése mily nagy munkát rótt rá, azt csak azok tudják, kik látták reggeltől napestig fáradhatatlanul dolgozni.

A munkabírásnak és sokoldalú kulturális tevékenységnek szinte egyedül álló jelensége *Erődi Béla*, ha számba vesszük, hogy főigazgatói minősége mellett úgyszólván valamennyi tudományos egyesületünknek működő vagy vezető tagja volt. 25 hazai és számos külföldi — úgy nyugati mint keleti — tudományos egyesület irányításában vett részt.

Irodalmi működésének első szakasza a »Reform«, »A Hon«, a »Vasárnapi Ujság«, a »Fővárosi Lapok« hasábjain lett ismertté. Fontosabb ezeknél tudományos földrajzi munkássága: kötetekre menő útleírásai és még inkább a török, perzsa, bolgár, újgörög költészet remekeinek műfordítása és mai közkézen forgó török-magyar nyelvtana. Önállóan megjelent művei közül az ismertebbek: »Omer, Khejjám és Hafiz« költeményei, Szádi »Rózsás Kertje«, különösen értékes Firduzi Sáhnáméjából és más perzsa költőkből összegyűjtött szemelvényeknek fordítása. Nagy tudományos értékűek: több helyen megjelent Mikes-tanulmányai.

Irodalmi működése mellett igen jelentősek azok az előadások és írásbeli ismertetések, melyekkel a hazai kulturális állapotokat megrajzolta a művelt külföld előtt. Számos tanulmányútja és hivatalos kiküldetése alkalmával minden lehetőséget megragadott, hogy nagy nyelvismeretére támaszkodva, az élőszó varázsával oszlassa el azokat a le-kicsinyülő felfogásokat, melyek rólunk a nagy nyugati nemzetek körében uralkodtak. Ilyen célt szolgáltak a párisi, londoni kiállítás alkalmával az illető nemzetek nyelvén tartott előadásai és az ott megjelent, hazánkat ismertető füzetek. Mindkét kiállítás tanügyi csoportjának rendezője volt. A londoni kiállítás alkalmából adta ki a minisztérium az »Education in Hungary« című értékes munkát. Hasonló célt szolgáltak azon előadásai is, melyeket, mint a Földrajzi Társaság elnöke New-yorkban, Rómában, Berlinben, Milánóban tartott a Nemzetközi Kongresszusokon.

De nem folytatjuk tovább. Működésének egyéb részletei annyira közismertek, hogy e sorok keretében elismételni felesleges. Nem soroljuk fel azon magas kitüntetések egész légióját sem, melyekkel úgy ide-haza, mint a külföldön elárasztották. A proletárdiktatúra kormánya a maga részéről szintén méltányolta a munkában megöszült tanférfiú érdemeit s a munkamegbecsülés látható jeléül a 72 éves főigazgatót, ki soha nem politizált, csak tanult és tanított, husvét vasárnapján éjjel terroristákkal lakásáról elhurcoltatta és börtönbe csukatta, — de azt meg kell állapítanunk, hogy a magyar tanári rendben sokoldalúbb itthon és a külföldön egyaránt ismertebb név eddig nem volt.

Reméljük, hogy hazai és az összes külföldi iskola-typusok közvetlen tapasztalatból való ismerője nem fogja értékes tudását most az aktív szolgálattól visszavonulva sem megvonni a magyar közoktatás-ügytől, mert épen az iskolareformok küszöbén égetően szükség van nagy tudására. A volt tanítványok és tanárok nagy serege igaz szívből kívánja, hogy a nyugalom éveit a becsületesen végzett munka jóleső tudata mellett még igen sokáig élvezze a nyugalomba vonuló főigazgató.

Erődi Harrach Béla tankerületi főigazgatóval egyidőben s egészen azonos formák között távozott el a budapesti tankerület másik főigaz-

gatója, *Fest Aladár*. Az ő pályája talán nem oly merész ívelésű, mint az előbbié, de a munka mélységében s az eredmények nagyságában épen olyan kiváló. A figyelmes szemlélő igen sok rokon vonást talál a kettő közt. Geografus nyelven »iker pályának« volna nevezhető a két főigazgató pályafutása. Mindkettő a fővárosból indult útjára, ezután széjjelváltak útjaik s egy emberöltő után újra találkozva, egy hivatalban fejezték be sikereikben gazdag kulturális munkájukat.

Fest Aladár egyetemi tanulmányait a budapesti tudományegyetemen végezte s itt szerzett 1879-ben magyar és német tannyelvű középiskolára tanári oklevelet a földrajzból és történelemből. Tanulmányait a pizai és római egyetemeken mélyítette ki, egyben tökéletesen elsajátította az olasz nyelvet. Tanári alkalmazást először a IV. kerületi községi főreáliskolán nyert, de 1882-ben már a fiumei állami főgimnázium tanára lett. 1894-ben visszakerült a fővárosba a II. kerületi királyi katolikus főgimnáziumba. Két évi működés után a fiumei állami főgimnázium igazgatója lett. Itt működött 1910-ig, amikor a budapesti tankerületi főigazgatósághoz helyeztetett át s a következő évben tankerületi királyi főigazgatóvá neveztetett ki.

Működésének legjelentősebb része a fiumei igazgatóság idejére esik. Az ő keze alatt erősödött meg nemcsak a fiumei főgimnázium magyar szelleme, hanem a tengerpart egész magyarsága. Mint az ottani magyar tisztviselők egyesületének elnöke, a magyar állam exponenseit egygyé tömörítette, úgy, hogy a magyar tisztviselői gárda társadalmi és politikai erő kifejtésre is alkalmas lett.

Fest Aladár maga is városi képviselővé választatott, s ezen minőségben, meg mint a »Magyar Tengerpart« szerkesztője, megbecsülhetetlen szolgálatokat tett az anyaországnak.

Az iskolai munka mellett kifejtett sokoldalú társadalmi tevékenysége nem lehetett akadály a jelentős irodalmi tevékenységének.

Fest Aladár Fiume történetének egyedüli komoly kutatója. Fiuméra vonatkozó monografikus művei (Fiume és az uszkok. Fiume kereskedelme a középkorban. Fiume az első Napóleoni háború idejében. Fiume a XV. században) alapos eredeti kutatások eredménye. Tudományos érték tekintetében legkiválóbb műve a »Magyar történeti életrajzok« sorozatában megjelent »Báró Dévay Pál altábornagy« c. munkája. A 80-as évektől kezdődően számos didaktikai és pedagógiai értekezés jelent meg a tollából a különböző szakfolyóiratokban. Enemű munkásságának mintegy összefoglalása a Pedagógiai társaságban tartott székfoglalója: »A történelemtanítás módszeréről.« Ezenkívül számos tankönyvet ültetett át olasz nyelvre.

Hosszú tanári és iskolai szolgálata, a hazai és külföldi, különösen az olasz iskolák alapos ismerete igen értékes tapasztalatokat biztosítottak számára, melynek eredményét mint budapesti főigazgató tankerületi iskolái számára bőségesen kamatoztatta.

Nyugalombavonulása alkalmával volt tanítványai, tanártársai, munkatársai a régi változatlan szeretettel övezik és fiatalos munkabírástól a magyar regenerálódó tanügy még további eredményekre számít.

Krompaszký Miksa.

MEGJEGYZÉSEK AZ ÚJ KÖZÉPISKOLAI TANTERV TERVEZETÉHEZ.

(A Humanisztikus Gimnázium Hívei Egyesületében tartott előadás *kivonata*.)

A sok általános pedagógiai elmélkedés után szükséges, hogy legyen végre előttünk egy realizálható vázlat, egy kiinduló pont, amelyet a szakemberek tanácsainak meghallgatása után meg lehessen valósítani. A főigazgatói látogatások módot nyújtottak arra, hogy egyes testületek nyilatkozhassanak az ilyen tantervi reform alkalmával felmerülő fontos kérdésekről. Ilyen előleges megvitatás után jelent meg a szóbanforgó tantervi vázlat a Tanáregyesületi Közlöny legutóbbi füzetében.

Azóta számos hozzászólás történt. Ezek során a legsúlyosabb kifogás az volt, hogy az új javaslat voltaképpen csak részlet, holott szükség volna egy teljes tanügyi programra: minden iskola-faj tantervének szerves kidolgozására és egybeállítására. Általános iskolaügyi reformra van szükség s csak ennek keretében lehet szó a középiskolák reformjáról.

Ez helyes ellenvetés. Meg is van a gondolatom az egész magyar közoktatásügyi rendszer kiépítéséről és ezt némileg érintem is a szóbanforgó tantervi vázlat egyes helyein, de feladatomban nem az volt, hogy teljes programot adjak. Ennek felsőbb helyről kell jönnie. Célom az volt, hogy egy igen fontos részletet kellőképpen megvilágítsak. A mai idők nem alkalmasak tantervi vitákra! Végre is mozogni kell, tenni és teremteni. Nem várhatunk arra sem, hogy más helyről kapjuk a kész programot. Ha mindenben a passzivitás álláspontjára helyezkedünk, akkor nagyon sokáig várakozhatunk. Ennek pedig a magyar nevelésügy adja meg az árát.

Budapestről és a vidékről számos, írásban kidolgozott vélemény érkezett be. Egyik-másik tanári testület egész memorandumban mondta el észrevételeit a javaslat minden egyes pontjára. Ezekből az észrevételekből az a szakember, akinek kellő ítéllete van és aki nem ragaszkodik makacsul a maga elgondolásához, igen sokat tanulhat. Ha a tér és idő engedi, ezeknek a tanári testületi észrevételeknek összefoglaló publikálása kívánatos volna. Addig is álljon itt az, hogy a tanári testületek mit tartanak, úgyszólván kivétel nélkül, helyesnek és feltétel nélkül megvalósíthatónak az új javaslatból:

1. a tanárképzés reformját,
2. az első osztályos felvételi vizsgát és az ötödik osztályos szelekcziót,
3. a gimnáziumok, reáliskolák és leányközépiskolák egységes jogosítását,
4. az egységesen kötelező nyelvkönyveket,
5. a 40 tanuló osztályokat,
6. a nyolc osztály helyett a kilenc osztályt, de az utóbbit néhány testület azzal az óhajtással, hogy ne az elemi iskola negyedik osztályát vegyük el, hanem a mai nyolcadik osztályhoz adjunk hozzá egy kilencedik osztályt. A kiépítés tehát ne alulról történjék, hanem fölülről.

A testületek jól megéreztek, hogy az egész szervezet kulcsa a kilenc osztály. Nyolc osztály felvételével voltaképpen tárgyaltan az egész reform. De a kilenc osztályt nem lehet osztályszaporítással megoldani, mert ennek ellenszegül az egész társadalom. Nincs is szükség arra, hogy az iskolázást egy évvel meghosszabbítsuk. A mai elemi iskolai negyedik osztály voltaképpen nem egyéb, mint a mai középiskola első osztálya idegen nyelv nélkül, elannyira, hogy a középiskola első osztályában jelenleg voltaképpen ugyanazt az anyagot vagyunk kénytelenek elővenni, amit a tanulók a népiskola negyedik osztályában már tanultak. Ez egy egész esztendei veszteség.

Néhány iskola kivételével valamennyi testület azt kéri, hogy az első osztályban ne szerepeljen idegen nyelv. Megokolás: az anyanyelv grammatikájának ismerete nélkül bajos belemenni idegen nyelv tanításába, másrészt a népiskolából a középiskolába való átlépés után igen sok a harminc óra. Ez az általánosnak mondható vélemény mindenestre figyelembe veendő.

A tanári testületek általában három fajú középiskolát kívánnak:

1. *Gimnáziumot*. Latin-görög iskolát minden pótló tárgy nélkül. (A tervezet első iskolafajának szétválasztása a görög javára.)

2. *Reál-gimnáziumot*. Latin iskolát görög nélkül, de világirodalommal és művészettörténettel. (A tervezet első iskolafajának szétválasztása a görög kiküszöbölésével.)

3. *Reáliskolák* (a tervezet második iskolafaja).

Az egyes tárgyakra vonatkozó észrevételekről más alkalommal.

Pintér Jenő.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Kultúra az oláh Temesvár »felső« leányiskolai internátusában. A megszállott vidékeken elvesztett kilenc állami felső leány-, illetően leányközépiskolai internátusunk legnagyobbikát és legszebbikét, a temesvári internátust, most az oláh bitorolja. Vagy 70 oláh hegyi rózsacsemete »nevelődik« most ott, akiket messze vidékekről gyűjtöttek össze, hogy ott kiviruljanak »Nagy-Románia« díszére és javára.

E művelődési kivirulás megindulása nem nagyon biztató. A magyar volt internátusi növendékek formás, kedves megérkezésének régi képe helyett most a jövevények zajos csapata állott a kapu előtt s a hegyvidéknek az európai kultúrától el nem kényeztetett népe vörös-abroszos bugyorba kötött holmival állított be a »meghódított« épületbe. De nem egyedül vonultak be. Velük költöztek rajokban a háznak mai, eddig ott ismeretlen lakói is, apró élősdiék serege. De az ifjúság házilag segít a közös bajon: a tágas, szép folyosókon egymásról szedegetik le a kellemetlen hozományokat. Legintárbóbb déltájban történik e cigányos, balkáni művelet s hogy teljes legyen az akció, a katricás kis kisasszonyok a »tisztálkodás« után úgy ahogy vannak, mosdatlan kézzel mennek az ebédlőbe étkezni.

Azonban ők ott úgy gondolkozhatnak: »bah, ezek szürke, hétköznapi dolgok! Lesznek nekünk ünnepeink is!« Aztán minden vasárnap délután (tisztálkodás után!) »kultúrünnepeit« rendeznek a díszteremben, ahol oláh nemzeti ruhában — amely sok mindent elfed — szónokolva ünneplik »Nagy-Romániát« és gyalázzák a magyart. S talán hogy a »kultúrnap« tovább tartson, a publikum otthonosabbjai felsétálnak a *hálóterembe*, hogy ott beszélgetgessenek és megozsonnázassák gyermekeiket vagy ismerőseiket. Bizonyára Temes-

várott is nagy a lakáshiány, vagy az intézeti »rend« igen tágkörű, vagy öntudatlan lehet, mert a szalonházó nénik éjtszakára is ott maradnak és a gyermekük ágyában velük együtt hálván, álmodoznak »Románia Mare« ugorokafára futott, megemészthetetlen nagyságáról. Helyénvalóbb lenne, ha Aesopusnak »A béka és az ökör« meséjéről is elmélkednénk!

A vázolt kultúr-adatakat tudván, már kevésbé csodálkozunk azon, hogy a jóllakott dicsőségben a tanulással nem igen erőltetik meg a növendékeket. A »tanterv« nagyon is balkáni ízű. Most csak ép megemlítem, hogy nem lévén megfelelő tanáraik és kifogyván a falusi oláh óvónőkből pl. akkortájt, — amikor a tanulókat több ízben kikérdezték tanulási ügyeik felől — az iskolában számtant . . . igen . . . számtant egyáltalában nem tanítottak, mert erre nem akadt vállalkozó mester. Az internátushoz sem tanári, sem nevelőnői felügyelet nincs, hanem az ugyancsak ott lakó preparandista leánytanulók végzik a kisebbekkel a »korrepetíció«t. Mert van ott együtt elemista, polgárista, felsőleány, preparandista növendékleány egy csomóba keverve. Minek is az a differenciált nevelés?! A közellakók megfigyelték, hogy a »kimenő« napokon a kis nagy hegyi rózsák egyesegyedül küsztek ki az intézetből. Sőt látták, hogy az utcasarkon gavallér csatlakozott a kísértáló leánykához. Minek is a felügyelet a szabad Romániában! Úgy látszik, ott most sok minden szabad és sok minden felesleges. Pl. az intézeti betegpavillont, amely a magyaroknál a ragályos betegek elkülönítésére épült, feleslegesnek nyilvánították és kiadták bérbe a francia tanítóknak. Ebből az is következhethetnék, hogy boldog Oláhországban nincs is beteg, vagy pedig — uram bocsá! — nincsen . . . egészségügy! A hivatásos magyar betegápolónő hamar a faképnél hagyta őket, aztán a higiénia nagyobb dicsőségére egy háztartási alkalmazottat ültettek be a helyére. Pedig már az első időkben egyszerre 25 spanyol lázas beteg támadt, akiket közkórházba vittek. S mindezt a kitűnő nevelésért és gondozásért fejenként havi 800 K-t kell fizetniök. Ha az élelmezési anyagot a tanuló természetben adja, ezenfelül havi 300 K-t zsebelnek be. A magyar állam a felsőleányiskolai internátusi gondos és disztintívált nevelésért, azaz ellátásért Temesvárott az utolsó évben is csak havi 180 K-t fizettetett meg.

S ez a szinte hihetetlen adatsor nem mese ám! »Repatriálók« vonatokon »haza« kergetett magyar kollégáink mint szem- és fültanúk látták és hallották mindezt. — Mióta beköltözött oda a Balkán, óh minek a sínhelye lett a magyar állami minta-intézet, a külső képével is jól ható, Tudor-stílusban épült, festői repkénybefutotta kertű palota!

Elköltözött, jó Mársits Rozina igazgatónő, a Te energiád és áldott kezéd ott őrkdött a jó és szép nevelőintézet megteremtésénél. Mit éreznél, ha tudnád, ha most látnád a te tíz évig elméletben épített, érlelt és javított, és tíz év után sikeresen megvalósított életműved lezüllesztését. Mennyi céltudással, gondnal, választékos ízléssel volt ott minden-minden a maga helyén: a ház, a kert, a bennlakás otthonos helyiségei, a tanulótermek, a játszósobák, az oszlopos nagy ebédlő faragott, magyaros bútoraival, szép tálasaival, a folyosók színes üveglő ablakai derűs figuráival. . . a hálótermek (mosdófülkékkel, fürdőszobákkal), ahonnan csövön futott le a levetett ruhanemű egyenest a mosókonyhába. Mindenben a belső és külső kultúra, rend, tisztaság, csinoság, mint az embernevelés — különösebben a leánynevelés — céltudatos, szerencsés miliője és külső eszközei.

Rossz időkben jökor elhunyt, jó Mársits Rozina, most nem a te dicséretre szólnak e sorok, nem is nagy veszteségeinknek sirató éneke, nem is a hazafias fájdalomnak epébe mártott tollával írott szavai, hanem az erős hit, a kemény bizakodás, az élő reménység hangja, a meggyőződés, hogy egy alacsonyabb kultúra nem léphet tartósan egy magasabb műveltség nyakára, és nemsokára el kell jönnie az időnek, amikor a Balkán után bevonul Temesvárra a régi, megszokott európai kultúra . . . a magyarság nyomán. Úgy legyen!

Andreánszky Olga.

A Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetsége math.-természettudományi szakosztályának működése az 1919—1920. tanévben. A reális szakos tanárok régi vágya volt egy oly lap megindítása, amely a reális tárgyak metho-

dikájával, didaktikájával foglalkozik, aminő pl. a német Poske-féle folyóirat. A lap megindítását a világháború megakasztotta, de ugyancsak a világháború és annak szomorú kimenetele mutatta meg, hogy a gondolat mily időserű és a megvalósítása mily szükséges. Ezért a K. T. N. Sz.-ben tömörült tanárok 1919 okt. 4-én kimondották, hogy megalakítják a math.-természettudományi szakosztályt, melynek tagja minden a szövetségbe tartozó reális szakos tanár. Elnökök: *dr. Léway Ede, Mikola Sándor, Szűjártó Miklós*, ügyvivő titkár *Nagy József*, jegyző *dr. Somogyi Kálmán*. Okt. 11-én volt az ügyrendmegállapító ülés, melyen *dr. Léway Ede* elnöki megnyitó beszédében kifejtette a szakosztály célját s működésének irányát és módjait.

Az év folyamán 13 gyűlést tartott a szakosztály, amelyen 20 előadó szerepelt összesen a következő 24 előadással.

Dr. Anderkó Aurél: »A temperatura ingadozása a talaj felső rétegeiben. Ismertette a talajhőmérsékleti adatok feldolgozását a talaj szakaszos meleg mennyiségének meghatározása céljából, különös tekintettel a Magyar-Alföld termőképességének tanulmányozására. Bemutatta a következő tételt és annak alkalmazását: »Bármely talajban a hővezetési együtthatóból és a geotherma törési szöge tangensének négyzetéből alkotott szorzat állandó.«

Dr. Balázs István: »Hogy kell tanítani a természettudományokat a magyar középiskolákban.« Fejtette a tanítási óra külső és belső tulajdonságait, mikor és hogyan kérdezzünk, tanítsunk (kérdező módszer), a tanár készségének fontosságát, a helyes fogalmazást, fegyelmezést. A magyar középiskola gerincének a nemzeti és reális tantárgyaknak kell lenniük.

Csapódy Vera: »A fizika-tanítás nevelő hatása.« Az előadó három irányban vizsgálja a kérdést: 1. mit ad a fizika ismeretanyagunkhoz, 2. miként fejleszti a szellemi képességeket, 3. mikép segít a világnézet kialakulásában, a jellem nevelésében.

Dr. Doby Géza: »A magyar mezőgazdasági kísérletügy.« címen ismertette a megfelelő tudományos intézményeket és rámutatott arra, mily fontos ez ismereteket a tanulók között elterjeszteni.

Dr. Holládonner Ferenc bemutatta azokat a részben saját maga, részben a tanítványai által készített modelleket és eszközöket, amelyek a beporzásra és táplálkozásra vonatkoznak.

Dr. Erőss Lajos: »A tanítványok készíttette természetrajzi modellek« címén nagyrészt a virágalakzatokat és néhány a praktikus életből való készüléket (pl. kender megmunkálása, farkasfogás stb.) mutatott be, kiemelve a térbeli szemléltetés fontosságát.

Dr. Karl János: »Dr. Entz Géza emlékezete.« Felsőzados közéleti működését ismertetve, megemlékezett protisztológiai, hidrobiológiai, származástani munkálkodásáról, majd mint tanárt és írórt méltatta.

Dr. Koch Nándor: Dr. Krenner József emlékezete. (Lapzárta után.)

Dr. Loczka Alajos: »A szintetikus úton előállított organikus vegyületek elkülönítéséről és tisztázásáról.« Az előadó kiemelte az organikus synthesis jelentőségét, kísérletileg bemutatta azokat az eljárásokat, amelyekkel az új vegyületeket a reakciós közegektől külön lehet választani és a szennyezéstől megtisztítani: a frakcionált, a vákuumban és vízgőzzel történő desztillálást, az extrahálást, kirázást, kisózást, szűrést, a szárítások módjait, kristályosítást.

Dr. Méhes Gyula: 1. Megemlékezés Paszlavszky Józsefről († 1919 szept. 21.). A II. főreáliskola ny. tanára, akadémikus, a Term. Tud. Társ. tiszteletbeli tagja. Melegszívű, megértéssel tanító tanár. Intézeti gyűjteményét főleg a hazai fauna és flóra példányaival tette teljessé. Intézete mellett botanikus kertet létesített a tanítás céljaira. A gubacsdarazsakkal tudományosan foglalkozott. Értekezései hazai és osztrák lapokban jelentek meg. 2. *Megemlékezés Dr. Deési Daday Jenőről* († 1920 ápr. 2.). A műgyemelen az állattan ny. r. tanára, akadémikus stb. Mikrofaunisztikai dolgozatainak száma 197, melyek hazai, angol, francia, német, svájci lapokban jelentek meg. Az általa leírt fajok száma 801. Gazdag szakönyvtára és gyűjteménye páratlanak mondható.

Nagy József 1. Egy egyszerű összeállítást mutatott be, mellyel a szöggyorsulás, forgató és tehetetlenségi nyomaték közötti összefüggést lehet kísér-

letileg igazolni; 2. Eljárásokat mutatott be a hang-interferencia, visszaverődés és elhajlás tümenényeinek objektív szemléltetésére; 3. Titkári jelentés; 4. Dr. Pintér Jenő tantervét ismertette a reális tárgyak szempontjából.

Oberle Károly a politikai számtan tanításáról tartott előadást. A tanítást az egyszerű kamatszámítás ismétlésével vezessük be. A takarékpénztári szokások ismétlésével áttérhetünk a $P=tr^n$ képlet kiaknázására; ezt kövesse a járadék felkamatolt és leszámított értékének meghatározása. A váltók és jelzálog-kölcsönök adják a következő témát. Végül az államkölcsönök és tőzsdei elszámolások ismertetésével fejezzük be a tárgyalást.

Dr. Papp Dezső a tanulók gyakorlati foglalkoztatásának főbb módjait fejtette ki; hogyan kell kihasználni a rajzolást, modellezést, agyagmunkát, kirándulásokat, gyűjtést stb. Részletesebben terjeszkedett ki a biológiai gyakorlatok anyag kiválasztására s feldolgozási szempontjaira.

Péchy Aladár azt fejtegette, hogy a fizikának a természettudományos gondolkodásmódot kell a tanulókkal elsajátíttatnia. A fizika tanterve revideálandó az anyag megrostálása szempontjából oly módon, hogy a tanulók a tudatos megfigyelést és kísérletezést megtanulják. A feldolgozásban lehetőleg érvényesüljön a történelmi és természetbölcséleti szempont.

Dr. Romsauer Lajos a »Metageometria« címen tartott előadásában érintette azokat a főbb momentumokat, melyek a mértant a tapasztalati tudományok sorából kiemelték és a szemlélettől teljesen független stúdiummá fejlesztették.

Somogyi Antal ismertette azokat az eljárásokat, amelyekkel az elemi elektromos kvantumokat meg szokták határozni kiemelve, hogy az ezen irányú vizsgálatok még nem bizonyították be ilyen kvantumok létezését. Bemutatásra került a Brown-féle mozgás az arany-colloid részecskében, az elektromosan töltött ultramikroszkópikus részek mozgása elektromos térben és a fénynyomás jelensége.

Dr. Somogyi Kálmán ismertette a VKM-től nyert megbízás folytán a tehetséges középiskolai tanulók továbbképző szemináriuma vegytani szakosztálya részére készült munkatervet.

Szűjártó Miklós előadást tartott a színes fotográfiákról, amelyen bemutatta az objektív úton való fényelemzést, a fényszűrők abszorpciós spektrumait, a kiegészítő színeket, az additív és szubtraktív eljárásokon alapuló színes fotográfiák mibenlétét és vetített több színes képet.

Vörös Cyrill dr.: »Az axiómák szerepe a geometria tanításában«. Kiemutálja a különbséget a tiszta és az iskolai geometria között; az iskolában tiszta-axiomatikus geometria tanítás lehetetlen, bár azokra nagy súly helyezendő. Kerülni kell a látszólagos, hamis bizonyításokat. Sokalja a középiskolai geometria anyagát; tanítsunk kevesebbet, nagyobb szabadsággal. A math. önképzőkörökön volna pótolható a többi értékes rész.

Dr. Wodeczky József a Saturnus gyűrűjének keletkezéséről és mibenlétéről alkotott mostani fogalmakat ismertette, kiemelve a Newton-féle gravitációs erő általános érvényét a csillagászatban.

EGYESÜLETI ÉLET.

Igazgatósági ülés.

1920. április 28-án.

Elnök: *dr. Lévy Ede*. Jegyző: *dr. Madai Gyula* főtítkáár
Jelen voltak: Sajó Sándor, Schmidt Márton, Takács György, Székely István, Koczogh András, Marczinkó Ferenc, Romsauer Lajos, Finály Gábor, Szentirmay Gizella, Liber Endréné, Ravasz Árpád, Patek Ferenc, Rados Ignác, Kisparty János, Theisz Gyula, Szóts

Gyula, Bozóky Endre igazgatósági tagok. — Pintér Jenő, Usetty Ferenc és Péch Aladár távolmaradásukat kimentették.

Elnök bejelentette, hogy március 31-én 16 tagú küldöttséggel tisztelgett Haller István kultuszminiszternél, Pekár Gyula és Imre Sándor államtitkároknál és Viszota Gyula ügyosztályvezető főigazgatónál. Erről Közlönyünk előző számában részletes tudósítás olvasható.

Bozóky Endre indítványozza, hogy az Egyesület delegáljon egy 20—25 tagból álló igazoló-bizottságot, melynek feladata lenne az egyesület tagjainak a proletárdiktatúra idején tanúsított magatartását megvizsgálni s javaslatot tenni a nemzetellenes gondolkodású és magaviseletű tagoknak az Egyesületből való kizárására. A javaslatot hosszabb vita követte. Végül az igazgatóság egy kisebb bizottságot küldött ki az ügy előkészítésére.

Elnök bejelenti, hogy illetékes helyen az elnökség előterjesztést tett a 400 koronás drágasági segélynek nyugdíjas kartársaink részére való folyósítása iránt. Ezzel a bejelentéssel kapcsolatban Sajó Sándor, Korpás Ferenc, Marcinkó Ferenc s mások részvételével élénk diskusszió tárgya volt azoknak a tanároknak visszas helyezete, akik a 30 évi szolgálat vállalásával mentek nyugalomba. Ezek a kartársaink nemcsak hogy lakbérnyugdíjban nem részesülnek, de a törvény intenciójának megsértésével még a minden közalkalmazottnak kijáró családi pótlékot is megvonják tőlük. A magyar tanárság ez ellen a méltatlan elbánás ellen erkölcsi ereje teljességével tiltakozik annyival is inkább, mert hiszen annak idején az egész tanárság a 30 éves szolgálat elvi alapjára helyezkedett s hogy szóbanforgó kartársaink ennek az elvi állásfoglalásnak gyakorlati következtetéseit is levonták: most méltán követelhetik ügyük számára az egyetemes tanárság védelmét. Az egyesület elnöksége ennek a sérelmes intézkedésnek megváltoztatása végett megteszi a szükséges lépéseket.

Haller István vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az 1919. és 1920. évre államsegélyt utalványozott az Országos Középiskolai Tanáregyesület részére. Az igazgatóság feliratban fejezi ki a miniszter úrnak köszönetét, kérve a jövőben is egyesületünknek támogatását.

Elnök jelenti, hogy az V. ügyosztály közvetlenül a miniszternek rendeltetett alá. Jelenti továbbá, hogy a tanárképzés is az V. ügyosztály ügykörébe helyeztetett át. Az igazgatóság kimondotta, hogy ez utóbbi nagyhorderejű lépés alkalmából külön felirattal fordul a miniszterhez. Így akar kifejezést adni részint örömeinek, részint annak a reményének, hogy e lépést mihamar a Tanárképzőintézet gyökeres átszervezése fogja követni. Gyakorlati tanférfiakat, nagy oktató multtal és tapasztalattal bíró középiskolai tanárokat kívánunk látni a Tanárképzőintézet katedráin, akik hivatva lesznek át-hidalni azt a szakadékot, amely eddig az iskola gyakorlati követelményei és az egyetem öncélú, tudományközlő rendszere között tátongott. Az egyetem maradjon továbbra is a tudománymívelés

abszolút magaslatán, viszont a Tanárképző dolgozza fel tantervszerű aprólékossággal a középiskolák teljes tananyagát megfelelő metodikai és didaktikai útmutatásokkal kísérve. Így nevelhetünk a jövőben tökéletes készütségű tanárnemzedéket, amely a tanítványok rovására menő kísérletezésekkel és metodikai tapogatódézsásokkal nem fog elfecsérelni hosszú esztendőket.

Székely István a budapesti kör megalakulásáról, *Romsauer Lajos* az Egyesület anyagi ügyeiről, *Finály Gábor* a segélyalap állapotáról tett jelentést, amit az igazgatóság tudomásul vett. A pénztárosi jelentéssel kapcsolatban az igazgatóság megállapította a Közlöny szerzői tiszteletdíját.

Kemény Ferenc választmányi tagságáról egészségi okokból lemondott. Sajnálattal vétetett tudomásul.

Székely István fölveti az Egyesület által már régebben elfogadott azon eszmét, hogy beiratkozás alkalmával az ország összes középiskoláiban minden tanulótól bizonyos díj szedessék be a Tanárok Nevelőháza javára. Az igazgatóság a javaslatot helyesnek találván, utasítja az elnökséget: forduljon ez ügyben sürgős beadvánnyal a miniszterhez, hogy a gyönyörű tanári álm gyors megvalósítása ekként mintegy intézményesen biztosítva legyen.

Elnök megemlékezik azokról a miniszteri nyilatkozatokról, melyek a fővárosi iskolák államosítását helyezik kilátásba. Az igazgatóság a készülő kormányintézkedést megnyugvással veszi tudomásul, mert nemzeti, valláserkölcsi s fegyelmi okokból ez a gazdasere immár elodázhatatlan. Fővárosi kartársaink szerzett jogait természetesen nem kívánja senki érinteni, de szociális szempontból is üdvös dolognak kell tartanunk, ha a jövőben idősebb, vidéki tanár s tanító kartársaink, akiknek iskolázni való gyermekeik vannak, az államosítás révén módot nyernek az ország fővárosában való elhelyezkedésre.

A főtitkár végül jelentést tett 4 kilépésről és 95 új tag be-
lépéséről.

Dr. Madai Gyula.

Budapesti Tanári Kör.

A »Budapesti Tanári Kör« 1920 május 6-án tartott ülést dr. Székely István elnöklete alatt. — A napirend előtt az elnök fájdalmas, de önérzetes hangon emlékszik meg a párisi legfőbb tanácsnak csak az imént érkezett döntéséről, mellyel hazánk feldarabolásához hozzájárult. Egyedül maradtunk a népek tengerén, de ez az elhagyatottság fogja megacélozni erőnket, ez a tudat fog egyesíteni bennünket.

Dr. Székely István visszapillantva a proletárdiktatúrára, megállapítja, hogy e körben destruktív elemek nem működtek, csupán egy csekély töredék volt az, mely mindig akkor jelent meg a láthatáron, mikor nemzeti ideáljaink ellen tüntetni kellett. A vidéki tanárság megmétélyezése azonban nem sikerült. Közös munkára szólítja valamennyi tanártársunkat, kik erre való jogukat az úgynevezett proletárdiktatura alatt el nem veszítették.

Az állam szomorú pénzügyi helyzete mellett is foglalkoznunk kell anyagi ügyeink rendezésével. A tanár munkássága nem ér véget a kathedrán. Folyóiratok, könyvek legnagyobb részét tanárok munkái, a társadalmi és tudo-

mányos egyesületek igazi fenntartói a tanárok s mégis a folytonosan fokozódó drágaság mellett már oda jutottunk, hogy — a kényelmet és kultúrát persze már kikapcsolva életünkéből — a legigénytelenebb megélhetés nehézségeivel küzdünk. Követeljük, hogy tisztességes megélhetésünk biztosításával adja meg az állam nekünk azt a külső díszet, amit munkásságunk révén megérdemlünk. Követeljük a nyugdíjazások által teremtett igazságtalanságok kiigazítását. Részletes programot nem ad, mert nem tudjuk, mit követel a jövő. Addig is neveljük ifjainkat bosszúra, nem pedig nemzetközi szeretetre. A kö-zépiskola és polgári iskola egyenjogúsítása ellen tiltakozunk. Követeljük a drágaság letörését és egyenlő elbánást a többi köztisztviselőkkel. — A kolle-giális érzés fokozására hívja fel még a kartársakat s az ülést megnyitja:

E tartalmas, mély gondolatokban bővelkedő megnyitó után, mely híven tükröztette vissza a tanárság lelkében élő önérzetes elkeseredést, *Szöts Gyula* tartott felolvasást »A mi ügyünk«-ről. Az élelmi- és ruházati cikkek sürhetetlen drágasága folytán lelki szükségleteinket a legkisebb mértékben sem vagyunk képesek kielégíteni. Minden bajunk főoka az, hogy nem volt öntudatos, nemzeti, szociális politikánk. E tévedésünket állítsuk a jövő szolgálatába, terjesszük a szeretet világnézetét és hazug profétáinkat dobjuk féltre! Fokozzuk a magyar intelligenciát, hogy szellemi fölényünk előtt hajtsanak térdet a nemzetiségek.

Az elhangzott felolvasáshoz a következő hozzászólások történtek:

Dr. Koczogh András sérelmesnek tartja, hogy a bírák státusa jobb mint a tanároké, sőt az ú. n. kebelbeli tisztviselők is igazságtalanul kedvezőbbben lépnek elő. Az ötödéves korpótléknak ötszörösére emelését kéri, valamint a progresszív tandíjfizetés behozatalát.

Magyar Sámuel sajnálattal állapítja meg a jelenlévők csekély számát. A kategorizálás ellen emeljük fel szavunkat. Ne tűrjük, hogy hazafiság és munkásság tekintetében valakit élénkbe helyezzenek. Jóléti bizottság fel-állítását sürgeti, mely a tanárság állandó anyagi ügyeit intézze.

Kimmach Ödön a felekezetről töltött szolgálati éveknél az előlépésnél való beszámítást kívánja, valamint azt, hogy a nyugdíjba menő tanár egy fizetési osztállyal lépjen elő.

Dr. Lévay Ede jelenti, hogy OTE március 28-iki közgyűlése után küldöttségileg jártak a miniszternél, de — sajnos — örvendetes eredményről nem számolhat be, amennyiben a pénzügyminisztériumban irántunk jóindu-a tot nem lehet tapasztalni. Kívánatos volna, ha a »Budapesti Tanári Kör« is-mételten nyomtatékosan kéréne anyagi ügyeink rendezését. Kéri az elnököt, hogy a norvég szeretetadomány ügyében illetékes helyen járjon el.

Dr. Kaufmann György indítványozza, hogy keressük meg a Közszolgálati Alkalmazottak Nemzeti Szövetségét, hogy emelje fel szavát az általános tiszt-viselői nyomor ellen, mert nem izolálva, hanem csak együttes erővel remél-hetjük bajaink orvoslását.

Sajó Sándor és *Dr. Marcinkó Ferenc* hasonló értelmű felszólalásai után a kör elhatározza, hogy az elnökség a miniszter elé járul és ismételten feltárja előtte a tanárság végső elkeseredését.

A jelenlévők önkéntes jelentkezése alapján *Irsik József dr.* elnöklete alatt a gazdasági bizottság tagjai lettek: *Bernolák Kálmán, dr. Jámor György, Magyar Sámuel.* E bizottság és a Közs. Alk. Nemz. Szöv. között a kapcsola-tot *Hlavaihy Imre* fogja fenntartani.

Kisparti János dr. kéri az elnökséget, hogy járjon el a miniszternél aziránt is, hogy a tanárság kedvezményes jegyekhez jusson az Operában és a Nem-zeti Színházban.

A kör ily értelemben határoz.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést bezárja.

Dr. Rochlitz Zoltán jegyző.

Debreczeni Kör.

Több mint egyévi szünetelés után tartotta körünk első s egyszersmind alakuló gyűlését. Az ülést *Gulyás István dr.*, körünknek 1918 nov. 23-án megválasztott elnöke, O. K. T. E.-nek a forradalmi időkben volt vidéki al-elnöke nyitotta meg. Elnöki beszámolójában hangsúlyozta, hogy a nehéz időkben tisztársaival egyetemben mindent elkövetett az iskola és a tanárság érdekeinek megvédelmezésére: oltalmazták az iskolát a napi politika szenny-nyes áradatától, tiltakoztak a forradalmi tényezőknek az iskola erőszakos felfogatására irányuló támadásai ellen. Vezetése alatt a Debreczeni Tanári Kör három irányban igyekezett véleményének kifejezésével a fenyegető áramlatok ellen védekezni, ú. m.: 1. fizetésrendezés, 2. függetlenségünk megtartása, 3. iskolaszervezés.

Fizetésrendezés tekintetében folytatta évtizedes küzdelmét a létminimum elnyeréséért. Az 1918. év nyarán megtartott IV. országos középiskolai tanári kongresszuson felállított követelmények teljesítését kívánta a forradalmi kormánytól.

Védte a tanári függetlenséget: tiltakozott a tanárságnak a szakszervezetbe való kényszerítése ellen.

Az iskola ellen intézett rendszeres szocialista támadások legforróbb idején óvást emelt a magyar nemzeti közoktatás szervezetének felfogatása ellen.

Felpanaszolja, hogy egyházi fennhatósága előtt vádat emeltek ellene vallás- és egyházellenes kommunista viselkedése címén s e vádban forradalmi szélsőségekkel vádolták meg a tanári kört is. A vádat azonban a vizsgálat folyamán elhárította magáról és a tanári körről és a egyházkerületi bíróság felmentő ítéletet hozott. A jogerős ítéletet egyik helyi lap a közvéleményhez felebbzte meg s kívánta állásától való megfosztását. E lap ítéletét megfellebbezi a legilletékesebb közvéleményhez, a Debreceni Tanári Körhöz, egyszersmind bejelenti tisztársai nevében is a kör vezetéséről való lemondását. A közgyűlés *Gulyás István dr.* beszámolóját és a tisztikar lemondását hozzászólás nélkül tudomásul vette.

Nyáry Béla titkár részletesen beszámol a Kör 1918—19. évi működéséről. Az 1918 nov. 23-án tartott alakuló közgyűlésen lemondott *Dóczi Imre*, körünknek évek hosszú során át nagyérdemű elnöke s a kör új tisztikart választott.

Az alakuló gyűlésen kívül a forradalmi időszakban még három gyűlést tartott tanári körünk, amelyeken az iskolát és a tanárságot érdeklő korszerű kérdéseket tárgyalta s vitatta meg. Működését azonban egyre vérszegényebbé fennállását feleslegessé tette egy új alakulat: Nevelőmunkások Szövetsége. Majd jött a Moloch: a szakszervezet, elnyelte mind a két egyesületet. Körünk elnöksége még egyszer 1919 márc. 23-án összehívta a helybeli középfokú tanintézetek tanárságát s kimondta a diktatúra támogatását. Az egyhónapos proletárdiktatúrát követte az oláh megszállás, a szörnyűséges balkán iga, amikor is körünk feltámasztására nem is gondolhattunk.

Reithoffer Rezső pénztáros betérjeszti elszámolását. Körünk vagyona hadi-kölcsönkötvényekben, pénztári elismervényben, betétben, készpénzben 741.61 K.

Kollventz Rezső főreáliskolai tanár javaslatára körünk egyhangú határozattal következőképen alakítja meg tisztikarát: Elnök *Karay Sándor* ref. főgimn. igazgató; alelnökök: *Koncz Aurélné* ref. leányközépiskolai igazgató és *Zivuska Jenő* áll. főreáliskolai tanár; titkár: *Majoros Béla* áll. főreáliskolai tanár, jegyző: *Papp Ferenc dr.* ref. leánygimn. tanár; pénztáros: *Reithoffer Rezső* tanker. főig.-hoz beosztott középiskolai tanár.

Karay Sándor elnök megköszöni úgy a maga, mint tisztársai nevében a kör bizalmát, ígéri, hogy e bizalmat a tanárság, a kör ügyeinek s a magyar tanügynek lelkiismeretes szolgálatával fogja meghálálni. Az elnöki tisztség betöltése oly előd után, mint *Dóczi Imre*, aki a Debreceni Tanári Kört oly magas színvonalra emelte, még rendes viszonyok között is nehéz, ma különösen az. Aggodalommal tölti el az a körülmény is, hogy a forrongás időszaka alatt csak néhányadmagával maradt a destruktív irányzatok elleni küzdelemben. A forradalom hullámai ma sem simultak el, mérsékletre hajló

gondolkozásával a Debreceni Tanári Kört e kör tisztos hagyományainak megfelelően a józan középúton kívánja vezetni. Nehéz tiszte betöltésében kért a kör tagjainak hathatós támogatását.

Körünk az elnök indítványára annak a mélyeséges tiszteletnek és hálának, mellyel *Dóczy Imre*, a Debreceni Tanári Kör nagynevű volt elnöke, a magyar tanügy egyik legkiválóbb vezére iránt viseltetik, abban a formában adott kifejezést, hogy *Dóczy Imrét* örökös tiszteletbeli elnökévé választotta.

Bessenyei Lajos dr. hivatkozással a belügyminiszter rendeletére, indítványozza, hogy a kör elvileg mondja ki tagjai igazolásának szükségességét.

Karay Sándor elnök, mivel az indítvány a tárgysorozatban nem volt felvéve és mivel ez irányban a központtól kívánna utasítást, az indítvány érdemleges tárgyalásának a következő ülésre való elhalasztását javasolja.

Ady Lajos, Kardos Albert dr., Horvay Róbert hozzászólása után a kör elnök indítványát fogadja el s megbizza, hogy az igazolási ügy tárgyalásához szükséges iratokat s információkat szerezze be. *Dr. Papp Ferenc* jegyző.

KRÓNIKA.

A tizenkettedik órában! Mai számunk egyik cikkében *Sajó Sándor* mindnyájunk lelkéből beszél, amikor szóvá teszi azt a semmiképen meg nem érdemelt és semmivel meg nem indokolható bánásmódot, melyben jogaikhoz ragaszkodott kartársainkat a kormány részesítette. Azonban súlyos kötelességet mulasztanánk el, ha nem közvetlenül egyuttal azt az immár rettenetesen fájdalmas jajszót, mely a létért való küzdelemben a küszöbön levő teljes megsemmisülés pillanatában elhagyja ajkunkat. Soha még társadalmi osztály nem viselte el heroikusabb lélekkel a keresztet, melyet vállaira a nehéz viszonyok s a meg nem értés raktak, mint napjainkban a magyar köztisztviselői kar s ennek kebelében a magyar tanárság. Eddig, mivel ismerjük az ország nehéz helyzetét, csak sóhajtoztunk, s megértésért könyörögtünk. Válaszul részvételtjes szavakat s száz meg száz sebünkre itt-ott egy flastromot kaptunk. De semmi komoly intézkedés nem történt, hogy abból a nyomorból, ahová néhány év alatt lesülyedtünk, csak valamennyire is felemeljenek minket. S keserűségünket még csak növeli, ha azt látjuk, hogy a magyar állam sem egyformán mostoha minden tisztviselőjével szemben. Vannak olyan alkalmazottai, akiket olyan fajsúlyú munkáért, mely semmiesetre sem magasabb a mienknél, kétszeresen, háromszorosan fizet meg.

Az intéző körök feladata, hogy ne csak a mának éljenek, hanem preventív intézkedésekkel elejét vegyék a bekövetkezendő bajoknak. Már is láthatók olyan elszórt jelenségek, amelyek ha általánosakká válnak, ha idejekorán meg nem szűnnek, mérhetetlen kárára válhatnak egész közoktatásügyünknek, s egyúttal a jövő nemzedéknek. Ezt megakadályozni, az életküzdelmekben már-már elmerülő rendünkön segíteni, a megélhetésre módot adni, nemcsak emberi, hanem államférfiúi kötelesség is. Mi ezt várjuk, de azt is ki kell jelentenünk, hogy a legjobb akarat mellett sem várhatunk soká. A magyar iskola és a magunk érdekében nyomatékosan ajánljuk a kormányzat figyelmébe elviselhetetlen sorsunkat. Itt a tizenkettedik óra! Most még segíthet rajtunk, de tartunk tőle, ha soká jön a segítség, akkor, bárhogya is akarják majd, nem fognak már tudni talpraállítani minket.

KIMUTATÁS

a Tanárok Nevelő Házára 1920 márc. 1. óta befolyt összegekről:

A Wagner Manó-féle főgimn. tanulóifjuságától	1450— K
A löcsei kir. kath. főgimn.-tól alapítvány fejében	1000— »
A zsolnai áll. főreáliskolától » »	665— »
A szentgotthárdi áll. főgimn. 1000— K-ás alapítványának még hiányzó összege fejében	800— »
A szentgotthárdi áll. főgimn. ifjuságának második 1000— K-ja fejében	1000— »
Másodfokú fegyelmi büntetéssel sujtott középiskolai tanárok fizetésének terhére a székesfehérvári és szekeszerdi állampénztártól	963.36 »
A sümegi áll. reáliskola tanári testülete az 1000— K-ás alapítvány II. részlete fejében	130— »
Az aszódi ág. h. ev. Petőfi-főgimnázium tanári kara 1000 K-ás alapítványának III. részlete fejében	166.68 »
A debreczeni áll. főreáliskola tanári testülete alapítvány fejében	435— »
Dr. Lévy Ede főreáliskolai igazgató adományá	100— »
Rados Ignác » c. » »	50— »
Összesen: ..	6760.04 K

Budapest, 1920 május 28.

Dr. Romsauer Lajos,
pénztárnok.

Dr. Ottó József †.

1861—1920.

Ismét egy hazáját és hivatását rajongóan szerető, embertársait megbecsülő, derek, buzgó kartársunk dült ki az élők sorából. Dr. Ottó József a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba beosztott tanker. kir. főigazgatót f. évi május hó 26-án kísértük el utolsó útjára, a rákoskeresztúri temető halottas házából. Dr. Ottó József egyike volt azoknak a férfiaknak, akiket érdemes munkásságuk, szerénységük és jószívűségük, mindenkivel szemben tanusított udvarias magatartásuk, az igazságos ügyek jóindulatú támogatására mindenkor megnyilvánuló készségük miatt általános tisztelet, nagyrabecsülés és szeretet vesz körül. Tanári pályáját az V. ker. áll. főreáliskolában kezdte meg 1884-ben. Egy negyedszázadon át működött ezen intézetnél s szerzett elvéihetetlen érdemeket a testnevelés ügyének előbbrevitele terén. Az a tornatanítás, amit ő az V. ker. főreáliskolában végzett, úgyszólván mintául szolgált az egész ország tornatanítása számára. Az ő kezdeményezésére, indult meg a játéknak ténfoglalása a régebben kizárólagos jogosultságú rendgyakorlat és szertornázás korlátozásával, valamint az ő intézetéből indult ki a svédornagyakorlat elterjedése is. Az említett iskolában ő rendezte be és szerelte fel a tornatermet, amely a maga nemében ma is a legkülömbek egyike s idők folytán nem új tanterem felállításánál szolgált minta gyanánt. Kiváló tornatanári hivatottsága révén a versenyeken tanítványaiival, akik hálás szeretettel követték utasításait, nagyszámú diadalt aratott. Érdemes munkásságát a felsőbb hatóságok s az ifjúság testi nevelésével foglalkozó egyesületek is méltányolták. Az 1911. évben a testnevelési ügyek előadója lett a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban, ahol már szélesebb hatáskörben fejthetett ki hasznos működést a testnevelés érdekében. Tette is ezt teljes odaadással s az ügynek minden intézkedésében megnyilvánuló meleg szeretetével. Itt 1914-ben igazgatóvá, 1918-ban tanker. kir. főigazgatóvá neveztetett ki. Neki nem voltak irigyei; pályáján tett előrehaladásáról mindenki örömmel vett tudomást s egy munkában eltöltött élet megérdemelt jutalmának tekintette emelkedését. Irodalmi működést is fejthetett ki. Egy értekezése »I. Mátyás küldiplomáciájá»-t ismertette; számos

cikke jelent meg a »Tornaügy«-ben, melynek éveken át társszerkesztője volt; felolvasásokat tartott »a játékról a testnevelésben« címen s egyéb testnevelési kérdésekről is. Jóformán nincs a testnevelés ügyével kapcsolatos egyesület, melynek buzgó működő tagja ne lett volna életének újszólván utolsó percéig, mert hiszen halálát alig pár napi betegség előzte meg. Ravatalát tisztelői, barátai, volt kartársai s hálás tanítványai vették körül. A vallás- és közoktatásügyi minisztériumból Imre Sándor államtitkár, Viszota Gyula ügyosztályfőnök, Vajdinger Gyula és Gyulai József osztálytanácsosok, Friml Aladár és Benisch Artur igazgatók, Orbán Gusztáv számvevőségi főtanácsos stb. vettek részt a temetésen. Ott voltak a budapesti középiskolák igazgatói, a tornatanárképző-intézet tanárai és tanítványai, a különböző sportegyesületek képviselői. A gyászszertartást Krywald Ottó hittudományi szakfelügyelő végezte, s a ravatalnál és a sírnál a minisztérium nevében Friml Aladár, majd az egyesületek és kartársak képviselői mondtak búcsúbeszédet. Ottó József 35 éven át volt buzgó tagja egyesületünknek. Tagjaink nevében Léway Ede elnök mondtott búcsúbeszédet sírjánál. — Tisztelet, megbecsülés, szeretet kíséerte Ottó Józsefet utolsó útjára s áldásos működése hosszú időn át fenntartja emlékét az utódok között.

Salamin Kelemen †.

Salamin Kelemen, nyug. áll. főreálisk. tanár, életének 87. évében, f. é. február havának 4-én, elhunyt Körmöczbányán.

Nem hazánkban pillantotta meg először a napvilágot és nem magyar szó volt az első, mit édesanyjától hallott. Franciának született, de a magyar nemzet és a magyar föld iránt érzett szeretete magyarrá tette.

Svájc francia részének Chippis helységében született 1833 szept. 1-én.

Két esztendő volt, mikor szülei, két fiokkal (az idősbik, Leo, szintén a tanári pályára lépett és utóbb a soproni állami főreáliskola igazgatója volt) elhagyva hazájukat, hazánkba jöttek és Budapesten telepedtek le. Itt atyja, Salamin Márton, csakhamar jó hírnévnek örvendő s keresett francia nyelvtanítónak lett.

Fiai az ország fővárosában töltötték ifjúságukat és végezték iskoláikat. A most elhunyt 1847-ben végezte a kegyesrendiek budapesti főgimnáziumában a VI. osztályt. Az 1847/8-ik iskolai évben, mint akkor mondták, filozófus volt.

Elhangzottak ezek a szavak: »A haza veszedelemben van!«

Bátyja, ki csak egy esztendővel volt nálánál idősebb, beállott honvédek és vitézül küzdött új hazája szabadságáért dicsőséges szabadságharcunk végéig.

Ő is honvéddé akart lenni, de fiatal kora s gyöngé testalkata miatt, nagy szomorúságára, nem vették be a honvédek közé.

Mínthogy az osztrák önkényuralom mindazokat üldözte, akik nemes önvédelmi harcunkban részt vettek, vagy a magyarság pártjához tartoztak, sem bátyja, sem ő nem végezhetette el nyilvánosan egyetemi tanulmányait. Magántanulás útján tanultak. Az életben és az iskolában elsajátították a magyar, a német és a latin nyelvet, otthon pedig csak franciául beszéltek. Nyelvi és egyéb ismereteik alkalmassá tették őket arra, hogy előkelő magyar családok házában nevelősködjének.

A most elhunyt utóbb középiskolában is tanított. A francia nyelvet tanította Pécsen, azután Budapesten.

Az 1860/1-iki iskolai évben, az október 20-iki úgynevezett »Diploma« kiadása után, a hazai középiskolákban működő cseh, morva s osztrák tanárok helyébe magyar tanárokat nevezett ki az 1848-iki törvények ellenére újra felállított Helytartó Tanács. A budai főreáliskolában akkoriban afféle reáliskolai tanárképző-intézetet állítottak fel, melynek növendékévé lett a most elhalt is. Ebben az intézetben tett tanári vizsgálatot a természettan- és vegytanból. Ezután állami ösztöndíjat nyert, hogy a vegytan tanulását a budapesti egyetemen folytassa. Két iskolai évet töltött Than Károly vezetése alatt a budapesti egyetem vegytani intézetében, mely idő alatt több értekezést is,

írt, melyek a Természettudományi Társulat Közlönyében jelentek meg. Ugyan-
ebben az időben szerkesztette — bátyjával, Leóval — Ollendorf francia nyelv-
tanának magyar kiadását is.

1863 szeptember 21-én nevezte ki őt a Helytartó Tanács a körmőci,
akkor még császári és királyi alreáliskola rendes tanárává.

Harminc évig, 1893-ban való nyugalomba vonulásáig, volt, az utóbb
magyar állami főreáliskolává lett körmőci középiskolának bugzó tanára s
az 1868/9-iki s 1869/70-iki iskolai évben helyettes igazgatója.

Szaktárgyain kívül nagy kedvvel és nagy sikerrel tanította a francia
nyelvet is.

Nemcsak az iskolában, hanem a közélet terén is serényen munkál-
kodott.

Tagja volt Körméc városa képviselőtestületének; a Felvidéki Magyar
Közművelődési Egyesületnek; a Körmőci Magyar Egyesületnek, melynek
estéin többször tartott szakmájából szóbeli előadást, egynéhány évig elnöke
is volt, közgyűlésen felolvasott elnöki megnyitói megjelentek nyomtatásban
az Egyesület évi jelentéseiben; az Országos Középkisiskolai Tanáregyesületnek;
a Természettudományi Társulatnak; a körmőci állami főreáliskola tanuló
tápinzetének (alumneum) és alapító s utóbb tiszteletbeli tagja a Körmőci
Kath. Legényegyesületnek.

Bellaogh Aladár.

Elhunyt kartársak. A következő kartársaink elhunytáról értesültünk:

Zsoldos Benő, a sárospataki ref. főgimn. nyug. tanára, 1919 június 24-én,
72 éves korában.

Perger Kálmán szentgotthárdi áll. főgimnáziumi rendes tanár, 1920
május 6-án, életének 45., tanári működésének 17-ik évében Grazban.

Dr. Miklós Ferenc budapesti IV. ker. közs. főreáliskolai tanár 1920 áp-
rilis 8-án 51 éves korában, tanári működésének 20-ik évében.

Dr. Gerő János budapesti X. ker. kőbányai áll. főgimn. tanár, író és lap-
szerkesztő, 1920 április 26-án, életének 47., tanári működésének 17-ik évében.

Haugh Béla, nagykállói áll. főgimnáziumi igazgató, 1920 február 11-én,
életének 49-ik, tanári működésének 26-ik évében.

Dr. Ottó József, a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba beosztott
tanker. kir. főigazgató, 1920 május 22-én, életének 58-ik évében.

A nyugdíjazott kartársak lakbérnyugdíja és drágasági pótléka.

Lépten-nyomon halljuk, olvassuk, hogy a magyar tanárság és
tanítótság munkáján fordul meg a nemzeti jövő sorsa; beszélnek arról
s mindenki nagyon jól tudja, hogy a területi integritás visszaszerzésé-
ben egyik leghathatósabb fegyverünk a magyar kultúrának szom-
szédainkénál nagyobb fajsúlya. S mégis keservesen kell tapasztalnunk,
hogy ahol csak mód kínálkozik, bizonyos intéző körök nemcsak hogy
nem bánnak velünk avval a figyelemmel, melyet hivatásunknál fogva
joggal elvárhatunk, de még a többi tisztviselőnél is hátrányosabb hely-
zetbe juttatnak minket.

Nem beszélve arról, hogy milyen érzéseket vált ki a tanárból az a
tudat, hogy mivel annak idején szerzett jogaihoz ragaszkodni meré-
szelt, a mostani szörnyű viszonyok között, ő az egyetlen a nyugdíjazott
tisztviselői kategóriák sorában, aki lakbérnyugdíjat nem kap. Szóval
mostoha gyermek. De az már egyenesen felháborító, hogy újabban
az 1912-i nyugdíjtörvénynek reánk kedvezőtlen intézkedését még
avval is súlyosbították, hogy a nyugdíjba menő kartársaktól még a
családi pótlékot is megvonják. Elnökségünk sürgős beadványban kérte
ez utóbbi sérelem orvoslását, s kérte egyúttal az 1912. évi nyugdíjtör-
vény sérelmes intézkedéseinek megváltoztatását. Merjük hinni, hogy
a közoktatásügyi kormány, melynek jóakarataról most meg vagyunk

győződve, meghallgatja kérésünket s egyszer s mindenkorra véget vet annak az elégtelenségnek, melyet e méltatlan és jogfosztó intézkedések a tanárság lelkében elültettek.

Választmányi tagok választása. Az új alapszabályok szerint minden olyan főgimnázium, reáliskola, leányközépiskola és főiskola, melyben legalább 10 egyesületi tag van, ezen 10 tag után egy választmányi tagot küld az egyesület választmányába. Felhívjuk ez úton is a tanári testületeket, hogy e választásokat ejtsék meg s az eredményről az egyesület főtájkárát értesítsék.

Hadviselt tanárok ügye. Azon hadviselt kartársaink, akiket még eddig nem neveztek ki, méltán várják nagy türelmetlenséggel, hogy végre egyszer révbé jussanak. A Hadviselt Tanárok Egyesülete minden emberi lehetőséget megtesz, hogy a rideg finandális szempontokon egyszer a méltányosság és az igazság is győzelmet arasson. A közoktatási kormány nagy megértéssel támogatja és képviseli a hadviselték ügyét a pénzügyminisztériumnak a szomorú pénzügyi helyzettel megokolt non possumusával szemben. Ezt a non possumust itt nagyon is nem helyén alkalmazza a pénzügyi kormány. Ha szegény társaink nem a lövészárokban, hanem itthon ültek volna, ma már ott lehetnének, ahol itthon maradt szerencsésebb évtársaik: régen rendes tanári állást töltenének be. Lehetetlen, hogy épen azok, akiknek annak idején a haza háláját helyezték kilátásba, most ennek az ellenkezőjét legyenek kénytelenek tapasztalni. Újabb időben mintha némi megértés lenne érezhető a pénzügyi kormányzat képviselőjénél s van némi biztató kilátás, hogy egyelőre azokat, akiket ez leginkább megillet, ki fogják nevezni.

Megüresedett állások betöltése. Hosszú idő óta nincs kinevezés. Nemcsak új tisztviselőket nem neveznek ki, de még az elhalálozás vagy nyugdíjazás következtében megüresedett állásokat sem tölti be a kormány, bár erről a törvény világosan intézkedik. Elnökségünk külön és külön megokolt beadványban kérte a minisztériumot, hogy a mostani nehéz viszonyok között legalább az előléptetéssel járó — igazán kis — előnyöktől ne üssék el kartársainkat, s hogy a megüresedett állásokat az arra méltókkal töltsék be.

A nyugdíjtörvény revíziója. A miskolci kör május 30-án tartott üléséből kifolyólag kérte az egyesület elnökségét, hogy a nyugdíjtörvény revízióját minden rendelkezésre álló eszközzel szorgalmazza. A kör kívánja: az összes illetményeknek nyugdíjba való beszámítását, az özvegyi nyugdíj, gyermekneveltetési és temetési járulékok felemelését s főleg a 30 évi szolgálati idő visszaállítását. A miskolci kör közöhaajt kifejező kívánságaival az igazgatóság legközelebbi ülésén foglalkozni fog.

Felhívás a körökhöz. A köröket kérjük, hogy az ülések jegyzőkönyveit a közlönyben való közzététel végett a szerkesztőségnek küldjék be.

A vizsgálati díjak felemelése. Egyesületünk elnöksége sürgős beadványt intézett a vallás- és közoktatásiügyi miniszter úrhoz s kérte a ma már nevetésesen csekély vizsgálati díjaknak felemelését. A miniszter úr teljesítette az egyesület kívánságát s a vizsgálati díjakat a következőképen szabta meg: 1. Felvételi vizsgálat díja tárgyanként 30 K, azok a nyilvancs tanulók, akik

tanév közben az addig végzett anyagból tesznek felvételi vizsgálatot, a díj felét fizetik. 2. A magánvizsgálat díja 1—1 tárgy után 50 K. Összevont vizsgálat esetén a vizsgálati díjak osztályonként külön fizetendők, a vizsgálat osztályonként külön is tartandó. 3. Rendkívüli időben tartott magánvizsgálatért a vizsgálati díj másfélszerese fizetendő. 4. Érettségi vizsgálat díja rendes tanulóknál 100, magántanulóknál 200 K. 5. Magántanulók javító vizsgálatért —jótékony célra — tárgyanként 25 koronát fizetnek.

Középiskolai bizonyítvány-másolatokért 20 K., érettségi bizonyítvány másolatért 40 K, latin fordításért 50 K fizetendő.

A feltandíjmentességre jogosultak a tanári testület által a magánvizsgálati díj fele alól felmentendők, ha vagyontalanok s kellően megokolják, miért tértek magántanulásra. Ugyanúgy felmentendők a megszállott területről jött vagyontalan magántanulók is.

A Magyar Humanisztikus Gimnázium Hívei Egyesületének előadási sorozata. Április 16-ától május 21-ig minden pénteken nagy közönség jelenlétében tartotta fentebbi egyesület felolvasó üléseit az Akadémiában. Az előadások tárgyai a humanisztikus tanulmány és világnézet, a latin nyelv és európai műveltség, klasszikus tanulmány és filozófiai műveltség, végül egy tanulmány a görög demagógia köréből voltak. Minket, középiskolai tanárokat főleg *Viszota Gyula* ügyosztályfőnöknek és *Friml Aladár* igazgatónak előadásai érdekelték. Az első a humanisztikus gimnázium jogosultságáról, utóbbi a pedagógiai problémák revíziójáról érkezett. Mindkét előadás után a *Pintér-féle reformtervezettel* kapcsolatban élénk és tanulságos vita indult meg, amelynek fonalán sok és érdekes hozzászólásban volt részünk. Az Egyesület egyébként a hat előadásnak, valamint a vitának bő kivonatban való közlését jövő közleményében közzéteszi. Ennek ismertetésére a közlemény megjelenésekor még visszatérünk.

A budapesti tankerület iskoláinak »Értesítő«-i. A mult évi szünetelés után ez évben a budapesti tankerület iskoláinak »Értesítő«-i ismét meg fognak jelenni. Igaz, hogy csak 1—1 ívnyi terjedelemben, de a főigazgatóság által megadott új és egységes szempontok szerint szerkesztve, mégis módot fognak nyújtani arra, hogy egyrészt az intézetek történetéről, másrészt a legutóbbi két iskolai év életéről képet alkothassunk magunknak.

Bizonyítványkiállítási díj. Az osztályfőnökök terhes munkájának némi honorálására több felekezeti iskolánál szokásban van, hogy a tanulóktól bizonyítványkiállítási díj fejében bizonyos összeget szednek. Az elnökség a küszöbön levő tandíjmelést alkalmasnak látta arra, hogy a minisztériumtól kérje e szokásnak az állami iskolákba való bevezetését. Az előterjesztés szerint a tanulók az év végén 20 korona díjat fizetnének, melynek $\frac{9}{10}$ -része az osztályfőnököt, $\frac{1}{10}$ -része pedig az igazgatót illetné.

Nyilvánossági jog. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a budapesti Sophianum leánygimnázium I—VIII. osztályainak a nyilvánossági jogot és az érettségi vizsgálat tartásának jogát; a kaposvári társulati felső leányiskola I—II. osztályainak a nyilvánossági jogot az 1919—20. tanévre megadta.

Latin nyelvi verseny. A latin nyelvi tanulás és tanítás sikerességét előmozdítandó, a *Magyar Humanisztikus Gimnázium Híveinek Egyesülete Bartonic Géza* tb. elnök javaslatára minden év őszén a lefolyt tanév végével hazai nyilvános középiskolán érettségi vizsgálatot tett tanulók között *latin nyelvi versenyt* rendez. A verseny tárgya: fordítás latinból magyarra. A versenyen készült két legjobb dolgozat jutalomdíjban részesül. Jutalom csak oly dolgozatnak ítéltethő oda, mely a latin szöveget tökéletes tartalmi hűség mellett kifogástalan magyar stílusban adja vissza. A kitüntetett dolgozatok betűszerinti hűséggel alkalmas helyen (pl. az Egyet. Phil. Közlöny mellékleteként) közzéteendőek.

Iskoláink elnevezése címmel a Közlöny 42. l. rövid híradás jelent meg, amelyet legyen szabad a következő, iskolatörténeti érdekességű adattal kiegészíteni. Az »Egyetértés« 1891 márc. 29. sz.-nak tanügyi mellékletén vezetô helyen »Javaslat középiskoláink elnevezését illetôleg« címmel cikket közöltem, amelynek végén a következő két pontot ajánlom a tanügyi kormány figyelmébe: »1. Dolgoztasson ki egy tervzetet az állami s többi középiskolák el-

nevezését illetőleg oly módon, hogy minden címbe, a helyi viszonyok figyelembe vételével, egy kiváló hazafi (alapító, államférfi, tudós, költő, pedagógus) neve felvéssék. 2. Engedélyezzen évente egy napot az iskola eme védnöke emlékének méltó megünneplésére». *Kemény Ferenc.*

KÖNYVSZEMLE.

Sajó Sándor: Tegnaptól Holnapig. Ujabb költemények.
Budapest, 1920. Franklin-Társulat kiadása.

— Világosan látom lüktető szívét! Nemzete szerint élesen meghatározott, bús magyar szívét.

Sajó Sándor önmagát marcangoló, magáért is, de inkább másokért szenvedő magyar szív. Saját, egyéni fájdalomról, csalódásairól hangfogóval szól, de nemzete veszedelme harsány érczengésre, vészkonkatasra riasztja. Föl-ocsodik, erőre kap, aki meghallja. Körülnéz, hol ered a vész — és munkára fel! Kit hova végzete állított a várfalon. Itt dárda lesz a kaszából, a kapából meg buzogány és ha omlik a kőfal, a dacos magyar kebel páncéllá acélozódik a haza védelmére!

A haza az ő műzsája.

Síralynak mondja magát — hozzátesszük — a pusztába víjogott akkor... most értjük vészkiáltását, most, mikor a nagy sír már megnyílt a Tisza partján. Vaksággal, siketséggel voltunk akkor verve. Volt jósunk...

Én vagyok az idők jósa,
Hirdetője gyászos gyásznak:
Mikor majd a Tisza táján
Rettenetes mély sírt ásnak...

Ásott sírnak minden hantja
Mintha rajtam dübörögne, —
Meghalok, de jaj nekem, hogy
Nem halok meg mindörökre!

Én vagyok az idők jósa
Magyar sorsnak síró jajja, —
S jaj nekem, hogy sikoltásom
Én nemzetem meg se hallja!

Engemet most eltemetnek
Szavamat se hallja senki;
De én tudom, jaj! tudom, hogy
Meg fognak még emlegetni.

Nem hallgattunk szavára. Zordonan szólt, mert igaz volt igéje. Veszendőségünkben inkább hajoltunk a megejtő szirénzó felé... Ő fölajdult és tüstént magára maradt, hiszen olyan könnyelműek voltunk akkor még — messze kikerültük a szenvedőt, az igazmondót, ...most már megértünk mindent, ami bús, ami fájó, ami igaz!

Sajó Sándor, te bús magyar szív, te dacos magyar szív, te jó magyar szív: most már megértünk téged! Most...

Mikor majd a bűnök átka
Betelik e bús országon:
Földobog még, föllobog még
Az én nagybús igazságom.

Jóslásom ott a sírnál
Fölzokog majd késő jajjal, —
S énnekem majd ott kell állnom
Nagyszomorú diadallal...

(1913.)

Új értékeket tár föl nemzetünk érzéskincstárában, azok új hangra lobbannak fel benne. Új szemléletek jegecesednek ki lelkében, nagy lényeg értékkel határozottan körvonalozottak, hangulatként elkülönülők és nyomukban kísérőül fakad az egyénült ige varázsa ritmusban és zenében.

Kifejezésében, szövegezésében, megjelenítésében a főszínek között hímes árnyalatokon művészmódra suhan végig a sóhajtól a dübörgésig.

Új helyzetei, eredeti szemléletei kinyilatkoztatásukra kényszerítve őt a szóteremtésig sodorják.

Gyönyörködött? Igen. Oktat meg nevel is és ez az, ami bennünket, feleim, egynémelyest közelebről is érdekelhet. Nemzetértékeket fejleszt verének apraja és nagyjában egyaránt, erőteljesen, biztosan kezelt lantjával.

Igéje szemlélődési igazával terhes hitvallásra kényszerít: megfedekezvén a szeretetről, emberiesednünk immáron parancs a haza jegyében!

Meríthetünk e kútból, nosza!...

Ne tedd le még a lántodat; úgy sejtem küldetésed még nem ért véget: a haza a te múzsád!

Még van mondanivalód.

Bp.

Gölnicbányai Győző.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Imre Sándor: A nevelés sorsa és a szocializmus. Az iskolai nevelés lehetősége és a szocialisták nézetei a nevelésről. Második kiadás. Bpest, 1920. Stark Ferenc kiadása.

Sajó Sándor: *Tegnaptól holnapig*. Újabb költemények. Budapest, 1920. Franklin-Társulat.

Angyal Dávid: Mohács O. K. 1955—6. sz. Bpest. 2 K.

Molnár Antal: *Bach és Händel zenéjének lelki alapjai*. O. K. 1953—4. sz. 2 korona.

Kardos Andor: *Éva és a férfiak*. Színjáték 3 felvonásban. Lampel R. kiadása. 11 K 20 f.

Heijermans: *Lotte*. Színmű 4 felvonásban. Lampel R. kiadása. 9 K 60 f.

Baranyai Zoltán: A francia nyelv és műveltség Magyarországon. XVIII. század. Magyar Tanulmányok. 1. sz. Budapest, 1920. Pfeifer Ferdinánd kiadása. Ára 18 K.

Révay Mór János: Írók. Könyvek. Kiadók. Egy magyar könyvkiadó emlékiratai. Két kötet. Bpest, 1920. Révai Testvérek kiadása.

Homonnai Imre: Inhaltsangaben Deutscher Dichtungen. (Német klasszikus époszok, balladák és drámák tartalmi ismertetése). Budapest, 1920. Légrády testvérek nyomása.

NÉVSORA

azon tagoknak, kik az 1920 március 1-je és június 1-je között tagdíjat fizettek:

1910/11-re: Balázs István (még 2·50 K).

1911/12-re: Balázs István, Faragó László (Békés, még 5 K).

1912/13-ra: Balázs István, Faragó László (Békés), Greiner Mihály.

1913/14-re: Balázs István (1·50), Bertalan József (még 4 K), Faragó László (Békés), Greiner Mihály, Máté Lajos.

1914/15-re: Altmann Jakab, Bertalan József, Dörner István, Faragó László (Békés), Greiner Mihály (4 K), Máté Lajos, Mezey Sándor.

1915/16-ra: Altmann Jakab, Bertalan József, Dörner István, Ember József (még 4 K), Faragó László (Békés), Horváth János (még 4 K), Máté Lajos (4 K), Mezey Sándor, Skrovina Samu.

1916/17-re: Altmann Jakab, Dörner István (4 K), Ember József, Faragó László (Békés), Horváth János, Hasenauer Andor (még 2 K), Mezey Sándor, Resovszky Zoltán, Sebestyén Károly, Skrovina Samu, Steller Ignác, Tarján Ödön.

1917/18-ra: Altmann Jakab, Ember József, Faragó László (Békés), Folkmann Ervin, Horváth János, Hasenauer Andor, Kosch Rezső, Mezey Sándor, Mérey Gyula, Resovszky Zoltán, Sebestyén Károly, Skrovina Samu, Steller Ignác, Tarján Ödön, Villányi Andor, Wiese Gyula.

1918/19-re: Altmann Jakab, Bartsch József, Bauer Oszvald, Baumgartner Alajos, Bodnár Imre (még 4 K), Bozóky Endre, Bóka István, Bredschneider Etel, Bujk Béla, Csorba György, Czinyéry Barna, Danczer Béla, Dávid László, Faragó János, Faragó László (Békés), Folkmann Ervin, Fűrész Róza, Fűster Jenő, Galambos Dezső, Gábor Áron (még 4 K), Gyertyánffy István, Győri

János (még 4 K), Harsányi Lajos, Hasenauer Andor (10 K), Hebelt Sándor (még 4 K), Heller Bernát, Hensch Artur, Hirschberg Jenő, Hornyánszky Viktor, Jánosi Béla, Kalvoda Ferenc, Kálovics Adorján, Kengyel Miklós, Kirner Dezső, Kiss Lajos, Kosch Rezső, Kováts Antal, Kóvári Aladár, Krompaszky Miksa, Kronberger Béla (még 8 K), Lasz Samu, Lázár József, Lezsánszky Ferenc, Madáchy István, Madzsar Imre, Márczyné Szathmáry Ilona, Mezey Sándor, Mérey Gyula, Miklósy Ferenc, Nagy Kálmán, Nagy Lajos, Nessel Alajos, Novák Kálmán, Obendorf Károly, Odor Henriette, Oláh Sándor, Olgyay Bertalan, Ország József, Palatin Gergely, Pap Zoltán (még 8 K), Papp Imre, Perepatits István (még 8 K), Petényi István, Petrován Oszkár, Péter Pál (még 4 K), Pores Kálmán, Pöcz János, Resovszky Zoltán (4 K), Ritter Jenő, Sándor Pál, Sebestyén Károly, Simai Ernő, Somosi Vilmos (még 4 K), Steiner Miklós (még 8 K), Steller Ignác (4 K), Stinakovits László, Straub L. Gyula, Szabó Gizella, Szalay Károly, Szekeres Kálmán, Székely József (Nagykálló), Sziklai Jenő, Szuika Ervin (még 4 K), Tarján Ödön, Ujsághy Géza, Váradi Mihály, Villányi Andor, Virág Teofil, Walther Béla, Wiese Gyula.

1919/20-ra: Acsay István, Altmann Jakob, Antalffy Artur, Apostol Pál (még 18 K), Ágh Lajos, Ágh Géza, Badics Ferenc, Baký István, Balányi György, Baros Gyula, Barthos Indár, Bartonick Géza (még 8 K), Bartsch József (8 K), Bauer Oszvald, Baumgartner Alajos, Bálint Károly, Bellák Vince, Berkes Ottó (még 12 K), Biró Lajos, Bodnár Imre (16 K), Borsos Károly (még 18 K), Bozóký Endre (8 K), Bóka István (8 K), Bredschneider Etel (8 K), Buda László (még 8 K), Buik Béla (8 K), Csanádi Sándor (még 19 K), Csapody Vera, Cseh Lajos, Csorba György, Czakó Diósgyőri Emil, Czinyéry Barna, Danczer Béla (6 K), Dávid László, Demes Péter, Décei Janka, Domy László (még 16 K), Domokos György, Durnyi Boldizsár, Erdélyi Irén, Erdős Tivadar, Erneyi Jenő, Evva Anna, Faragó János (8 K), Faragó László (Békés, 15 K), Farkas Gyula, Farkas Soma, Fáy Árpád, Finály Gábor, Fodor Margit, Folkmann Ervin, Fröhlich Károly, Fűrész Róza, Fürst Aladár, Fűster Jenő (18 K), Galambos Dezső (8 K), Gazda Samu, Gábor Áron, Gábrriel Pál, Gállfy Ignác, Gáspár Pál, Geréb Gyula, Geszti Lajos, Gulyás József, Gyertyánffy István (8 K), Győri János, Gyurkó János, Hajdu János, Haraszti Sándor, Harsányi Lajos, Háber János, Hábor Gyula, Hársing István, Hebelt Sándor, Heinlein Istvánné, Heller Bernát (8 K), Hensch Artur, Herbály András, Hirschberg Jenő, Hittrich Ödön, Hornyánszky Viktor (8 K), Horvay Róbert, Horváth Antal, Hudyma Emil, Imre Lajos, Janecz Erzsébet, Jánosi Béla (8 K), Juba Adolf, Kalvoda Ferenc (8 K), Kardos Albert, Karádi Gyözö, Kálovics Adorján (8 K), Kárpáti Károly, Kelemen Béla (még 16 K), Kellemen Károly, Kemény Ferenc, Kengyel Miklós (8 K), Király László, Kirner Dezső, Kis Lőrinc, Kispartti János, Kiss Gyula, Kiss Lajos, Klekner János, Klug Lipót, Koch Antal, Koren Dénes, Kosch Rezső, Kosztolányi Gusztáv, Koncz Erzsébet (16 K), Kovács Gyula, Kovács János, Kovács Jenő, Kováts Antal, Kóvári Aladár, Krompaszky Miksa, Kronberger Béla, Krywald Ottó, Laky Mátyás, Lasz Samu (8 K), Láng Ede, Láng Emil (még 16 K), Lázár József, Legányi Dezső, Léway Ede, Lezsánszky Ferenc, Liska János, Loránd Lajos (még 16 K), Lukácsi György (12 K), Madai Gyula, Madáchy István, Madzsar Gusztáv, Madzsar Imre (8 K), Magdics Gáspár, Majorné Kenessey Anna, Marossi Arnold, Mathias Artur, Maurer Endre, Mágocsi Dietz Sándor, Márczyné Szathmáry Ilona, Medveczky Károly (még 10 K), Mezey Sándor, Mészáros-Sándor, Mihálovits Alajos, Miklósy Ferenc, Moravszky Ferenc (még 16 K), Muzsi János, Müller Lajos, Nagy Kálmán (8 K), Nagy Lajos (12 K), Nessel Alajos, Németh Sámuel, Novák Kálmán (8 K), Nyilasy Lajos, Obendorf Károly (8 K), Odor Henriette (8 K), Oláh Sándor, Olgyay Bertalan, Ország József (8 K), Óvári Zoltán (még 16 K), Palatin Gergely (8 K), Pap László, Pap Zoltán, Papp Imre (8 K), Papp József, Pataki Jákó (még 13 K), Pathó József, Pauer Arnold, Paupert József (még 12 K),

(Folytatása a boríték harmadik oldalán.)

Kiadótulajdonos: Az Országos Középiskolai Tanáregyesület.
Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája, Bákóczy-út 54.

Peckl Mihály, Pecz Vilmos (12 K), Perepatits István (12 K), Petényi István (8 K), Petrován Oszkár (8 K), Péchy Alán, Péter Pál, Pintér Kornél, Polhrádszky Kálmán, Pokorny Emánuel, Poór Sándor, Pores Kálmán, Pöcz János (8 K), Radnai Jenőné, Rátkay Károly, Reibner Márton, Réthei Prikléi Mária, Réti Béla, Richter Rezső, Ritter Jenő, Romsauer Lajos, Rubinyi Mózes (még 8 K), Ruttkay Irén, Sallay Géza, Sándor Pál (8 K), Schmiedt Mária, Schnirtzné Scholtz Margit, Scholtz Irén, Sebestyén Károly (3 K), Sereghy Lajos, Simai Ernő (18 K), Sinczky Géza, Somosi Vilmos (16 K), Soós Mihály, Stagl Artur, Steiner Miklós (12 K), Straub L. Gyula, Stimakovits László (8 K), Suhajda Lajos, Szalay László (Kispest), Szabó Gábor, Szabó Gáborné, Szabó Gizella, Szabó Jenő, Szalay Károly, Szegfi Ilona (még 8 K), Szekeres Kálmán (8 K), Szentiványi Albert (még 12 K), Szeőke Kálmán, Szepessy István, Székely József (Nagykálló), Szidarovszky János, Szikla Gábor, Sziklai Jenő (8 K), Szikra Gyula, Szirtes Ignác (még 16 K), Szluika Ervin (12 K), Szölgvény Ferenc, Sztramszky István, Taborszky Ottó, Tarján Ödön, Tauszig Mária, Teke Sándor, Theisz Gyula, Thurzó Ferenc, Thym Adolf, Tibold Ákos, Tóth György, Tóth Irén, Tóth Kálmán, Ujsághy Géza, Vaday Ferenc (még 16 K), Vargha Zoltán (még 16 K), Vayer Lajos, Váradi István, Váradi Mihály, Veszprémi Etelka, Villányi Andor, Virág Teofil (8 K), Volenszky Gyula, Vörös Cyrill, Wagner József, Walther Béla (8 K), Weszprémy Jenő, Wiese Gyula, Woyciechowszky József, Zelenka Gyula, Zlinszky Aladár, Zoltvány Irén, Zsigmond Ferenc (még 12 K), Zsupán László.

1920/21-re : Apostol Pál, Bartoniek Géza (12 K), Baumgartner Alajos, (20 K), Berkes Ottó (8 K), Borsos Károly (2 K), Győri János (6 K), Fay Árpád (6 K), Klemen Béla (4 K), Kis Lőrinc (20 K), Krompaszky Miksa (8 K), Láng Emil (4 K), Loránd Lajos (4 K), Madáchy István (8 K), Medveczky Károly (10 K), Mészáros Sándor (20 K), Moravszky Ferenc (4 K), Németh Sámuel (20 K), Olgay Bertalan (8 K), Olofson Gusztáv (10 K), Pap Zoltán (12 K), Pataki Jákó (7 K), Paupert József (8 K), Rubinyi Mózes (8 K), Szegfi Ilona (12 K), Tibold Ákos (20 K), Vaday Ferenc (4 K), Vargha Zoltán (4 K), Zsigmond Ferenc (8 K).

Előfizettek 1918/19-re :

a budapesti Baár—Madas ref. leányközépfiskola, a budapesti VI. k. áll. leányközépfiskola, a kaposvári állami főgimnázium, a kaposvári felső keresk. isk., a kapuvári áll. polgári iskola (még 6 K), a mezőtúri ref. főgimn. (még 8 K), a váci főgimn.

1919/20-ra : a budapesti Baár—Madas ref. leányközépfiskola (8 K), a III. ker. áll. főgimn., a IV. ker. kegyesr. főgimn., az V. ker. áll. főreálisk., a VI. ker. áll. főgimn., a VI. ker. áll. leányközépfiskola (8 K), a debreczeni áll. főreálisk., az egri kath. főgimn., a dombóvári kir. kath. főgimn., az egri áll. főreál., a kalocsai érs. főgimn., a kaposvári felső keresk. isk. (8 K), a kaposvári áll. főgimn., a kapuvári áll. polgári iskola (14 K), a kecskeméti kath. főgimn., a keszthelyi kath. főgimn., a kőszegi kath. főgimn., a mezőtúri ref. főgimn. (12 K), a miskolci kath. főgimn. (12 K), a nagykanizsai kegyesr. főgimn., a nyíregyháza ág. ev. főgimn., az Országos közoktatási tanács, a soproni áll. főreálisk., a szentgotthárdi áll. főgimn., a székesfehérvári ciszt. főgimn., a szombathelyi áll. főreálisk., a szombathelyi áll. leányközépfiskola, a váci főgimn., (8 K), a kismartoni áll. polgári isk., a budapesti ciszt. rendi tanárképző, a fővárosi pedag. könyvtár, a képviselőházi könyvtár, a pannonhalmi Szent-Benedekrend közp. könyvtára, hadügyminiszteri segédhivatali főigazgatóság, a Vallás- és Közoktatásügyi minisztérium.

Felvételi díjat fizettek : Bellák Vince, Csapody Vera, Danczer Béla, Demes Péter, Domokos György, Evva Anna, Fay Árpád, Fodor Margit, Gabriél Pál, Geszti Lajos, Hábor Gyula, Herbály András, Horváth Antal, Hudyma Emil, Kis Lőrinc, Kispárti János, Klekner János, Kosch Rezső, Láng Ede, Papp-József, Péchy Alán, Pokorny Emánuel, Rátkay Károly, Ruttkay Irén, Sereghy Lajos, Schnirtzné Scholtz Margit, Scholtz Irén, Szabó Jenő, Szikra Gyula, Sztramszky István, Tauszig Mária, Tóth Kálmán, Veszprémi Etelka, Wagner József, Zsupán László. Összesen 35 tag.

Dr. Romsauer Lajos
pénztárnok.

Az i. t. **Tanári Testületek** szíves figyelmébe ajánljuk az *Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t.* alábbi kiadványait, amelyek az **eredményes irodalmi oktatásnál** nélkülözhetetlenek:

DRAMATURGIA.

A DRÁMAI MŰFAJOK TÖRTÉNETE ÉS ELMÉLETE.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbízásából írta

DR. SEBESTYÉN KÁROLY.

Az első modern dramaturgia, amely a dráma történetét nagy egységben fogja fel és végigvezeti antik kezdeteitől és képviselőitől, a középkori keresztény misztériumon át, napjainkig. Elméleti része éles elemzéssel adja valamennyi drámai műfaj jellemző vonásait, szabatos meghatározását, egymásból vagy egymás mellett fejlődését és differenciálódását.

A könyv ára izléses kiállításban 22 korona.

A MAGYAR IRODALOM KIS-TÜKRE.

6. (új) kiadás. — Irta: BEÖTHY ZSOLT.

— A Greguss-díjjal koszorúzott mű. —

»... a legkitünőbb, formailag és tartalmilag egyaránt gyönyörködtető esztétikai mű. Valóságos ékszer a magyar irodalomban.«
(Riedl Frigyes.)

Ára díszes kiállításban 26 korona 40 fillér.

AZ OLIMPOSZ. PETISCUS nyomán szerkesztette DR. GERÉB JÓZSEF.

Görög-római mitológia. Függelékül a germán népek Isten-tana. 3. átdolgozott kiadás. 69 képpel. Középkorok számára 1731/1916. szám alatt engedélyezve.

Ára kötve 55 korona.